S. PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYSOSTOMI ... ORATIONES DUÆ LONGÈ...

Ioannes : Chrysostomus santo (santo), Gerardus Vossius

S. PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLEOS

Orationes duæ longè pulcherrimæ, Prior quidem in Principes Apostolorum Petrum & Paulum, eorumdemq; Gloriosissimum Martyrium: Posterior verò in Sanctos Duodecim Apostolos.

Recens è græco in Latinũ conuersæ, & in vtraq; lingua nunc primùm integrè editæ. Adiectis varijs Lectionibus ex manuscriptis Codicibus græcis collatis, vna cum locupletissimis Commentarijs, in quibus inter alia, pro confirmatione Romanæ Historiæ, plurima cùm rara, tum scitu longè dignissima, de Principibus maximè Apostolorum Petro & Paulo tractantur.

Accessit in fine Operis Duplex Apostrophe.

Vna.

Ad Petrum & Paulum Summos Apostolici Ordinis Principes, & Tutelares Vrbis Romæ Patronos.

Altera.

Ad ipsam Vrbem Romam ex præsentia atq; venerando trophæo Petri & Pauli, triumphantem.

Omnia industria atq; Interpretatione Gerardi Vossii.

ROMÆ, In ædibus Populi Romani. M. D. LXXX.

Cum Licentia Superiorum.

SANCTISSIMO. D. N.
GREGORIO XIII.
PONTIFICI MAXIMO.

GERARDVS VOSSIVS.

VM vel natura suadente rectaq; ratione iubente in id sua conferre debeant cuncti mortales studia Sanctissime Pater, vt in his quę ad benè beateq; viuendū faciunt, se suis progenitoribus quàm simillimos reddant, maiorumq; suorum institutis sese quàm fieri potest maximè cōformēt: id si in his, multò sanè magis in illis locum habeat necesse est, qui successione aliqua se inuicē in ijsdem cōsequuntur muneribus dignitatibus atq; officijs: in quibus si natura rectaq; ratione tamquā ducibus, exempla viuendi & actiones suas felicius dirigendi à primis ipsis Auctoribus petere æquū simul ac laudabile semper iudicatum sit ab omnibus: Conuenerit quoq; successores Petri, Pontifices inquam Romanos eandem cum primo illo suo Antecessore & Christi in terris Vicario potestatem habentes, idemq; planè onus cum illo sustinentes, hisce potissimum quæ ad exaltationē Cathedrę Petri (in qua ipsi continua successione sedent) spectant, delectari, vniuersarumq; actionum suarū veluti gnomones atq; iconas ab illo tamquam Duce & Coryphæo sumere, eiusq; simul & Pauli eximij Euangelicæ prædicationis cooperatoris, consortisq; gloriæ ac passionis suæ, laudes libenter ab his qui eas celebrant audire. Quos quidē etsi pro dignitate numquā satis laudare possimus, laudum tamen trophæa ab his petere laudabile duxero, qui amore simul & admiratione magnorum illorum Apostolorum ducti, ea præ ceteris melius pleniusq; celebrarunt. Id cùm à plurimis Illustribus Ecclesiæ scriptoribus tam Græcis quàm Latinis factū nouerimus, pal-

mani tamē vni facilè Ioan. Chrysostomo Archiepiscopo Con stātinopol. tribuemus, qui stupore potius quàm admiratione ductus, hosce duos Christianæ nostræ militiæ Duces atq; signiferos ita laudat, vt copiosiori verborum flumine illi in hoc non dico anteponendus, sed ne conferendus quidem sit quisquā alius. Cùm autem vel occasione oblata, vel ex instituto, seorsim nūc de hoc, nunc de illo, at fusius de Paulo (cuius ipse est Interpres, laudumq; præco disertissimus) diuersis in locis agat, ac potissimum Octo illis suis in laudes Pauli Homilijs, nusquā tamen vtriusq; simul omnes vitę actiones, gloriosissimumq; illorum Martyrium ita luculenter enarrat celebratq;, ut in duabus hisce, quas & in sua & nostra lingua iā damus Orationibus, præsertim tamen priori illa, cui ideo de laudibus & Martyrio Principum Apostolorum facta est Inscriptio. In posteriori verò Homilia siue Oratione, licet de Duodecim simul Apostolis statutum sit ipsi agere in genere, vti ipsius indicat ἐπιγραφή, ita tamē de illis simul agit, vt de ijs potius obiter, de duobus autem hisce magnis suis Apostolis ex professo egisse sit visus, cùm & maior pars Homiliæ in illorum consumatur termineturq; laude, ab eorum scilicet admiratione atq; amore omnino auelli nesciēs. Eas autem vel hoc solo instituto è græco in Latinum conuertendas, & in vtraq; lingua edendas sumpsimus, tum vt ex vberrimo illo Eloquentiæ flumine, nomine & re verè Chrysostomo, gloriosorū illorum Principū terræ, primorū fidei ac religionis nostræ Archi tectorum laudes, numquam satis pro dignitate celebratę, scaturiant pateantq; omnibus: tum vt veritas insignium illorum Miraculorum, quę potissimum in Martyrio D. Pauli euenisse sacra testatur vetustas, multaq; alia de quibus dubitatum est prius, ex fidedignissimo & antiquissimo hoc meo Auctore deinceps ob oculos sint omnium. Quę ita partim hic à Chrysostomo, partim quoq; eius Argumenti occasione, in nostris hisce Cōmentarijs tradita explicataq; spero, vt dubitatio omnis, in his quæ uel tractātur, vel saltem attingūtur, facilè sit sublata, multaq; ante hac in Romana Historia à multis desiderata,

rata, reperta atq; exculta, latētia patefacta, & obscura illustrata sint: sicuti reipsa præsenti hoc Opere præstitū cōperiet Sanctitas Vestra, sub cuius illud felicibus auspicijs Sanctæ Romanæ Ecclesię consecrare, & gratæ posteritati prodere visum est. Neq; verò dubito, quin tu Sāctissime Pater hoc vel eo tibi duces gratius, quod in illo veluti in quodā speculo visurus sis coruscantia illa duo Ecclesiæ lumina Petrū & Paulū, Petrū inquam, cuius tu verus es in Cathedra successor, quiq; Ecclesiam illam quam tu gubernandam suscepisti, instituit fundauit: Paulum, qui Doctrinam & religionem quam tu Gregori Pontifex Maxime vigilanter tueris, vna cum Petro plantauit prædicauit, qui simul ambo, vt sanctam Romanam Ecclesiā, cuius ipse clauum tenes, nobis benè fundatam relinquerent, vel proprio suo sanguine Christi Euangelium Romanis, cunctisq; fidelibus signatū relinquere non dubitarunt. Insignia igitur horum trophæa præsenti hoc Opere tamquā in promptuario quodam reposita, sub vnius Sanctitatis Vestræ potissimum nomine in publicum depromere voluimus, tum quòd opus hoc, non tam industria mea, quàm verius principali suo Auctore, præstantiaq; materiæ, quæ est de præstantissimis illis ex toto Apostolorum choro Apostolis, Sanctitate sua videretur dignū, tum ut illius editione, mea ipsi Studia commendata probataq; essent amplius: Cui ea & meipsum totum toto pectore, cum humili osculo Sacrorum suorum pedum, defero deuoueoq;. Dat. Romæ.

GVLIELMO SIRLETO ET ANTONIO CARAFÆ S. R. E. CARD. AMPLISSIMIS.

GERARDVS VOSSIVS SALVT.

I eos omnium sæculorum memoria Prisci celebrandos censebāt Cardinales Amplissimi Patroni optimi, qui pro aris & focis certabant, ciuiumq; tecta ab hostiū facibus illæsa seruabant, multo sane magis æternis laudū trophæis videtur celebrandi, qui ex præstantiori rerū culmine actiones suas cōfirmant, verioribusq; bonis insistūt: quæ cū sint alia atq; alia, omniū optime ab illis agi dixero, qui ea tueri atq; ornare student, quæ ad cōmune omniū bonū magis faciūt, viāq; ad piè sanctèq; secundū Dei placita viuendū ceteris sternunt. Ad quæ cū plurimū momenti habeant diuinæ litteræ, sacraq; Patrū oracula, conuenit profecto in hisce studiū omne nostrū poni, firmaq; hæc religionis atq; salutis nostræ propugnacula conseruari, iis aduersus fidei hostes libenter vti, & quæcūq; eorū sudore atq; labore sunt parta nobisq; relicta tueri, adhuc latentia conquirere, conquisita excolere, deprauata restituere & restituta sub veris Auctorū suorū nominibus, in cōmune bonū Ecclesiæ, cui & sponso eius Christo elaborarūt ipsi, libenter depromere, neq; ea à Barbaris deperdi finere, aut à tineis atq; blattis corrosa negligere, vt de fructu suorum laborū quē homines capiunt in terris, ipsi gaudere queant in cælis. In hoc autem vos Viri dignitatis amplitudine Illustrissimi, ingenioq; ac doctrina clarissimi excellitis ambo, quod quæ Scripturæ sunt, aut orthodoxorū Patrum deprauata, restituatis, hactenus inter monumenta Patrum non reperta, ex Orientalibus plagis conquiratis sedulò, nondumq; Latinis cognita, nunc per vos, nunc etiam per eos quorū tutò confidere possitis ingenio atq; doctrina, latinitate donetis ac recognoscatis, sicq; omnia pristino suo nitori restituere conemini, & tanto quidē studio, vt neminē vobis ante ponere, in his ne conferre quidē possim. Quis enim te Sirlete magna illa Religionis propugnacula, Patrum inquam Orthodoxorū græcorū pariter atq; latinorū monumēta conquirit diligētius, ab iniuria temporū & Barbarorū vindicat acrius, tueturq; melius: Nihil siquidē est veterū quatumuis abditū, quod ipse vel apud te nō habeas, aut non videris, quodue magna illa tua memoria non teneas. Hinc ego haud tacitus ceteris etiā qui te nō viderūt attestari soleo ingentē ac rarissimū illū librorū cuiusuis generis maximè verò manuscriptorū Græcorū Bibliothecæ tuæ thesaurū, diuinam et penè incredibilē illam tuā memoriā, qua integras non modo Patrū vtriusq; linguæ Periodos atq; sententias, sed & paginas, immo Patres ipsos magna cū facilitate retines enarras. Et vt ex multis, pro teste vnum adducā Chrysostomū, hunc tibi & familiarissimū habes, quæq; illum redolent aut ab eo aliena sunt, siue ea sint impressa, siue manuscriptorū mēbranis adhuc contenta, optimè decernis, illū magna ex parte illustras, & per alios etiam vt illustretur, nondūq; cōuersa couertantur procuras, ac ad eū effectū manuscriptos tuos Codices græcos lubens hisce quorum doctrinæ & integritati (quæ vel maximè in hisce Patrum scriptis, ne depra-

deprauentur; requiritur) tutò fidere possis, communicas: quemadmodum in hisce Chrysostomi, quæ modo in lucem proferimus, aliisq; mihi è tuis manibus communicatis promptè amanterq; fecisti, me ad hæc ipsa studia prouocans cohortansq;. Et ne tuas in hisce laudes sileam Carafa, qui præter familiæ generisq; splendorem, ac dignitatis Cardinalitiæ amplitudinẽ, quã tuapte virtute adeptus es, hæc ipsa sectaris quæ animũ verè illustrant, eas virtutes possides, quibus Deo gratus & hominibus carus esse possis. Nota est ingenita illa morũ tuorũ suauitas atq; modestia, vitæ integritas eruditioq; rara, & vtriusq; in te linguæ peritia, qua magnos illos græciæ fontes secas, & per Versionũ etiã tuarũ riuulos, ad latinorum fluenta diducis. Leges diuinas atq; humanas à puero in optimis gymnasiis felicissimè didicisti, vt quæ ad Scripturæ & Iuriũ cognoitionẽ pertinẽt, grauiter disserere & maturè iudicare possis, vt hinc non immeritò, in hoc quidem iam pridem Signaturæ gratiæ, in eo autem nuper Congregationi Biblicæ à S.D.N. cui ingeniũ tuum placet & eruditio, præfectus sis, & in vtroq; vtrisq; laudabiliter satisfacis. Hisce accedit diligens assiduumq; illud tuum studium, quod vel maximè in Scripturæ Patrumq; lectione ac veterum scriptis recognoscendis adhibes, & vt ceteri in eandẽ etiã rem suam operam collocent auctor es & Patronus. Et ne de tuo simul & Sirleti (qui simul estis veluti δύο σώματα ἐν ψυχῇ μιᾷ) in me studio & amore taceam, id liberè profiteri possum, me vestro amborum suasu atq; hortatu, iam inde à triennio, dum Patrios cogitarem lares, in alma Vrbe retentum, & in vestra illa arena edendis libris recognoscendisq; Veterum scriptis, occupatũ exstitisse: ex cuius laboris fructu vestro penè beneficio, inter alia hoc tempore prodit nobile atq; insigne S. Ioannis Chrysostomi monumentũ, de Laudibus & martyrio Principum Apostolorũ Petri & Pauli, ac de Duodecim simul Apostolis, quod è græco latinitate reuens donauimus, & in vtraq; lingua (in hoc Græcis pariterq; Latinis gratificari cupiẽtes) edidimus, vna cum Variis lectionibus collatis, & Commentariis adiunctis, quibus inter alia multa, Historiam Principũ Apostolorũ Petri & Pauli, minutim ex Veterũ monumentis, vt historia Romana in his certior illustriorq; redderetur, occasione Argumenti duarũ harũ Orationũ Chrysostomi persecuti sumus: Quæ autẽ deerũt, aut pro ratione Operis huc referri nequiuerunt, in alio quod breui spero edituri sumus Opere, plenissimè dabimus. Quæ dum paramus, hisce iam pridem à multis, etiam illis qui hasce Chrysostomi Orationes Studiosis in scholis prælegere ex hac nostra editione desiderarunt, exspectatis, frui licebit. Quæ summo quidem Pontifici, quòd de trophæo Petri cuius ipse in Cathedra est successor, & Pauli cuius Euãgelicæ prædicationis doctrinæ ipse vnicus Propugnator est, agatur, potissimũ nuncupata, etiam à vobis duobus & meis & omnium bonorũ atq; eruditorũ hominũ Patronis, in manus aliorũ prodire cupiuimus. Interim me abs te Carrafa Cardinalis amari censebo ardentius, si hoc abs te impetrauero, vt & tua edas, & vt Cardinalis Sirletus quæ hactenus in Patribus græcis, maximè autem Chrysostomo restituit, ceteris tandem communicet, euulgariq; permittat, & sic fidem suam multis iam pridem datam, auideq; præstolantibus liberet, efficias: Quod opto, ac me meaq; studia æque vtriq; vestrum, & per vos Summo Pontifici, defero commendoq;. Valete, & fruimini, Romæ.

AVCTORES A GERARDO VOSSIO in hisce suis in Chrysostomum Commentarijs citati, hi sunt.

A

Ambrosius.
Augustinus.
Actorum & martyrij magnorũ Apostolorum Petri & Pauli antiquissimũ manuscriptum Exemplar Græcũ antonymũ.
Ado Episcopus Treuerensis.
Antoninus Eps Florentinus.

B

Basilius Magnus.
Bernardus.
Beda.

C

Caius antiquissimus Ecclesiæ Scriptor.
Clemens Alexandrinus.
Cyrillus.
Chrysostomus.
Concilium Chalcedonense.

D

Dionysius Areopagita.
Dionysius Corinthiacus.
Damascenus.
Damasus Papa.

E

Egesippus.
Eusebius Cæsariensis.
Eusebius Emissenus.
Epiphanius.
Euthymius.

G

Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Emissenus.
Gregorius Turon. Episcopus.
Gaudetius Episcopus Brixiensis.

H

Hieronymus.
Honorius Augustudunen.

I

Isidorus Episcop. Ispalen.

L

Linus Papa.
Leo Papa.

M

Marcellus Petri discipulus.
Maximus Episcopus Taurinen.

N

Nicephorus.

P

Paulus Orosius.
Paulinus Episcopus Nolanus.
Præsbyteri & Diaconi Ecclesiarum Achaiæ.
Prosper.
Prudentius.

R

Ruffinus.

S

Simeon Metaphrastes.
Sophronius.
Suetonius.

T

Testamentum nouum & Vetus.
Theodoritus Episcopus Cyri.
Theophilactus.
Tacitus.
Theocritus.

Z

Zephyrinus.

ΤΟΥ ἘΝ ἉΓΙΟΙΣ πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ἐγκώμιον εἰς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων Πέτρον καὶ Παῦλον, καὶ τὸ αὐτῶν μαρτύριον ἐνδοξότατον.

Ὑρανοῦ καὶ γῆς ἅμιλλαν ὁρῶ διὰ τὴν παροῦσαν πανήγυριν τῆς μνήμης τῶν ἀποστόλων. τῶν μὲν ἐπουρανίων δυνάμεων εὐφημουσῶν ἐντίμοις φωναῖς τὸν πόνου αὐτῶν τὸ διδασκάλιον, ὡς δι' αὐτῶν γνωρισθὲν αὐτοῖς τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον,
ἐφεσ. γʹ. καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ· ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ. τῶν δὲ ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων ἐκβιαζομένων ἀξίαν εὐφημίαν διὰ τῆς τιμῆς, πρὸς τοὺς κορυφαίους δεῖξαι, οἳ δι' αὐτῶν εἰς σωτηρίαν ἐπανελθόντων. τί γὰρ Πέτρου μεῖζον; τί δὲ Παύλου ἴσον; οἵ τινες τῷ ἔργῳ, καὶ τῷ λόγῳ πᾶσαν τὴν ἐν οὐρανοῖς

καὶ

S. PATRIS NOSTRI Ioannis Chrysostomi Archiepiscopi Constātinopolitani, Oratio Encomiastica, in Principes Apostolorum Petrum & Paulum, eorumdemq; Gloriosissimū Martyrium.

Certare inter se cælum terrāq; conspicio, de solleni Apostolorū memoria celebranda. Nam & cælestium agmina collaudant honestis vocibus eorum laboris doctrinam, quippe quorū opera dispensationis sibi mysteriū innotuit, quemadmodum sua voce personat Paulus: Ephes. 3
Vt innotescat nunc principatibus & potestatibus in cælestibus per ecclesiā, multiformis sapientia Dei. Et in orbe terrarū, homines dignā, apostolorū principes exornādo, laudationē proferre totis neruis ac viribus cōnātur, vt qui per eos salutē adepti sint. Quid enim Petro maius, quid par Paulo? qui opere atq; sermone, creatā omnē naturam

A cæle-

καὶ ἐπὶ γῆς κτίσιν ἐνίκησαν. οἱ τῷ
πηλῷ τοῦ σώματος συμπεπλεγ-
μένοι, καὶ ἀμείνους ἀγγέλων εὑ-
ρεθέντες. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς
τοὺς διδασκάλους τῆς ἄνω καὶ τῆς
κάτω κτίσεως; οὐχ εὑρίσκω γὰρ λό-
γον ἐπάξιον ἐγκωμιάσαι τοὺς ἐγ-
κωμιάσαντας τὸ γένος ἡμῶν. τοὺς
ματθ. κη τὴν ἅπασαν γῆν καὶ θάλασσαν περι-
μάρκ. ις'. ελθόντας, καὶ τὰς ῥίζας τῶν ἁμαρτη-
μάτων ἀνασπάσαντας, καὶ τὰ σπέρ-
ματα τῆς εὐσεβείας καταβαλόν-
τας ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀπειθούν-
των ἀνθρώπων. Πέτρος ὁ καθηγη-
τὴς τῶν ἀποστόλων. Παῦλος ὁ γνώ-
στης τῆς οἰκουμένης τῶν ἄνω δυνάμε-
ων. Πέτρος τῶν ἀγνωμόνων ἰου-
δαίων ὁ χαλινός. Παῦλος τῶν ἐθ-
νῶν ἡ παράκλησις. Καὶ βλέπε μοι
τοῦ δεσπότου τὴν ὑπερέχουσαν σοφίαν.
τὸν γὰρ πέτρον ἀπὸ ἁλιέων ἐξελέ-
ματθ. δ' ξατο, τὸν δὲ παῦλον ἀπὸ σκηνορρά-
μάρκ. α'. φων. καὶ τοῦτο δὲ πρὸς ὠφέλειαν πε-
λουκ. ε'. ποίηκεν. ἐβυθίζετο γὰρ ἡ δόξα τῶν
πράξ. ἰουδαίων. διὰ τοῦτο τούτῳ τῷ ἁλιεῖ
τῶν ἀποσ. ἐνεπίστευσεν ὁ κύριος, φήσας πρὸς
ιη'. καὶ κ'. αὐτόν· Ἄπελθε εἰς τὴν θάλασσαν
ματθ. ιζ καὶ βάλλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα
πρῶτον ἰχθὺν ἆρας, ἄνοιξον τὸ
στόμα αὐτοῦ, καὶ εὑρήσεις στατῆρα.
θάλασσαν λέγων, τὴν τῶν ἀνόμων
ἰουδαίων γνώμην. ἄγκιστρον τὸν ἔν-
τεχνον λόγον τῆς διδασκαλίας.
ἰχθὺν

*cælestem simul ac terrestrem su-
perarunt, ac homines corporis
luto complicati, Angelis ipsis
meliores exstiterunt. Quid igi-
tur, de vtriusque naturæ Do-
ctoribus dicemus? Neque enim
dignam Orationẽ inuenio, qua
laudes eas compensem, qui-
bus hi genus nostrum tantope-* Matt. 28
re honestarunt: qui terram om- Marc. 16
*nem & mare collustrarunt, sce-
lerum radices euulserunt, pie-
tatisq́ semina infidelium cor-
dibus iniecerunt. Petrus Apo-
stolorũ Dux. Paulus ordinis su-
pernarũ virtutũ cognitor atq;
inspector. Petrus insanorũ Iu-
dæorũ frænum. Paulus gẽtium
cohortatio. Cerne mihi subli-
mem Domini sapientiam, qua
quidem Petrũ è piscatoribus,
Paulum verò è pellionibus ele-* Mat. 4
git: idq́ ad vtilitatem fecit, nã Marc. 1
Iudæorũ gloria deprimebatur. Act. Apo
Quapropter huic tamquam pi- stol. cap.
scatori rectè Dominus fidit, cũ 18. & 20
*diceret: Vade ad mare & mit-
te hamum, & eum piscem qui* Mat. 17.
*prius ascenderit tolle, & aper-
to ore eius inuenies staterem.
Sceleratorum Iudæorum men-
tem, mare vocans. Hamus ar-
tificiosum doctrinæ sermonem.
Pis-*

ἰχθὺν τὸν νόμον σημαίνει. τὸ δὲ ἀνοῖξαι τὸ στόμα αὐτοῦ, τὸ ἑρμηνεύειν λέγει αὐτόν. τῷ δὲ Παύλῳ ὡς σκηνορράφῳ ὅλα τὰ ἔθνη ἐνεχείρισεν. ἵνα ἐνδύσῃ τοὺς νόμου καὶ τῆς χάριτος γυμνοὺς τὸ κόκκινον δέρμα, τὸ ἐξ ὕδατος καὶ αἵματος δεσποτικοῦ βαφέν. οὕτως αὐτῷ ὁ δεσπότης βοῶν. Ἄπελθε ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἀποστελῶ σε. ὢ μακαρία δυὰς ἡ πιστευθεῖσα ὅλου τοῦ κόσμου τὰς ψυχάς. Πέτρος ἡ ἀρχὴ τῆς ὀρθοδοξίας. ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ἱεροφάντης. ὁ ἀναγκαῖος σύμβουλος τῶν χριστιανῶν. τὸ κειμήλιον τῶν ἄνω δυνάμεων. ὁ τετιμημένος ὑπὸ τοῦ δεσπότου ἀπόστολος. Παῦλος ὁ μέγας τῆς ἀληθείας κῆρυξ, τὸ καύχημα τῆς οἰκουμένης, ὁ ἐν οὐρανοῖς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ γῆς ἄγγελος. ἡ δόξα τῆς ἐκκλησίας. ὁ ἐν ὑψηλοῖς ἀετός. ἡ λύρα τοῦ πνεύματος. ἡ χελιδὼν καὶ τέττιξ, τὸ ὄργανον τὸ δεσποτικόν. ὁ γρήγορος τοῦ χριστοῦ ὑπηρέτης. Παῦλος καὶ Πέτρος, οἱ ζευκτοὶ βόες τῆς ἐκκλησίας. οἱ καλὴν πραγματείαν τῇ οἰκουμένῃ παραγαγόντες. οἱ τὸν σταυρὸν ἀντὶ ζυγοῦ ἄραντες, ἀντὶ δὲ ἐπιβάτου τὸν σωτῆρα. ἀντὶ δὲ ζευγλῶν, τὰς τῶν γραφῶν διαθήκας. ἀντὶ δὲ κέντρου, τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Παῦλος καὶ πέτρος, οἱ τὴν ἐκκλη-

Πράξ. τῶν ἀποστόλ. κβ'.

Piscis legem significat. Os denique aperire, interpretari. Paulo verò tamquam sutori, gentes commisit vniuersas: vt tam eos qui à lege, quàm qui à gratia nudi erãt, pelle coccinea indueret, Domini aqua & sanguine intincta. Sic ad eum clamat Dominus. Vade quoniam ego in nationes longe mittã te. O par beatum, cuius fidei totius mundi animæ sunt concreditæ. Petrus orthodoxæ fidei principium, magnus atq; illustris Ecclesiæ Sacerdos, necessarius Christianorum consiliarius, supernarum potestatum thesaurus, honoratus à Domino Apostolus. Paulus magnus præco veritatis, vniuersi terrarum orbis gloria, in cœlis homo & in terra Angelus, Decus Ecclesiæ, in sublimibus aquila, lyra Spiritus. Hirundo atq; cicada. Organum dominicũ. Vigilans Christi minister. Petrus & Paulus iugati Boues Ecclesiæ. Qui orbi terrarum, insignẽ operã nauarunt. Qui pro iugo, Crucẽ sustulerunt. At pro sessore, Saluatorẽ. Pro iugi nexu, Scripturarum vtrumq; testamentũ. Pro stimulo, Spiritus sancti gratiã. Petrus & Paulus Ecclesiæ lu- Act. 22

mina-

ἐκκλησίαν καθ' ἡμέραν φαιδρύ-
νοντες. τὰ ταμιεῖα τὰ δεσποτικά.
τὰ πανδοχεῖα τῆς οἰκουμένης.
τὰ δοχεῖα τοῦ πνεύματος. τῆς ἁ-
γίας τριάδος τὰ ἑρμηνευτήρια.
τῆς οἰκονομίας τοῦ θείου λόγου οἱ
ὑφηγηταί. πέτρος ὁ ἐμὸς πνευ-
πράξ. ματικὸς ἔρως. παῦλος, τὸ σκεῦος
ἀποστόλ. τῆς ἐκλογῆς, ἡ ἐμὴ βακτηρία. πέ-
κεφ. θ'. τρος, ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ. παῦλος, τὸ
στόμα τοῦ χριστοῦ, ἡ λύρα τοῦ πνεύ-
ματος. ὁ τρίπηχυς. καὶ τῶν οὐρανῶν
ἁπτόμενος. ὁ ἐν τόπῳ περιγρα-
φόμενος, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τῷ
ῥωμαί. ιέ. δεσπότῃ περιγράφων. ὁ ἀπὸ Ἱε-
ρουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυ-
ρικοῦ πεπληρωκὼς τὸ εὐαγγέ-
λιον τοῦ χριστοῦ. ὁ ὀξύδρομος δρο-
μεύς. ὁ εἰς οὐρανὸν ἀνιπτάμενος ἀε-
τός. ὁ θείας χάριτος πεπληρωμέ-
νος. ὁ μαρτυρούμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου
πράξ. βαστάζειν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον
ἀπος. θ'. πάσης τῆς οἰκουμένης. ὁ τριώροφον
β'. κορ. ιβ' οὐρανὸν διελθὼν, καὶ εἰς παράδει-
σον εἰσελθὼν καὶ μέχρι τῆς δεσπο-
τικῆς καὶ ἀπερινοήτου καθέδρας
ἀναβὰς, καὶ ἀκούσας τῶν ἀπορρή-
των μυστηρίων, ὧν οὐκ ἐξὸν ἀνθρώ-
πῳ λαλῆσαι. Τί δὲ καὶ περὶ πέ-
τρου ἐροῦμεν; τὸ γλυκὺ τῆς ἐκκλησί-
ας θέαμα, ἡ λαμπηδὼν τῆς οἰκου-
μένης, ἡ προαγνὸς περιστερά, ὁ κα-
θηγητὴς τῶν ἀποστόλων, ὁ θερμὸς
ἀπόστο-

minaria, quibus ipsa cottidie
illuminatur. Penuaria domini-
ca, publica totius mundi hospi-
tia, spiritus receptacula, apta
sanctæ Trinitatis interpretan-
dæ instrumenta, diuini verbi
œconomiæ Doctores. Petrus spi-
ritalis meus amor: Paulus vas Act. Apo
electionis, meus baculus. Petrus stol. 9. ca.
templum Dei. Paulus os Chri-
sti, lyra spiritus, qui tricubita-
lis est, & cœlum attingit, qui lo
co circumscribitur & vniuer-
sum mundum Domino circun-
scribit, qui ab Hierusalem per Rom. 15.
circuitum vsq; ad Illyricum
repleuit Euangelium Christi.
cursor velocissimus, in cœlum
aquila volitans, diuina reple-
tus gratia, quem testatur Do-
minus suum nomen, per vni- Act. Apo
uersum terrarum orbem fer- stol. 9. ca.
re. Qui tertium cœlum perua-
sit & paradisum ingressus est,
& vsq; ad Dominicam incom- 2. Cor. ca.
prehensibilemq; cathedram a- 12.
scendit, & audiuit arcana my-
steria, quæ non licet homini lo-
qui. Sed de Petro quid dice-
mus? qui dulce spectaculum est
Ecclesiæ, splendor totius mun-
di, columba castissima, Apo-
stolorum Doctor. Apostolus
ar-

ἀπόστολος, ὁ ζέων τῷ πνεύματι.
ὁ ἄγγελος καὶ ἄνθρωπος. ὁ χάριτος
ματθ. ιϛ μεμεστωμένος, ἡ στερεὰ τῆς πίστεως
πέτρα, τὸ γηραλέον τῆς ἐκκλησί-
ας φρόνημα, ὁ μακάριος καὶ υἱὸς
περιστερᾶς ἀκούσας διὰ τὴν ἁγνεί-
αν ἐκ τοῦ δεσποτικοῦ στόματος, ὁ τὰς
αὐτόθι. κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν
ἐξ αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰληφώς. τῶν ἀγ
γέλων τὰ τάγματα ὑμεῖς ἐσυλή
σατε. καὶ τί πολλὰ λέγω; αὐτὸς ὁ
κύριος ἐγκωμιάζει ὑμᾶς, λέγων.
ματθ. ε΄. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οἱ βα-
σιλέων εὐπορώτεροι. οἱ πλουσίων
δυνατώτεροι, οἱ σοφῶν καὶ φιλοσό-
φων σοφώτεροι. οἱ ῥητόρων εὐ-
β΄. κορ. ϛ΄. γλωττότεροι, οἱ μηδὲν ἔχοντες καὶ
πάντα κατέχοντες. ὑμεῖς ἐστὲ τῶν
μαρτύρων ὑπομονή. τῶν πατριαρ-
χῶν τὸ ὀρθόδοξον. τῶν μοναζόντων
ἡ ἄσκησις. τῶν παρθένων οἱ στεφα-
νῖται. τῶν ἐν ὁμοζυγίαις οἱ εἰρηνο-
ποιοί. τῶν ἁρπακτῶν πλουσίων οἱ χα-
λινοί. τῶν ἀκολάστων οἱ σωφρονι-
σταί. ἡ σκέπη τῶν βασιλέων, τὰ τεί-
χη τῶν χριστιανῶν, τῶν βαρβάρων οἱ
ἀντίπαλοι. οἱ φιμὸν τοῖς αἱρετικοῖς
ἐπιθέντες. οἱ νεκροῦντες τὰ πάθη
τῶν σωμάτων. οἱ τοὺς λεγεῶνας τῶν
δαιμόνων ἀπελάσαντες. οἱ τοὺς
βωμοὺς τῶν ἑλλήνων καθελόντες. οἱ
τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω κληρονομή-
σαντες. τῶν μὲν ἄνω τὰς κλεῖς εἰλη
φότες

ardẽs, spiritu feruens. Angelus
& homo, gratia plenus, firma fi
dei petra, senilis Ecclesiæ sapiẽ- Mat. 16.
tia, qui ob puritatem beatus &
filius columbæ, ex dominico
ore audiuit. Qui claues regni Ibidem
cælorũ ab ipso Domino accepit.
Angelorum ordines vos exspo-
liastis. Et quid multis? Ipse vos
Dominus laudibus ornat, in-
quiens. Vos estis lux mũdi. Qui Matth. 5.
regibus estis copiosiores, diuiti-
bus potentiores, sapientibus &
philosophis sapientiores. orato-
ribus eloquentiores, nihil habẽ- 2. Cor. 6.
tes & omnia possidentes. Vos
estis Martyrum patientia, Pa-
triarcharũ fides, Solitariorum
exercitatio. Virginum corona-
tores. pacificatores coniugum.
rapacium diuitum frena, intem
perantium impudicorumq; ca-
stigatores ac moderatores. Re-
gum protectio, Christianorum
muri. Barbarorum aduersarij.
Vos hæreticorum audaciam
refrenatis, animi perturbatio-
nes comprimitis, dæmonum
legiones exegistis, græcorum
aras euertistis. Inferiorum su-
pernarumq; rerum hæredes
constituti, illarum siquidem cla
ues, istarum ligandi atque sol-
uendi

ματθ.ιϛ φόρτες, τῶν δὲ κάτω λύειν καὶ δε-
σμῶν ἁμαρτίας ἐξουσίαν ἔχοντες.
ὢ τοῦ ἰδιώτου τὸ θαῦμα. ὢ τοῦ
ἀγραμμάτου ἡ σοφία. πέτρος ὁ
ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ παραλυτικοὺς
σφίγγων καὶ θάνατον λύων. παῦ-
λος ὁ ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτοῦ νοσή-
ματα ἐκδιώκων, καὶ δαίμονας φυ-
γαδεύων. οἱ εἰς μέσον τὴν μητέ-
ρα τοῦ κυρίου ἔχοντες, καὶ κρείττους
πνεύματος δικαίου ὑπάρχοντες.
παῦλος, ἡ ἄπαυστος χελιδὼν τῆς
ἐκκλησίας. πέτρος ὁ διηνεκῶς
τῇ οἰκουμένῃ καθάπερ ἀηδὼν λυ
ρίζων ἀπαύστως. οἱ στῦλοι τῆς ἐκ-
κλησίας. οἱ μεγάλοι τῆς οἰκουμέ
νης φωστῆρες. οἱ κρείττους ἀλλή-
λων, καὶ ἀμείνους πάσης ὁμοῦ τῆς
ματθ.ιϛ κτίσεως. χαίροις πέτρε τῆς πί-
στεως ἡ πέτρα. χαίροις παῦλε τῆς
ἐκκλησίας, τὸ καύχημα. οἱ μυρία
πράξ. δι' αὐτὴν ὑπομείναντες, ἐν φυλα-
κεφ.δ'.ε'. καῖς κατακλειόμενοι, ὑπὸ ἰουδαίων
ιβ'.ιϛ'.ιθ βδελυττόμενοι, ὑπὸ βαρβάρων
κα'.κβ'. συρόμενοι, ὑπὸ βασιλέων αἰκιζό
κγ'.κδ'. μενοι, οἱ ἀναπνεῖν εὐχερῶς μὴ
κϛ'.κζ'. συγχωρούμενοι, καὶ παύσασθαι
καὶ α'.κορ. μὴ ἀνεχόμενοι τῆς διδασκαλίας.
δ.β.κορ. οἱ μέλος τοῦ σώματος κινῆσαι μὴ
ια'.καὶ ιβ. δυνάμενοι διὰ τὸ βάρος τῶν δει-
νῶν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμέ-
νην δεδεμένην τῇ ἁμαρτίᾳ δι'
ἐπιστολῶν λύοντες. τῶν δαιμό-
νων

uendi crimina, potestatem acce Mat. 16
pistis. O Idiotæ miraculum. O Il
literati sapientiam. Petrus sua
ipsius umbra, paralyticos soli-
danit, & mortem destruxit.
Paulus uestimentis suis morbos
propulit, & dæmonas fugauit.
Qui in medio habetis matrem
Domini, & iusto spiritu estis
potentiores. Paulus quidem
indefessa ecclesiæ hirundo. Pe-
trus uerò orbi terrarum conti-
nuus, quemadmodum luscinia
assiduè canens. Ecclesiæ colum-
næ, magna mundi lumina, uo-
bis inter uos præstantiores, &
quauis simul creata natura ex-
cellētiores. Gaudeas Petre fidei Mat. 16
petra. Gaudeas Paule ecclesiæ
gloriatio, qui infinita propter
ipsam sustinuistis mala, carce- Act. 4. 5.
ribus inclusi, à Iudeis abomina- 12. 16. 19
tioni habiti, à Barbaris indi- 21. 22. 23
gnè tractati, à Regibus ignomi- 24. 26.
niosis uerberibus affecti: quibus 27. Et 1.
nec commodè respirandi, nec à Cor. 4. ac
docēdo, consistendi facultas est 2. Cor. 11
concessa: qui ne membrum qui- et 12. cap.
dem corporis prægrauiorum re
rum pondere mouere potuistis:
totumq́ terrarum orbem sce-
leribus deuinctum, uestris salu
taribus Epistolis soluistis. Vos
dæ-

των τὰς φάλαγγας ὑμεῖς κατεζοπώσατε. δι' ὑμῶν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις εἰς τὴν οἰκουμένην ἐφήπλωται. τὴν ἀχλὺν τῆς πλάνης ὑμεῖς ἀπὸ τῆς γῆς συνεσείλατε. ποίας οὖν δὲ χαριστίας ἀνταποδώσωμεν ὑμῖν; τοσαῦτα κεκοπιακόσι δι' ἡμᾶς; μιμνήσκομαί σε πέτρε, καὶ ἐκπλήττομαι. ἀναμιμνήσκομαί σε παῦλε, καὶ ἐξιστάμενος δάκρυσι συνέχομαι. τί γὰρ εἴπω ἢ τί λαλήσω, ἀναθεωρῶν ὑμῶν τὰς θλίψεις, οὐκ οἶδα. πόσας φυλακὰς ἡγιάσατε; πόσας ἁλύσεις ἐλαμπρύνατε; πόσας βασάνους ὑπεμείνατε; πόσας λοιδορίας παρεποιήσασθε; πῶς τὸν χριστὸν ἐβαστάσατε; πῶς τὰς ἐκκλησίας ἐφαιδρύνατε τῷ κηρύγματι; εὐλογημένον τὸ ὄργανον τῆς γλώττης ὑμῶν, αἵματι συμπεφυρμένα διὰ τὴν ἐκκλησίαν τὰ μέλη ὑμῶν τυγχάνει. ἀνελλιπῶς ἐν πᾶσι τὸν χριστὸν ὑμεῖς ἐμιμήσασθε. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
ψαλμ. ιη΄ ὑμῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκου-
& ῥωμ. ι΄. μένης τὰ ῥήματα ὑμῶν. ἀδιάῤῥηκτον τὴν ὑφ' ὑμῶν νυμφευθεῖσαν ἐκκλησίαν φυλάξει ὁ χριστός. οὐδεὶς πρὸ ὑμῶν, οὐδὲ μεθ' ὑμᾶς ἐφάνη τοιοῦτος. τίς γὰρ τὸν διδασκαλικὸν λόγον ἐπέχων ἀπετόλμησε λέ-

γειν

dæmonum phalãgas præcipites egistis. Vos vbiq; terrarum spiritus sancti munera diffudistis. Vos erroris caliginem, tellu ri compressistis. Quanam igitur gratiarum actione, tot tantosq; labores compensabimus, quos nostri caussa pertulistis? Memini tui Petre, & obstupesco. Recordor tui Paule, & quasi extra me positus, non nisi lacrymis profudor. Quid enim dicã aut quid loquar, dum vestras contemplor angustias, non intelligo. Quot carceres sanctificastis? Quot catenas illustrastis? Quot tormenta sustinuistis? quot cõuitijs immerito lacessiti estis? Vt Christũ gestastis? vt Ecclesias prædicatione exhilarastis? Benedictũ instrumentum lingua vestra: membra vestra sanguine perfusa sunt propter Ecclesiam. Vos in omnibus semper Christum imitati estis. In omnem terrã exijt Psalm. 18
sonus vester, & in fines Orbis & Ro. 10
terræ, vestra uerba. Indiuulsam suam sponsam Ecclesiã à vobis desponsatam, conseruabit Christus. Nemo ante vos neque post vos, talis apparuit. Quis enim magistri officio fungens, dicere

quidquam

γεῖ· τί ἄξιον τῆς ὑμῶν παραδόσεως; πάντας διδασκάλους ὑμεῖς ἀπετελέσατε. ἐνίκησεν τὰς ἡμετέρας πηρώσεις ἡ ὑμετέρα ὑπομονή.

ῥωμαί. θ΄
α. κορ. θ΄.

ἀνάθεμα εἶναι αὐτοὶ εὐχόμενοι, ἵνα τὸν κόσμον κερδήσητε. τί οὖν ἀνταποδώσωμεν ὑμῖν περὶ πάντων ὧν ἀνταπεδώκατε ἡμῖν ἀγαθῶν; σήμερον ὑμῶν τῆς ἀθλήσεως ἐστὶ τὸ μνημόσυνον.

μαρτύριον τοῦ ἁγίου πέτρου.

Χαίροις πέτρε, ὁ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἀπολαύσας, καὶ καθ' ὁμοιότητα τοῦ διδασκάλου σταυρωθῆναι μὴ θελήσας, ἐν ὀρθίῳ τῷ σχήματι, καθὼς ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ κεφαλὴν, ὡς εἰς οὐρανὸν τὴν πορείαν ἐπὶ γῆς ποιούμενος. ὦ εὐλογημένοι ἧλοι, οἵτινες τὰ ἅγια ἐκεῖνα μέλη διῆλθον, τὰ ἐμοὶ ποθεινὰ, καὶ κρείττω οὐρανίου δόξης μοι ὄντα. ὁ μετὰ παῤῥησίας ταῖς χερσὶ τοῦ δεσπότου τὴν ψυχὴν παραδοὺς, ὁ δουλεύσας τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως, καὶ τῇ νυμφευθείσῃ αὐτῷ ἐκκλησίᾳ μετὰ πάσης προθυμίας. ὁ φιλοδέσποτος, ὁ εὐδούλευτος τῷ κυρίῳ, ὁ ζέων τῷ πνεύματι, ὁ πιστὸς τοῦ δεσπότου τῶν ἁπάντων ἀπόστολος.

μαρτύριον τοῦ ἁγίου παύλου.

Παῦλος δὲ ὁ μακάριος τὴν κεφαλὴν ξίφει ἀπετμήθη. ὁ ἀνεκδιήγητος ἄνθρωπος. ποῖον ξίφος διῆλθεν ἐκεῖνον τὸν λάρυγγα, τὸ δε-

quidquam citra vestram traditionem ausus fuerit? Cunctos doctores vos perfecistis. Vicit nostri cordis duritiem, vestra tolerantia.

Rom. 9.
1. Cor. 9.

Anathema ipsi esse optantes, vt mundum lucrifaceretis. Quid igitur vobis retribuemus, pro omnibus bonis quæ retribuistis nobis? Hodie certaminis vestri celebratur memoria.

Martyrium S. Petri.

Gaudeas Petre, qui ligno crucis fruitus es, & ad magistri similitudinem, recta quidem figura, sicut Dominus noster crucifigi noluisti, sed magis inuerso capite, veluti in terra ad cælum iter parans. O clauos illos beatos qui membra illa sanctissima pertransierũt, membra mihi optabilia, ipsaq́ cælesti gloria longè meliora: qui cum fiducia, spiritum in manus Domini tradidisti, qui continuè Domino, ipsiq́ desponsatæ Ecclesiæ summa cum animi alacritate inseruisti, Domini amans, recteq́ domino seruiens, spiritu feruens, tu omnium Domini fidus Apostolus.

Martyrium S. Pauli.

Beatus autem Paulus cui caput ense præcisum est, vir cuius laudes verbis exprimi nequeunt. At cuiusmodi ensis illius guttur, domi-

τὸ δεσποτικὸν ὄργανον, τὸ ὑπ' οὐρανοῦ θαυμαζόμενον, καὶ ἐπὶ ἀπὸ γῆς φριττόμενον. ποῖος τόπος τὸ σὸν ἐδέξατο τὸ αἷμα, τὸ γαλακτοειδὲς ὀφθὲν ἐν τῷ χιτῶνι τοῦ σὲ ἀνασκολοπήσαντος, ὅπερ τὴν βάρβαρον αὐτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ μέλι γλυκεῖαν, πιστὸν παρεσκεύασεν γενέσθαι μετὰ τῶν συνεταίρων· ἐμοὶ ξίφος ἐκεῖνο γένοιτο ἀντὶ στεφάνου. ὃς τριάκοντα πέντε ἐδούλωσεν τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης προθυμίας. τελέσας δὲ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας δρόμον, ἀνεπαύσατο ἐτῶν ἑξήκοντα ὀκτώ. ἀντιφθεγγώμεθα ὑμῖν τὰς μακαρίους ὑμῶν φωνάς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε. ἀδιαλείπτως ὑπὲρ ἡμῶν προσεύχεσθε. τὰς ὑποσχέσεις ὑμῶν ἐκπληρώσατε. ἀνακράζεις γὰρ μακάριε Πέτρε, οὕτως φάσκων· σπουδάσω μετὰ τὴν ἐμὴν ἄφεξιν τὴν ὑμετέραν μνήμην ποιεῖσθαι. ἔστιν οὖν ὁ μακάριος πέτρος ὁ τοῦ χριστοῦ ἀπόστολος ἀπὸ βιθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας, ἔνθα ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς τὰς πλείστας θαυματουργίας εἰργάσατο, ἐξ ἧς καὶ ὁ φίλιππος ὥρμητο πόλεως· ὁ δὲ μακάριος παῦλος ἀπὸ τάρσου τῆς κιλικίας. κεκοίμηνται δὲ ἐν τῇ μεγαλοπόλει Ρώμῃ τῇ ἀρ

χαίᾳ

Θαῦμα λαμπρόν

[ἐ]πιστροφὴ [β]αρβάρων.

[ἡ]λικία τοῦ [ἁ]γίου παύλου.

[π]ατρὶς κο[ρ]υφαίων [τῶ]ν ἀποστό[λ]ων.

[π]ράξ. [κ]α΄. κβ΄. [κ]αὶ κγ΄.

dominicũ, inquam, instrumentũ cælo suspiciendum & terræ tremendũ peruasit? Qualis locus tuũ Paule sãguinẽ excepit, qui lacteus apparuit in eius veste qui te percussit, qui quidẽ sãguis barbaricum illius animum reddens melle dulciorem, vt ipse vna cum socijs ad fidẽ traduceretur, ita affecit: Sit mihi instar coronæ gladius ille, qui triginta & quinq; viros, summa ad seruiendum alacritate, Domino mancipauit. Perfecto denique octo & sexaginta annorum vitæ cursu, quem pro pietate institutum tenuerat, quieuit: Vobis beatas vestras voces, vicissim reddimus. Gaudete in Domino semper, absq; intermissione pro nobis orate, repromissiones vestras explete: Succlamas enim beate Petre, sic dicens: Studebo post meum aduentum memoriam vestri facere. Est autẽ beatus Petrus Apostolus Christi à Bethsaida Galileæ, vbi Dominus noster Iesus Christus plurima miracula operatus est, vnde & Philippus prodijt, Beatus verò Paulus ex Vrbe Ciliciæ Tarso. Obdormiere autem in magna vrbe Roma ve

B teri

Miraculũ insigne.

Conuersio Barbarorum.

Aetas Diui Pauli.

2. Petri. 1

Patria prĩcipũ Apostolorum.

Actor. 21 22. 23.

Ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου Πέτρου καὶ Παύλου.

χαίᾳ. μηνὶ ἰουνίῳ εἰκάδι ἐννάτῃ ἐπὶ Νέρωνος τοῦ ἀνομωτάτου βασιλέως ἀναιρεθέντες, καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ κύριον τῶν ἁπάντων μετὰ πλείστας πραγματείας ἀφικόμενοι.

Πᾶσαν οὖν σπουδὴν ἐπιδείξασθαι ὀφείλομεν ἀγαπητοὶ δεόμενοι τοῦ παμβασιλέως χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ἵνα ἡμᾶς ἀξιώσῃ τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπίᾳ ταῖς αὐτῶν παραδόσεσιν, καὶ διδασκαλίαις ἐμμένειν, ἵνα λάβωμεν ἔλεος ἔμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

teri, vigesimo nono die mensis Iunij, sub iniquissimo Imperatore Nerone è medio sublati, Et ad omnium Dominũ atque magistrum plurimis rebus præclarissimè gestis profecti.

Dies martyrij Petri, & Pauli.

Omne itaque studium carissimi adhibeamus, precantes omniũ regem Christum Deum nostrũ, vti nos pro suo in humanum genus amore dignos reddat, qui possimus illorum institutis atq; doctrinis feliciter insistere, vt consequamur misericordiã coram Tribunali ipsius: Per quẽ & cum quo, Deo & Patri honor cum Sãctissimo & optimo & viuifico Spiritu, nunc & semper, in Secula Seculorum.

Amen.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ὁμιλία εἰς τοὺς ἁγίους Δώδεκα Ἀποστόλους.

λουκ. ε'. Εἰκότως καὶ τήμε-
ρον ἐπιφοιτήσαν-
τος τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος, ἡ τῶν ἁλιέων
αὕτη πεπλήρωται
σαγήνη, αὐτοκελεύστως ἐν αὐτῇ τῶν
λογικῶν ἰχθύων ἡμῶν εἰσπηδών-
πράξ. β', των, ὁ γὰρ λόγος τοῦ λόγου τοὺς ἀ-
γραμμάτους σοφίσας, καὶ γλώσσαις
πυρίναις τοὺς βραδυγλώσσους στο-
μώσας, τὴν τέχνην αὐτῶν μετέθηκεν
ματθ. δ'. ἐπὶ τὸ θειότερον, λέγων· δεῦτε ὀ-
μάρκ. α'. πίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς
λουκ. ς'. ἀνθρώπων. εἶπε, δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ θ'. καὶ πάντα πρὸς τὸ κρεῖττον εὐθὺς
ματθ. ι'. μετεβλήθη. δώδεκα ἐπιλεχθέν-
ἰωάν. γ'. τες ἐτύγχανον ἀθληταί, καὶ τούτων
οὐδαμῶς οὐδεὶς ἔμεινεν ἀστεφάνω-
τος. ἡ γὰρ μία χάρις τοῖς ἅπασι
ψαλμ. μ'. συνῆλθε καὶ συνέτρεχεν. καὶ τὴν
ματθ. κς' ἑκάστου νίκην δοκιμωτέραν ἐδεί-
μάρκ. γ'. κνυεν. μόνος ὁ τάλας ἰούδας τῆς
καὶ ιδ'. τοιαύτης ἀγκύρας ἑαυτὸν ἀπε-
λουκ. ς'. σχοίνισεν, φιλήματι τοῖς λύκοις
καὶ κβ'. ὑποδείξας τὸ πρόβατον, καὶ τριά-
ἰωάν. ς'. κοντα ἀργυρίων πωλήσας τὸν κύ-
καὶ ιη'. ριον· τὸ γὰρ αἷμα τοῦ πραθέντος τὸν
πράξ. α'. κόσμον ἠγόρασεν. ἀλλ' ὦ τῶν ὑμῶν
ἀπόστολοι μακαρίας καὶ λαμπρᾶς
ξυνω-

EIUSDEM CHRYSOSTOMI Homilia in Sanctos Duodecim Apostolos.

Merito etiam hodie in aduentu Spiritus Sancti, sagena hæc piscatorum impleta est, dum — Luc. 5.
nos in eam pisces rationis compotes vltro insilimus. Nam Verbum verbi illiteratos erudiens, — Actor. 2.
& linguis igneis tardiloquos corroborans, artem eorum in diuinius quoddam transtulit, cum diceret: Venite post me & faciam vos — Matth. 4. Marc. 1.
piscatores hominum. Dixit, Venite post me, & cuncta è vestigio in melius fuere traducta, — Luc. 6. et 9. Ioan. 6.
Duodecim electi erant Athletæ, — Matth. 10
& horum nemo remansit incoronatus. — Marc. 3.
Vna enim gratia cum omnibus simul certabat, & currebat, quæ vniuscuiusque victoriam reddidit illustriorem: Vnus — Psalm. 40
infelix Iudas ab huiusmodi anchora se diuulsit, osculo lupis prodens Ouem, et triginta argenteis vendens Dominum, sanguis autem venditi mercatus est mundum. — Matt. 26. Marc. 3. & 14. Luc. 6. & 22. Ioan. 6. & 18.
Sed O felicem illam & præclaram Apostoli vestram & morum & animorum — Actor. 1.

 cum

ξυνωρίδος. ὅτι τὰ πάντα τοῖς
πᾶσι γεγόνατε χάριτι, οὐ καλά-
μῳ, ἀλλὰ λόγῳ τὰς τῶν ἀνθρώ-
πων ἀγέλας ἐμπείρως ζωγρή-
σαντες· ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ τῆς ὀρθοδο-
μαρθ. ις' ξίας ἀμετάθετοι στῦλοι, τῆς ἐκ-
κλησίας πέτρα, τῆς βασιλείας
πέτρα σκῆπτρα, καὶ τοῦ ποιμνίου
μάλιστα τούτου ἄγρυπνοι προστά-
ται, τῆς νοσούσης ἀνθρωπότητος
πράξ. β'. ἄμισθοι ἰατροί, καὶ τῆς ἡμῶν με-
γ'. δ'. η'. τανοίας πρὸς θεὸν ἀνάδοχοι συμ-
α'. κορ. δ'. παθεῖς. ὡς γὰρ ἀκμόνες τινὲς ἔμ-
β'. κορ ζ'. ψυχοι τυγχάνοντες, ἐν τῷ τύπτε-
α. θεσ. β' σθαι τοὺς τύπτοντας ἐχαλκεύσα-
ϗ β' θεσ. γ'. τε πρὸς ἐπίγνωσιν. Πέτρος ἐν-
τεῦθεν μαθητεύει τὴν ῥώμην.
τῶν ἀποστόλων διανέμησις. Παῦλος ἐκεῖθεν εὐαγγελίζεται
κόσμον. Ἀνδρέας τῆς ἑλλάδος
σοφοὺς διορθοῦται. Σίμων διδά-
σκει τὸν θεὸν τοὺς βαρβάρους. Θω-
μᾶς διὰ βαπτίσματος λευκαίνει
τοὺς αἰθίοπας. Ἰακώβου τὴν κα-
θέδραν ἡ ἰουδαία τιμᾷ. Μάρκου
τὸν θρόνον ἀλεξάνδρεια ἡ παρὰ
νεῖλον ἀσπάζεται. Λουκᾶς καὶ
Ματθαῖος γράφουσι τὰ εὐαγγέ-
λια. Ἰωάννης ἔτι θεολογῶν καὶ μετὰ
τέλος ὡς ζῶν θεραπεύει τὴν ἔφε-
σον. Βαρθολομαῖος παιδαγωγεῖ
σωφρονῶν τοὺς λυκάονας. Φίλιπ-
πράξ. η'. πος θαυματουργῶν, σώζει τὴν ἱερά-
πολιν. ἅπαντες ἁπανταχοῦ πάν-
τας

*cum omni hominum genere cō-
iunctionem, qua omnibus om-
nia facti estis gratia, non arun-
dine, sed sermone hominum gre
ges sapiēter expiscati. Vos enim
rectæ fidei immobiles estis co- Matth. 16
lumnæ, Ecclesiæ petra, regni pe
tra sceptrum, & huius maximè
gregis vigiles præfecti, infirmi-
tatis humanæ gratis medici, no Actor. 2.
stręq. versus Deum pænitētiæ, 3. 4. 8.
compatiētes fideiussores: Tam- 1.Cor.4.
quam enim incudes quædam 2.Cor.7.
animatæ, dum feriremini, qui 1.Thess.2.
vos feriebant, eos ad intelli- et 2.Thess. 3.
gentiam fabrifecistis. Petrus
hinc Romam erudit. Paulus Apostolorum Diuisio.
inde mundo Euangelium an-
nuntiat. Andreas greciæ Sapiē-
tes corrigit. Simon Deum do-
cet Barbaros. Thomas bapti-
smate Æthiopas dealbat. Iaco
bi Cathedram Iudæa honorat.
Marci thronum Alexandria
ad Nilum complectitur: Lucas
& Matthæus conscribunt Euā-
gelia. Ioannes autem diuina tra
ctans mysteria, etiam post mor-
tem tamquam viuus Ephesum
curat. Bartholomeus lycaonas
ad temperantiam instituit. Phi
lippus miraculis conseruat Hie Actor. 8.
rapolim. Omnes vbique omni-
bus*

τὰς εὐεργετοῦντες οὐ παύονται. κό-
νιν ἀθάνατον ἐν τάφοις καταλε-
λοίπασι. νῦν μὲν θεραπευόμενοι, με-
τ' ὀλίγον δὲ δικασταὶ, τοῦ κόσμου
ματθ. ι'. προκαθήμενοι. τούτῳ προσαπε-
πράξ. γ'. λάσας χωλὸς, ἀρτίπους ἀνέλυσεν.
δ'. θ'. ιδ'. ἐκείνῳ συντυχὼν παραλυτὸς, κλι-
ιϛ'. ιθ'. κ' νοφορεῖν ἐκελεύετο. ἄλλος ἐκάλει
καὶ κη'. νεκροὺς, καὶ τούτους εἶχεν εὐθὺς ὑ-
πακούοντας. ἑτέρου δὲ σκιὰ μόνη
τὰς νόσους ἐδίωκεν. ἄλλου τὴν ἐπί-
κλησιν οἱ δαίμονες ἔφριττον. καὶ
τὰ σουδάρια τούτων ἀπέσταζον
ἴασιν. μαθηταὶ γὰρ ὑπῆρχον ἐκεί-
νου οὗπερ τὸ κράσπεδον κλαπὲν
ματθ. θ'. τῆς αἱμορροούσης ἀφῇ, τὴν ἐρυ-
θρὰν τῶν αἱμάτων ἀπεξήρανεν θά-
λασσαν. Ἀλλ' ἐγὼ πρὸς τοὺς κο-
ρυφαίους τῶν ἀποστόλων ἐπάνειμι
τῷ λόγῳ, καὶ τῆς προφητικῆς ἐ-
ψαλ. ρλβ' κείνης ἐπιμέμνημαι φωνῆς· ἰδοὺ
δὴ τί καλὸν, ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ
τὸ κατοικεῖν τοὺς ἀδελφοὺς ἐπὶ
τὸ αὐτό. ἡγείσθω τοίνυν τοῦ λό-
γου Πέτρος, ἐπειδὴ καὶ πρότε-
ματθ. δ'. ρος εἰς τὴν ἀμπελῶνα τοῦ κυ-
μάρκ. α'. ρίου μεμίσθωται. Πέτρος τῆς
λουκ. ε'. τοῦ καλοῦ ποιμένος ἀγέλης τὸ
πρωτότοκον πρόβατον:
Πέτρος ὁ ἀπὸ λίμνης εἰς οὐρανὸν
ἀναβάς. ὁ τοὺς ναύτας ἀφεὶς, καὶ
συλλαλεῖν ἀγγέλοις ἀξιωθείς.
ὁ τὴν ὁλκάδα καταλιπὼν καὶ
τὴν

bus beneficia conferre non desi-
stunt. Puluerem immortalem
in sepulcris reliquerunt: Nūc
quidem cultores, nō multò post,
sublimes mundi iudices conses-
suri. Huic cùm claudus adhæsis- Matt. 10.
set, rectis pedibus recessit. In il- Act. 3. 4.
lum paralyticus incidens, lectū 9. 14. 16.
portare iussus est. Alius mortuos 19. 20. &
citabat, & hos statim sibi au- 28.
dientes habuit. Alterius vel so-
la vmbra morbos propulit. Al-
terius inuocationem perhorre-
scebant dæmones, illorumq́; su-
daria distillabant medelam.
Nam discipuli illius erant, cu-
ius vestimenti fimbria furtiuo Matth. 9.
contactu arrepta sanguinis flu-
xum patienti, rubeum sangui-
nis exsiccauit mare. Sed iam
ad principes Apostolorum con-
uerto sermonem, illius prophe-
ticæ vocis memor. Ecce quam Psal. 132.
bonum & quam iucundum ha-
bitare fratres in vnum, præeat
igitur oratione Petrus quando
quidem & prior in vineam Matth. 4.
Domini conductus fuit. Petrus Marc. 1.
boni pastoris gregis, primogeni- Luc. 5.
ta ouis. Petrus è lacu in cæ-
lum ascendit, Nautas dimisit
& cum Angelis colloqui meri-
tus est: Qui nauem reliquit, &
Eccle-

τὴν ἐκκλησίαν παραλαβὼν εἰς
ματθ. ις΄ κυβέρνησιν. ὁ κλειδοῦχος τῶν οὐ-
καὶ ιη΄. ρανῶν προσκληθεὶς, καὶ τὸ δε-
σμεῖν καὶ λύειν ἐπὶ γῆς ἐν ἐξου-
ματθ. δ΄. σίᾳ δεξάμενος. ὁ πρὸς τὴν κλῆ-
μάρκ. α΄. σιν ταχὺς, καὶ πρὸς τὴν πίστιν ἀ-
νενδοίαστος, καὶ περὶ πάντα θερ-
μὸς τοῦ διδασκάλου συνήγορος.
ματθ. ις΄ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ
ἰωάν. ϛ΄. ζῶντος φθεγξάμενος. ὁ συναπο-
θνήσκειν τῷ δεσπότῃ προθέμε-
μάρκ. ιδ΄. νος, καὶ μέχρι τῆς αὐλῆς τοῦ Καϊά-
λουκ. κβ΄. φα τῷ δεδεμένῳ λυτρωτῇ συ-
ἰωάν. ιη΄. νεισερχόμενος· ὁ καὶ ἀρνούμενος
συγγνωστὸς, καὶ μεταμελούμενος
θαυμαστός. οὐδὲ γὰρ μέμψεως
ματθ. κϛ΄ τοσοῦτον διὰ τὴν ἄρνησιν, ὅσον
μάρκ. ιδ΄. μακαρισμοῦ διὰ τὴν μετάνοιαν
ἄξιος. ὑμῖν γὰρ καὶ σφαλλό-
ματθ. ις΄ μενος ὠφέλιμος, ὅτι ταχὺ δα-
μάρκ. ιδ΄. κρύσας τὸ πταῖσμα κατέκλυσεν.
λουκ. κβ΄. καὶ πρὸς μικρὸν σαλευθεὶς,
ἰωάν. ιγ΄. εἰς αἰῶνα τῶν πιστῶν εὑρέθη θε-
μέλιος. ἂν γὰρ σκοπήσῃς ἀγα-
πητὲ τὸν τότε καιρὸν τῆς εὐκαί-
ρου δειλίας, οὐκ ἂν εὕροις πο-
λὺ τὸν Πέτρον πρὸς τὴν μέμ-
ματθ. κζ΄ ψιν ὑπεύθυνον· ὅτε γὰρ ἥλιος
μάρκ. ιε΄. ἔφυγεν, οὐρανὸς ἐκρύπτετο, γῆ ἐ-
λουκ. κγ΄. σαλεύετο, πέτραι διεθρύπτον-
ἰωάν. ιδ΄. το, οὐ δυνάμεναι φέρειν τὴν
ὕβριν τοῦ κτίσαντος.
Τότε Πέτρος ὤκλασεν.

τότε

Ecclesiæ regimen assumpsit.
Qui clauiger regni cælorum Matt. 16
vocatus est, & ligandi atq; sol- & 18.
uendi in terra potestatem acce
pit: ad vocationem celer & in Matth. 4.
fide non ambiguus, Et in omni- Marc. 1.
bus feruens magistri coopera-
tor, qui dixit: Tu es Christus fi Matth. 16
lius Dei viui. Qui simul cum Ioan. 6.
Domino mori proposuerat, &
vsq; ad Caiphæ atrium, vna cũ Marc. 14.
tradito Redemptore ingressus Luc. 22.
est. Qui etiam negans, dignus Ioa. 18.
fuit venia, & pœnitens admi-
rabilis: Neque enim tam pro-
pterea quod negarit reprehen- Mat. 26.
dẽdus, quam quod se pœnitue- Marc. 14.
rit, est felix prædicandus: No-
bis siquidem & errans vtilis
fuit, quia cito flens delictum Matt. 16.
inundatione abluit, & ad mo- Marc. 14.
dicum fluctuans, in perpetuum Luc. 22.
inuentus est fundamentum fi- Ioa. 13.
deliũ. Etenim si cõsideres, o di
lecte, oportunum illius tempo-
ris metum, Petrum magna re-
prehensione profecto non repe-
ries obnoxium: Nam cum Sol Mat. 27.
fugiebat, cælum abscondebatur, Marc. 15.
terra cõmouebatur, petræ scin Luc. 23.
debantur, vt quæ ferre nequi- Ioa. 14.
rent tantam Creatoris contu-
meliam: tunc Petrus lapsus est:

tunc

ματθ. κϛ. τότε ὁ κορυφαῖος ἠρνήσατο. καὶ
μάρκ. ιδ΄. τὸν ἄλογον τῆς ἡμέρας ἄγγελον
λουκ. κβ΄. ἔλεγχον εὐθὺς εὗρεν τῆς προῤ-
ἰωάν. ιγ΄. ῥηθείσης ἀρνήσεως· πρὶν ἀλέκ-
τορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.
ἀλλὰ πρῶτος ἀρνησάμενος, πρῶ-
λουκ. κδ΄. τος ἐπὶ τὸν τάφον ἔδραμεν. πρῶ-
ἰωάν. κ΄. τος εἶδεν ἀναστάντα τὸν ζωοδό-
την τῶν νεκρῶν. παρὰ μαρίας
μαθὼν, ὅπερ αὐτῷ οὐκ ἐθάῤ-
ῥησεν ὁ ἐπάνω τοῦ λίθου καθή-
μενος ἄγγελος. ἀλλ᾽ ἔλθη με-
τ᾽ αὐτὸν εἰς μέσον Παῦλος ὁ πάν-
σοφος τῆς οἰκουμένης ῥήτωρ. ὁ
ἀπὸ λύκου ἀρνός. ὁ ἐξ ἀκαν-
θῶν βότρυς. ὁ ἐξ ζιζανίων σῖ-
τος. ὁ ἀπὸ ἐχθροῦ φίλος. ὁ ἀπὸ
ἑβραίων μένων ἑδραῖος. ὁ παρ᾽
α΄. κορ. ιε΄. ἐκείνοις Σαῦλος ἐμπνέων ἀπει-
γαλάτ. α΄. λῆς καὶ φόνου. παρ᾽ ὑμῖν δὲ Παῦ-
λος ἰησοῦ χριστοῦ κλητὸς ἀπόστο-
λος. ὁ ἀπὸ βλασφήμου θεόλο-
πράξ. θ΄. γος. ὁ ἀπὸ διώκτου εὐαγγελι-
ιγ΄. κβ΄. καὶ στής. ὁ ἀπὸ πειράτου κυβερνήτης,
κϛ΄. ὁ ἀπὸ προδότου στρατιώτης. ὁ
μετὰ Πέτρου λυτρωτὴν λα-
χὼν εἰς ταφήν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ
καὶ ταύτην καὶ παροικῶν τὴν
γέν. κγ΄. Συχέμ. ὁ κατὰ τὸν Βενιαμὶν τοῦ
πράξ. ζ΄. Ἰωσὴφ ἀδελφὸς, καὶ κατὰ τὴν
φιλίππ. γ΄ Θέκλαν καὶ τῶν παίδων πατὴρ
πράξ. θ΄. καὶ διδάσκαλος. ὁ πρὸς τῆς Δα-
κβ΄. καὶ κϛ΄. μάσκου τυφλὸς, καὶ καθ᾽ ἑκά-
στην

tunc Coryphæus negauit, & ra- Mat. 26.
tionis expertem diei nuntium, Marc. 14.
reperit statim probationem esse Luc. 22.
prædictæ negationis: Priusquam Ioan. 13.
gallus cantet, terme negabis. Ve-
rum cum primus negasset, pri- Luc. 24.
mus ad sepulcrum cucurrit, pri- Ioan. 20.
mus vitæ datorem à mortuis re-
surrexisse vidit. Id à Maria
edoctus, quod ei Angelus su-
per lapidem sedens, dicere non
erat ausus. Cæterum post eum,
prodeat in medium Paulus to-
tius orbis terrarum sapientissi-
mus Orator, qui ex lupo factus
est agnus; ex uepribus racemus,
ex Zizanijs frumentum, ex ini-
mico amicus, ex hæbreis firmus
ac stabilis permanens. Qui apud 1. Cor. 15.
illos Saullus spirans necem & Galat. 1.
cædem, apud nos autem Paulus
Iesu Christi vocatus apostolus,
ex blasphemo theologus, ex per-
secutore euangelij prædicator, Actor. 9.
ex pirata gubernator, ex prodi- 13. 22. &
tore miles. Qui redemptorē ip- 26.
sum vna cum Petro sortitus est
sepulcrū, quorum neuter tamē
hanc Sychem cōtempsere. Qui Gen. 23.
ratione Beniamin, Ioseph fra- Act. 7.
ter, & ratione Thaclæ, filiorū Philip. 3.
pater atq; magister fuisti. Qui
ante Damascū cæcus, et in una- Act. 9. 22. & 26.
qua-

στὴν πόλιν τοῦ κηρύγματος ὀφθαλ-
μός. ὁ ἐξ οὐρανοῦ κληθεὶς, καὶ
εἰς οὐρανὸν ἀρπαγείς. ὁ θεωρή-
β΄. κορ. ιβ΄ σας τὸν παράδεισον πρὸ τῆς ἐν-
πράξ. θ΄. τεῦθεν ἀφίξεως, καὶ τὸν στέφα-
β΄. τιμ. δ΄. νον τῆς νίκης ἔτι παλαίων λα-
βὼν, καὶ πάλιν ὡς λέγει χρεω-
στούμενον. τί γὰρ φησίν; ὃν ἀποδώ-
σει μοι κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-
πράξ. ιε΄. ρα. Παῦλος ὁ ἐξ ἐσχάτων πρῶ-
τος, ὁ ἀπὸ ἐκτρωμάτων τέλειος
ἀνήρ. ὁ καὶ διώκων ἡδὺς, καὶ
πράξ. ις΄ διωκόμενος γλυκύς. ὁ ῥωμαῖος
κβ΄. & κγ΄ καὶ φαρισαῖος, καὶ πάντα τοῖς
φιλίπ. γ΄ πᾶσι διὰ πίστιν γινόμενος. ὁ χρι-
α. κορ. θ΄. στὸς γὰρ ὁ εἰπὼν Πέτρῳ, δεῖ σε πα-
ἰωάν. κα΄. θεῖν, εἶπεν καὶ περὶ Παύλου ὅσα
πράξ. θ΄. αὐτὸν ἔδει ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐ-
τοῦ παθεῖν, ἵνα ὁ μὲν σταυρούμε-
νος, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν τεμνόμε-
νος, μίαν πίστιν κηρύξαντες, ἕνα
δρόμον τελέσαντες μάρτυρες ἀ-
τοῦ χρι- ληθεῖς τῆς ἀναστάσεως ἔσονται
στοῦ ἀναστά- τοῦ παθόντος καὶ ταφέντος καὶ
σεως περί- ἀναστάντος, ὡς οἶδεν, καὶ εἰς τὸν
φρασις. κόλπον τοῦ πατρὸς φθάσαντος,
ὅνπερ οὐδέποτε καταλέλοιπεν.
πρὸς οὓς αὐτὸς ὁ δεσπότης προ-
ψαλ. μζ΄ φητικῶς διαλέγεται. Κυκλώσα-
τε τὴν νέαν ταύτην Σιὼν καὶ πε-
ριλάβετε αὐτήν· τουτέστιν, φυ-
λάξατε, τειχίσατε, ταῖς εὐχαῖς
ὀχυρώσατε, ἵνα ὅταν εὐκαί-
ρος

quaq; ciuitate prædicationis
oculus, ex Cælo vocatus, & in
cælum raptus es. Qui priuſ- 2. Cor. 12
quam hinc diſcederet, paradi- Act. 9.
ſum contemplatus, victoriæq; 2. Tim. 4
coronam ad huc certans acce-
pit, eamq; ſibi debitam affirmat.
Quid enim ait? quam reddet
mihi dominus in illo die. Pau-
lus ex nouiſſimis primus, ex ab- Act. 15.
ortiuis perfectus vir, perſecu-
tor ſuauis, & dum perſecutio-
nes patitur dulcis. Qui Roma- Act. 16.
nus eſt & Phariſæus, & omnia 22. & 23
omnibus propter fidem factus. Philipp. 3
Chriſtus enim qui dixit Pe- 1. Cor. 9.
tro: Oportet te pati, etiam de Ioan. 21.
Paulo dixit, quàm multa o- Act. 9.
porteret eum pro nomine ipſius
pati, vt ille quidem cruci affi-
xus, hic verò truncatus capite,
vna fide propagata, vnoq; etiã
curſu terminato, veri teſtes Periphra-
Reſurrectionis eius eſſent, qui ſis Reſur-
paſſus & ſepultus eſt, & reſur- rectionis
rexit, vti nouit: & præuenit in Chriſti.
ſinum patris, quem numquam
reliquit. Ad quos ipſe Domi-
nus prophetice loquitur: Cir- Pſalm. 47
cumdate hanc nouam Sion, &
complectimini eam, hoc eſt:
Conſeruate, muris cingite, præ-
cibus munite, vt quando in tẽ-
pore

ρας ὀργίζωμαι καὶ σαλεύω τὴν σύμπασαν, βλέπων τὸν ὑμῶν ἀτελεύτητον τάφον, καὶ ἅπερ ἑκουσίως δι' ἐμὲ βαστάζετε στίγματα, νικῶ τὸν θυμὸν διὰ σπλάγχνα, καὶ προσλαμβάνω τὴν ὑμῶν διὰ ταύτην πρεσβείαν· ἱερωσύνην γὰρ καὶ βασιλείαν ὅταν ἴδω δακρύουσαν, εὐθὺς πρὸς οἶκτον ὡς συμπαθὴς ἐπικάμπτομαι, καὶ τῆς ἐμῆς ἐκείνης φωνῆς ἐπιμέμνημαι. ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης, διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου καὶ Ἀαρὼν τὸν ἅγιόν μου. οἵτινες ὡς ὑμεῖς ὁμονοήσαντες τῇ πίστει, καὶ τὰς ἀξίας αὐθαιρέτῳ ταπεινοφροσύνῃ καλύψαντες, καὶ τῇ στολῇ δείξαντες τῆς ψυχῆς τὴν ταπείνωσιν, πολλάς μοι τῶν μαθητῶν μυριάδας προσήνεγκαν ἐμὲ φερούσας, καὶ παρ' ἐμοῦ τῷ κόσμῳ τὸν ἱλασμὸν αἰτούσας. εἶπον γάρ· Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

pore iratus fuero vniuersamq; mundi machinam concussero, considerans immortale vestrũ sepulcrum, quæq; mei caussa geritis æquo animo stigmata, irã misericordia vincam, qua quidem ductus, en præmature vestram admitto supplicatione. Sacerdotium enim & Clerum cum videro lacrymas fundere, quasi dolorum consors, statim ad commiserationem flectar, meæque illius vocis recordabor: Protegam ciuitatem hanc propter Dauid Seruum meum & Aaron Sanctum meum. Qui sicut vos vna fide consentientes, voluntaria animi submissione æternis digna muneribus occultantes, vestitu denique ipso summam animi moderationem præseferentes, multa ad me discipulorum millia traduxerunt, me tamquã insigne ferentium & mundo placare studentium, Dixi enim: Petite & dabitur vobis: Quærite, & inuenietis. Ipsi honor & fortitudo, nunc & semper, & in secula sine fine seculorum.

Amen.

VARIAE LECTIONES IN DVAS PRÆCEDENTES CHRYSOSTOMI HOMILIAS,

Ex tribus Antiquis Manuscriptis Codicibus conciliatæ, vnde non modò quam hic vitare, quamquè sequi conuenerit Lectionem, sed quo pacto etiam, in alijs Patrum monumentis, Lectionis varietas decernenda, eademq; debitè sit conci- lianda, perspicere cuiuis licebit facilè.

AD SYNCERVM LECTOREM.

ON abs re fore arbitratus sum, si quod in Gentilium scriptis à mendis & erroribus (quibus nunc temporum iniuria, nunc Typographorum negligentia, & Sciolorum nescio quorum temeritate reperiuntur conspersa) vindicandis, præstare consueuerunt plurimi, idem in Sanctorum Patrum, maximè tamen Græcorum monumentis, rectè in latinum Idioma conuertendis, passim obseruaretur: In quibus quod perperam multa sint versa aut potius euersa, non aliunde prouenire putandum est, quam quod Interpretes paruam aut nullam græcanicæ litteraturæ cognitionem habeant, aut quod sibi nimis in ijs indulgeant quorum sensa penetrare nequeunt, eo quod in nulla re minus quàm Theologica professione, sanctorumq; Patrum sententijs sint exercitati: aut quia licentiosè atq; insulsè citra ullum manuscriptorum antiquiorumq; Codicum delectum ac collationem, vnum dumtaxat & fortè mendosum Exemplar sequantur, vnde non parum detrimenti Catholicæ nostræ hactenus accessit Ecclesiæ. Quæ sanè res me in Duabus hisce Chrysostomi Homilijs è græco in latinum conuertendis, vehementer commouit, ad manuscripta conquirenda, cuiusmodi post diligentem indaginem sese mihi tria obtulere, quorum etiam collatione haud segniter facta, præsens hoc nostrum Exemplar emendatius dedimus, Variarumq; lectionum hic paradigma subiecimus, vnde ingeniosus Lector si quid fortè à nobis repositum sit, quod minus saporis docto eius palato attulerit, haud difficulter intelliget iudicabitq;, quæ Lectio magis instituto Diui Chrysostomi conueniat, quæuè ab eo aliena sit. Et vt alij ad communem multorum vtilitatem, idem deinceps & in suis præstent, fidemq; non vni soli Exemplari, vt fieri solet, tribuant: Sed quæcumq; obtineri poterunt, maximè tamen antiquitatem redolentia conquirant, eademq; ante omnia studiosè inter se conferant opto, & pro communi bono hortor moneoq;. Interim quæ damus æqui boniq; consules syncere Lector.

Arietas lectionis primo occurrit in his: εὐφημουσῶν εὐφήμοις φωναῖς, bonis verbis prosequẽtibus &c. Et εὐφημουσῶν ἐντίμοις φωναῖς, reueter præconijs efferẽtibus &c. aut si mauis, honorabilibus uerbis acclamantibus &c.

Obseruanda quoque est Orthographica uarietas, unde non exigua frequenter Interpretibus enasci solet difficultas, sicuti hic in πολυπύκιλος, dum in uno Exemplari, antepenult. scribitur per υ. In alijs duobus, rectius & ad sensum Chrysostomi accõmodatius per οι, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, multiformis sapientia Dei &c. & sic in Græcis exemplaribus Paulinis, semper scriptum vidi.

Similis quoque uarietas posterius reperitur in ἀχλυῶ, dum in uno Exemplari, ultima est ὕω per η, ἀχλύῃ. In alio quod sequor per υ, ἀχλυῶ τῆς πλάνης, caliginẽ erroris &c. per η enim nequaquam hoc sensu scribi potest: Idemq; de similibus esto iudicium.

In uno legitur ἀξίαν εὐφημίαν τοῖς κορυφαίοις δεῖξαι διὰ τῆς μνήμης, dignam laudem per commemorationẽ Apostolorum coryphæis afferre &c. In alijs duobus, ἀξίαν εὐφυμίαν διὰ τῆς τιμῆς πρὸς τοὺς κορηφαίους δεῖξαι, summis hisce Apostolis propter honorem digna laudum trophæa referre &c.

In uno est, ἐν οὐρανοῖς κτίσιν ἐνίκησαν, In cælo naturã creatam superarunt &c. alibi, ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ἐνίκησαν, cũ additione, in cælo & in terra, &c.

In uno est, ἀμείνους ἀγγέλων Alibi, ἀμείνω ἀγγέλων εὑρεθέντες, meliores angelis reperti, Verum in ipsa interpretatione latina utrobique conformi, ut uides, non est diuersitas, sed tantum in dialecto.

In uno exemplari habetur, θάλασσαν λέγων, τὴν ἀσέβειαν τῶν ἰουδαίων

ἰουδαίων γνώμην, mare uocãs instabilẽ iudæorũ mentẽ &c. In aliis duobus, θάλασσαν λέγων τὴν τῶν ἀνόμων ἰουδαίων γνώμην, mare uocans impiorum iudæorum opinionem &c.

Legitur ἵνα ἐνδύσῃ τοὺς τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος γεγυμνωμένους τὸ κόκκινον δέρμα, vt lege & gratia nudatos pelle rubea induat &c. In uetustiori autem illo manuscripto, quod potissimum sequendum proposui, sic: ἵνα ἐνδύσῃ τοὺς ἐξ νόμου, καὶ χάριτος γυμνοὺς τὸ κόκκινον δέρμα, ut tã eos qui à lege, quàm qui à gratia nudi erãt, coccinea pelle indueret &c.

Legitur, ἤκουσε γὰρ καὶ αὐτὸς τοῦ κυρίου βοῶντος πρὸς αὐτὸν, εἰς ἔθνη μακράν. Audiuit siquidem & ipse Dominũ ad ipsum clamantem: In gentes procul &c. In illo quod sequor, οὕτως αὐτῷ ὁ δεσπότης βοῶν ἄπελθε ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἀποστελῶ σε. Sic ad eum clamat Dominus: Vade quoniam ego in nationes longè mittam te &c.

In uno est ὁ τετιμημένος ὑπὸ τοῦ δεσπότου ἄνθρωπος, à Domino honoratus homo. In alio, loco ἄνθρωπος, legitur ἀπόστολος, à Domino honoratus apostolus.

Legitur Παῦλος ὁ μέγας τῆς ἀληθείας κῆρυξ, Paulus magnus præcoueritatis, ꝓ quo in alio est: Παῦλος ὁ ἀναγκαῖος τῆς ἐκκλησίας ἄγγελος, Paulus necessarius ecclesiæ nuntius &c. sed prior lectio plausibilior ac uerior.

Legitur ὁ ἐν ὑψηλοῖς πετόμενος ἀετὸς, in sublimibus aquila uolitans: Dum alibi & fortè non malè, illud πετόμενος, omittitur.

Legitur ὁ ἀναγκαῖος τοῦ κυρίου ὑπηρέτης, necessarius Domini minister &c. pro quo, alias: ὁ γρήγορος τοῦ χριστοῦ ὑπηρέτης, uigilans Christi minister &c.

Legitur, οἱ καλλίω πραγματείαν τῇ οἰκουμένῃ ἐμπορευσάμενοι, qui orbi terrarum insignem operam negotiati sunt &c. Alias, pro ἐμπορευσάμενοι, πραγματεύοντες ponitur, sed est differentia exigua.

Legitur αὐτὸ δὲ φόρτου, τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρος pro onere uerò

nomen

nomen Saluatoris &c. Alibi, ἀντὶ δὲ ἐπιβάτου, τὸν σωτῆρα. pro insidente siue onere insidentis, Saluatorem &c.

In uno est ἀντὶ δὲ γόμου τὴν χαρὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος, pro onere, spiritus sancti gaudiũ &c. In antiquiori illo quod ferè sequor, sic: ἀντὶ δὲ κέντρου τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος. pro stimulo spiritus sancti gratiam &c.

In uno est, τὰ δοχεῖα πνευματικά, spiritalia receptacula: pro quo, alibi legitur, τὰ δοχεῖα τοῦ πνεύματος· spiritus receptacula &c. Verum exigua est hæc uarietas.

Orthographica occurrit uarietas in ἔρως, dum in uno scribitur per ω, in alio Æolicè per ο, sed sola differentia cõsistit in dialecto: nisi cum Grammaticis dicere uelimus, quando per ο scribitur, in bonam partem sumi: per ω autem in malã, pro flagitioso amore, quomodo tamen nũquam quomodocunque scribatur, sumi poterit dũ aliud adiectiuum bonam partem designans apponitur, ut hoc in loco: ἐμὸς πνευματικὸς ἔρος. meus spiritalis amor &c. Idem iudicium esto de similibus, in quibus tamen cum aliud non additur, aduertant Interpretes.

In uno legitur ὁ τρίπηχυς καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν φθάνων. Qui tricubitalis est, & usque ad tertium cælum peruenit &c. In illo quod sequor est, ὁ τρίπηχυς, καὶ τῶν οὐρανῶν ἁπτόμενος. Qui tricubitalis est, & cælum attingit &c.

Legitur in uno: οὕτως ἀληθῶς, ἡ λαμπηδὼν τῆς οἰκουμένης, ἡ λευκὴ καὶ ἁγνὴ περιστερά, qui reuera lampas est uniuersi mundi, candida ac casta columba &c. & sic Metaphrastes. In alio, loco λευκὴ καὶ ἁγνὴ περιστερά, ponitur περιάγονος περιστερά. Quid autem sibi uelit illud περιάγονος, penetret qui potest, equidem mihi in eo non satisfacio, atque ideo aliã lectionem uetustati cõformiorem, & sensui Chrysostomi fortè accõmodatiorem magis amplectẽdam censui, quæ talis est: ἡ λαμπηδὼν τῆς οἰκουμένης, ἡ περάγνος περιστερά, splẽdor totius mundi, columba præcasta, siue castissima, & sic

uerti, atque reposui.

Duo exemplaria habent, τῶν ἀγγέλων τὰ τάγματα ὑμεῖς συλήσατε, Angelorum ordines uos &c. Sed quia uerisimile est, συλήσατε, perperam scriptum (cùm de themate & significatione eius non constet) pro ἐσυλήσατε: Ideo tertij exemplaris lectionem (ubi illud est) magis sequendam duxi, quæ sic habet: τῶν ἀγγέλων τὰ τάγματα ὑμεῖς ἐσυλήσατε, Angelorum ordines uos expoliastis &c.

In uno est: οἱ νεκρώσαντες τὰ ἄλογα πάθη, mortificantes animi perturbationes à ratione alienas &c. In uetustiori illo, quod ut plurimum sequor est, οἱ νεκρώσαντες τὰ πάθη τῶν σωμάτων, mortificantes corporum passiones &c.

Reperitur in uno, οἱ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων καθελόντες· Idolorum aras diruistis &c. In lectione illius quod sequor est, οἱ τοὺς βωμοὺς τῶν ἑλλήνων καθελόντες, Græcorum delubra euertistis &c.

In uno est, οἱ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πλουτήσαντες, qui & supra & infra diuites euasistis &c. In vetustiori illo quod sequor legitur, οἱ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω κληρονομήσαντες, qui eorum quę supra sunt atque infra, hæredes facti estis &c.

Vnius lectio est, καθάπερ ἀϊδὼν μυρίζων quam qui uelit & possit interpretetur, & D. Chrysostomi instituto accommodet, nisi tamen illud μυρίζων, accipiamus pro eo quod est modulari, quo sensu uidetur & alibi sumi à Theocrito. In secundo Exemplari, nihil simile reperitur. In tertio quod sequor, lectio reperitur haud incommoda, hæc scilicet: καθάπερ ἀηδὼν λυρίζων ἀπαύστως. quemadmodum luscinia assiduè canens &c.

In uno est, οἱ μυρία δεινὰ δι' αὐτὴν ὑπομήναντες, qui innumerabilia mala propter ipsam sustinuistis &c. In vetustiori quod sequor, ommittitur δεινὰ, legiturque οἱ μυρία δι' αὐτῆς ὑπομείναντες, qui infinita propter ipsam sustinuistis &c.

Lectio unius est, διὰ τὸ βάρος τῶν δεσμῶν, propter pondus

uincu

uinculorum &c. In alio eſt, διὰ τὸ βάρος τῶν δεινῶν, ob grauitatem rerum aſperiorum &c.

Vnius, τῶν δαιμόνων τὰς φάλαγγας ὑμεῖς ἠλλοιώσατε, Dæmonum phalangas uos cæcidiſtis &c. Alterius, τῶν δαιμόνων τὰς φάλαγγας ὑμεῖς κατεξοπώσατε, Vos Dæmonum phalangas fudiſtis &c.

Quod in noſtro eſt, τῇ νυμφευθείσῃ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μετὰ πάσης προθυμίας, eiq; deſponſatæ eccleſiæ ſumma cum animi alacritate &c. in alijs deeſt. In noſtro etiam legitur, εὐδούλευτος τῷ κυρίῳ. Domino addictiſſimus ſeruus &c. quod in aliis quoque omittitur.

In alio eſt, διῆλθε σου, τὸν διακριτικώτατον λάρυγγα &c. tuū pertranſiit guttur ſumma differendi ſcientia conſpicuū &c. In noſtro reperitur, διῆλθεν ἐκείνων τὸν λάρυγγα, τὸ δεσποτικὸν ὄργανον. peruaſit illius guttur, dominicum inquam inſtrumentum &c.

In manuſcripto illo antiquiori quod fere ſequor, refertur miraculoſus ille lactis, pro ſanguine, ex collo Pauli effluxus, in hæc uerba: Ποῖος τόπος τὸ σὸν ἐδέξατο αἷμα. τὸ γαλακτοειδὲς ὁραθὲν ἐν τῷ χιτῶνι τοῦ σὲ ἀνασκολοπήσαντος, Qualis locus Paule tuum ſanguinem excepit, qui lacteus apparuit in eius ueſte, qui te percuſſit &c. Quod in nullo alio Exemplari, ſicuti neque in huius homiliæ fragmento, reperire potui apud Metaphraſten, qui quantum iudicare licet in Chryſoſtomo, & multa ſubinde omittere, & plura perſæpè (ut ſibi ſatisfaciat) de ſuo uidetur addere, quod (ne longe petita ſumantur) inter alia, non obſcurè conſtat ex iis quæ non multò poſt ſubiiciuntur in præſentis Homiliæ, contextu ab ipſo Chryſoſtomo: τὰς ὑποσχέσεις ὑμῶν ἐκπληρώσατε. ἀνακράζεις γὰρ μακάριε Πέτρε, οὕτως φάσκων· σπουδάσω μετὰ τὴν ἐμὴν ἄφιξιν, τὴν ὑμετέραν μνήμην ποιεῖσθαι. Repromiſſiones veſtras explete, ſucclamas enim beate Petre, ſic dicēs: Studebo poſt meum aduentum, memoriam ueſtri facere &c.

&c. Quod quidem habet Metaphraſtes, ſed & aliud ne ſcio unde, annectit atque reponit, dicit enim: ὑμῶν γὰρ τὰ συντάγματα ταῦτα, τοῦ μὲν τὸ, Δεῦτε σὺν ἐμοὶ καὶ τῶν ἀγαθῶν μὴ ὑστερηθῶμεν. τοῦ δὲ, τὸ, σπουδάσω μετὰ τὴν ἄφιξιν ἐμὴν, τὴν ὑμετέραν μνήμην ποιεῖσθαι. Sunt enim hæc ueſtra commenta, Pauli quidem hoc: Venite mecum, ne & bonis deſtituamur &c. Petri uerò iſtud: Studebo poſt aduētū meū, memoriā veſtri facere &c. Vbi inter alias uarietates, illud Pauli adductum in manuſcriptis Chryſoſtomi deeſt, neq; in ulla Epiſtolarum Paulinarū reperire potui, atque ideo etiam conſultò à nobis in hac editione prætermitti nouerit Lector, qui quandocūque in ſimilia quę non pauca ſunt apud Metaphraſten inciderit, cautè atq; prudenter leget, & cum autographis quæ conquiri poterunt ſtudioſè conferet, cùm & ipſi Metaphraſti, multa perſępe à ſciolis neſcio quibus, affingi ſit credibile.

In uno codice manuſcriptorum legitur, ἀντιφθεγγώμεθα ἡμῶν ταῖς ἁμαρτίαις μακαρίους ὑμῶν φωνάς. Noſtris peccatis beatas ueſtras reſonamus uoces &c. Sed quoniam hæc lectio uidetur nonnihil intricata & peregrina, ideo pro ea hanc magis reponere ac ſequi uiſum eſt, ἀντιφθεγγώμεθα ἡμῖν τὰς μακαρίους ὑμῶν φωνάς. Vobis igitur beatas ueſtras reſonamus uoces &c. tollendo ἡμῶν ταῖς ἁμαρτίαις. Quæ lectio etiam magis probata eſt Cardinali Sirletto.

Cæterum illud Petri aliter quoque in eius Epiſtola legitur, quàm à Metaphraſte, uel ipſo etiam Chryſoſtomo allegatur. Habetur enim ibi ſic: σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. Dabo autem operam & frequenter habere uos poſt obitum meū, ut horum memoriam faciatis &c. Et ſic eſt in Poſteriori epiſtola Petri. 1. cap. Chryſoſtomus autem ueriſimiliter aliud Exemplar ſecutus eſt.

IN POSTERIOREM HOMILIAM
In Duodecim Apoſtolos.

Ccurrit primò varietas in ipſa Homiliȩ inſcriptione, quæ in uno Exemplari talis eſt: Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ἐγκώμιον, εἰς τοὺς ἁγίους δώδεκα Ἀποστόλους. Sācti patris noſtri Ioānis Chryſoſt. Archiepiſcopi Conſtantinopol Encomiū, in Sanctos Duodecim Apoſtolos &c. Et hæc eſt Metaphraſtis, qui cū non omnia ſemper eorumdem Auctorum coniunctim ac continēter ponat: fit ut & ipſas Homiliarū inſcriptiones nouas, & ab alijs non ſolum materia, ſed etiam Auctore diuerſas faciat. In alio quod ſequimur, ſic habetur: Τοῦ αὐτοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία εἰς τοὺς ἁγίους δώδεκα Ἀποστόλους. Eiusdē Chryſoſtomi Homilia in Sanctos duodecim Apoſtolos &c. Quod propter continuitatem Homiliarū eiuſdem Auctoris, magis ſequi uiſum eſt: Idemquè de ſimilibus ſit iudicium, mihi ſanè ita uidetur.

In uno eſt, τοιαύτης χορείας, eiuſdē choræ &c. In uetuſtiori illo Card. Sirletti Exēplari, quod ferè ſequor eſt: τῆς τοιαύτης ἀγκύρας ἑαυτὸν ἀπεσχοίνισεν. hui⁹ anchorȩ, vel (vt genitiui illi regāturab ἀπεσχοίνισεν) ab hac anchora ſeipsū diſcidit.

In uno eſt, οὗ τὸ αἷμα, τὸν κόσμον ἠγόρασεν, cuius ſanguis mundū mercatus eſt &c. In alio, τὸ γὰρ αἷμα τοῦ πραθέντος τὸν κόσμον ἠγόρασεν. Sanguis autē uēditi mercatus eſt mundū &c. & ſic eſt in uetuſtiori illo manuſcripto, quod ſequor.

In uno eſt, τῆς ἐκκλησίας σκῆπτρα, Eccleſiæ ſceptra &c. abſque additamēto, cùm in alio Antiquiori addatur, τῆς ἐκκλησίας πέτρα, τῆς βασιλείας πέτρα σκῆπτρα, Eccleſiȩ petra, regni petra ſceptra &c. Et hoc ſequor.

Legitur in uno, τοὺς τύπτοντας ἐχάλκευσαν· uerberantes fabrifecerunt &c. In alio quod ſequor eſt: ἐχαλκεύσατε· fa

D brife-

brisceistis in secūda persona,& meo iudicio rectius,cùm & continuus illius Periodi contextus per eandem profe-ratur, Ideo &c.

In uno est ἡ Ἀλεξάνδρεια παρὰ τὸν Νεῖλον, Alexandria ad vel circa,aut prope Nilum &c. In alio, πρὸς τὸν Νεῖλον, ad Nilum &c. Sed quomodocumque legas, parum refert, cùm semper eadem remaneat significatio, ideoq; in similibus parum est laborandum. cuiusmodi sunt & sequentia: εἶχεν εὐθὺς ὑπακούοντας. Et, εἶχεν ἐπακούοντας, habuit statim audientes, uel obtemperantes: Siue enim prima scribatur per υ,siue per ε,cùm significatio persæpe(ut hoc in loco) coincidat,parum refert. Neque admodum dissimilia sunt, εἰς οὐρανὸν μεταβὰς. Et, εἰς οὐρανὸν ἀναβὰς &c. In cælum ascendit, siue transcendit, & plęraq; alia: Interim in his laborent amplius curiosi, per me licebit.

In uno exemplari est, κλειδοῦχος τῶν οὐρανῶν προβληθεὶς. clauiger regni cęlorū designat⁹ &c. Pro quo in Antiquiori nostro manuscripto est, κλειδοῦχος τῶν οὐρανῶν προσκληθεὶς. clauiger regni cælorum uocatus &c.

In uno est, τότε Πέτρος πρῶτος ὤκλασεν, tunc Petrus primus lapsus est &c. At in manuscripto uetustiori omittitur πρῶτος, quod ideò & nos in hac nostra editione prętermisimus.

Neque exigua narietas est in his: ὁ μετὰ Πέτρου λυτρωτὴν λαχὼν εἰς ταφήν. qui cum Petro redemptorem sortitus es ad sepulcrū &c Et, ὁ μετὰ Πέτρου τὴν Ῥώμην λαχὼν εἰς ταφήν. Qui cum Petro Romā sortitus es ad, vel in sepulcrū &c. De quibus in nostro Commentario fusius.

Variatur & lectio in his: καὶ κατὰ τὴν Θέκλαν καὶ τοὺς παῖδας, πατὴρ καὶ διδάσκαλος, qui ratione Theclæ,& filiorum,pater & magister &c. distinctionem ponendo post παῖδας, quæ aliàs, post Θέκλαν ponitur: Et, καὶ κατὰ τὴν Θέκλαν, καὶ τῶν παίδων πατὴρ καὶ διδάσκαλος,& ratione Theclæ, etiam filiorum pater atq;

ter atque magister &c. Sed posterior ut antiquitati, ita & ueritati ac perspicuitati conformior: caussam considerer Lector, & sententiæ meæ æquo iure subscribet.

Ex tribus Codicibus collatis, & triplicẽ colligo Lectionis uarietatem in his: Κυκλώσατε τὴν νέαν ταύτην Σιὼν, καὶ περιλάβετε αὐτήν. Circũdate hanc nouam Sion, & ambitu cingite eam &c. Et Κυκλώσατε τὴν νέαν ταυτὴν Σιὼν, καὶ περιλάβετε αὐτήν. Circũdate hanc nouam Sion, & complectimini eã &c. atque sic est & in antiquiori illo nostro Manu scripto: Quod enim νέαν ταυτὴν, à Chrysostomo ponatur, id ex alio Exemplari (quod fortè secus est) non frustrà ab eo repositum censendum est. In uulgatis nostris Biblicis Exẽplaribus, legitur psalmo 47. Κυκλώσατε τὴν Σιὼν, καὶ περιλάβετε αὐτὴν &c· absque νέαν ταύτην.

Varietas est etiam ipso Homiliæ fine, dum in uno est, Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. Ipsi sit gloria in secula seculorum, Amen. In alio quod sequor, Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ipsi honor & fortitudo, nũc
& semper, & in secula sine fine seculorum,
Amen.

FINIS VARIARVM LECTIONVM.

GERARDI VOSSII

COMMENTARII IN SANCTI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Homiliam in Principes Apoſtolorum, Petrum & Paulum, Eorumdemq; Glorioſiſſimum Martyrium.

ARGVMENTVM.

HAC Homilia ſiue Oratione, Diuus Chryſoſtomus vitam ſimulac Martyrium Principum Apoſtolorum Petri & Pauli, nobis luculenter admodum enarrat, & ex mutua cõparatione, res ab ijs ſtrenuè geſtas fortiterq; toleratas amplificando mirè prædicat atque exornat: dum illius quidem Crucem fixam, ac in eam aſcenſionem promptam, Crucifixionisq; figuram non rectam, ſed capite in terram deuoluto deſcribit: Huius autem Miraculoſam capitis obtruncationem (quod ex ipſius collo, lactis magis quam ſanguinis vnda dicatur fluxiſſe, multiq; Barbari ex eius inſpectione ſtatim ſint conuerſi) recenſet. Atq; ex hac quidem Oratione, ſi aliunde vmquã, ſatis ſuperq; liquet, quantus Laudum Petri & Pauli celebrator, eorumdemq; Vitæ ſimul & Martyrij admirator, Diuus hic noſter Chryſoſtomus exſtiterit.

Οὐρανοῦ καὶ γῆς ἅμιλλαν ὁρῶ.
Certare inter ſe Cælum terramq; conſpicio &c.

QVemadmodum priſci gentilium Oratores, antequam cauſſam ordirentur, & facti narrationem (in hoc Citharœdos imitantes) aggrederentur, ad facilius ſibi auditorum ſuorum animos conciliandos, ferè ſuaui quapiam Præfatione præloquebantur, & Principium à re aliqua inſigni ſuoq; inſtituto accommoda ducebant: Sic Diuinus hic noſter Orator Chryſoſtomus, priuſquam aureo illo ſuo verborum flumine de re ipſa ſibi propoſita dicere incipiat, & in Laudes Principum Apoſtolorum Petri & Pauli prorumpat: quò verbis ſuis maiorem faciat fidem, ipſumq; ſui lubentius audiant, dulci Præfatione eaq; peropportuna vtitur: pro facti ſui locupletiſſimo teſtimonio Cælum & terram adducens, à quibus Orationẽ ſuam orditur, & ſic artificio-

ſa qua-

ſa quadam partitione adhibita, ad rem ipſam Encomiũ dico Apoſtolici ordinis Principum Petri & Pauli, valde accommode accedit: eandemq; ferè rationem in alijs ſuis Homilijs ſequitur.

Πέτρον ἀπὸ ἁλιέων ἐξελέξατο, τὸν δὲ Παῦλον ἀπὸ σκηνορράφων.
Petrum è piſcatoribus, Paulum verò è pellionibus elegit &c.

IN Actis Apoſtolorum habemus, Paulum ſuis manibus operatum, fuiſſeq; artis Scenofactoriæ: Præterea nihil alijs ſubtraxiſſe vtilium, quò minus annuntiaret ijs, ac doceret eos publicè & per domos, teſtificans Iudæis atq; Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Deniq. ait ſe argentum & aurum nullius concupiuiſſe: quoniam (inquit) ad ea quę opus mihi erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrarunt manus iſtę, quoniam ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis dare, quàm accipere &c. Quin & conditionem ſimul ac artem huius Apoſtoli optimè deſcribit idem Chryſoſtomus & alibi, vbi ſic habet: Paulus cum arte illa viliſſima tantam potuit inſpirare virtutem, quantam ipſe rerum teſtatur effectus, homo etenim ignobilis, abiectus & circumforaneus, qui artem exercebat in pellibus, in tantum virtute progreſſus eſt, ut vix triginta annorum ſpatio, & Romanos, & Perſas, & Parthos & Medos & Indos & Schytas, & Aethiopas & Saramatas, & Saracenos, & omne prorſus humanum genus ſub iugũ mitteret veritatis. Reſponde igitur: Vnde iſte opifex vilis ac publicus ſtans in loco artis ſuę ac ſcaſellum manu gerens, ita ut ipſe philoſophatus ſit, & alios docuerit philoſophari, gētes ſcilicet Vrbes ac Regiones, nec vim in ſe ſermonis oſtēdens, Audi enim ipſum loquentem: Etſi imperitus ſermone, nec pecunias poſſidens, hoc ſiquidem ipſe teſtatur: Vſq; ad hanc horam inquiens, & eſurimus & ſitimus & nudi ſumus, & colaphis cędimur: Et quid dico pecunias? cùm ille ſępe neceſſarium quidem non haberet cibum, nec quo ſe circumdaret, indumentum. Quod autem profeſſione clarus nō fuerit, ipſe ſuis oſtendit diſcipulis dicens: Quoniam manebat apud Aquilam & Priſcillam, quod eiuſdem artis eſſent, erant enim ſcenofactoriæ artis. Non igitur a proauis nobilis, quippe qui tam vilis artis fuiſſe oſtenditur, non à patria non à gente &c. ita in Homilia quarta in laudes Pauli, Chryſoſtomus: Qui & de eodē, Homilia quinta ſub initium, ſic ſcribit: Non erat iſte mortalis, Non ignobilis; nonne pauper & quotidiano opere victum quærens: Nonne corpus habuit cunctis naturæ neceſſitatibus obnoxium &c. Et in oratione, Quod Chriſtus eſt Deus, vtriuſq; magnorum illorum Apoſtolorum profeſſionem & artem, vno verbo complectitur, dicens: Romæ quę inter alias Vrbes maximè Regia eſt, omnibus poſthabitis ad ſepulcra Piſcatoris & pellionis currunt Reges &c. Hæc Chryſoſtomus. Et quoniam Petri profeſſio-

Actor. 18. Actor. 20. 1. Theſſ. 2. 2. Theſſ. 3. 1. Cor. 4. Acto. 20. Chryſoſt. homil. 4. de laudibus Pauli. Exercitium Pauli. 2. Cor. 11. 1. Cor. 4. Act. 18.

professio (quę in piscatione consistebat) clara nimis est ex Euangelio, vti ex illo Matthæi 4. Vbi Christus ambulans iuxta mare Galileæ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andræam fratrem eius, mittẽtes rete in Mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciã vos fieri piscatores hominum &c. & ex pluribus locis alijs: Pauli verò professio & ars non item ex Euangelio constet, uisum fuit iccircò de ea hic agere fusius.

Διὰ τοῦτο, τούτῳ τῷ ἁλιεῖ ἐνεπίστευσεν ὁ κύριος, φήσας πρὸς αὐτόν. Ἄπελθε·

Hinc Piscatori confisus Dominus, dixit ad eum: Vade &c.

VIdes quomodo id quod Electionis apparet, ex his artibus existat: Ceterum quod intelligitur, vehementer fit admirabile, quandoquidem & Dei est Electio. Nam quoniam Iudæorũ gloria (ut hic enarrat Chrysostomus) obruebatur, piscatori commisit Christus, vt scrutaretur profunda maris, quod percipitur intelligentia, dicens ad eum: Vade ad mare, & mitte hamum &c.

Παῦλος ἐν ὑψηλοῖς ἀετός. ἡ λύρα τοῦ πνεύματος. ἡ χελιδὼν καὶ τέττιξ.

Paulus in sublimibus Aquila, Lyra spiritus, Hirundo atq; Cicada &c.

VEnustam & accommodam Cõparationem hic Diuus Chrysostomus insinuat, quam ideo visum mihi fuit latius explicare, quòd permultum ad Laudes Pauli faciat. Comparat autem Paulum Aquilæ: Nam sicut huius natura est, humilia deferere, alta petere, & cœlorum vicina conscendere: Ita & Paulus hic noster, mundum hunc abiectũ spernẽs, alta paradisi petijt cœlorumq; fastigia penetrauit: & licet humi ambularet, ea tamen quæ in celis sunt, mente animoq; semper versabat. Præterea quemadmodum Aquila relictis terrenis sordibus, sublime volans purioris aeris sublimitate perfruitur: Ita & Paulus fæces terrenorum peccatorũ deferens, cogitationes in sublimioribus ac cœlestibus totas defigebat, & purioris vitę simplicitate gaudebat. Deniq;, Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos, & super eos volitans (vt est Deuter. 37. cap. in cantico Moysis) ita Paulus expandit alas prædicationis suæ cunctis, vt omnes Christo lucrifaceret.

Lyræ Paulus comparatur & rectè: Nam quemadmodũ in lyra, quot sunt fides, tot resonant voces: Ita in Paulo, vt eius erant varia dona spiritus: sic quoque vniuersæ ex eo distillabant humanarum mentiũ curationes atque medelæ. Et sicut Lyra instrumentum musicum est, quo gentiles Deorum, magnorumq; Principum decantare solebãt laudes: ita Paulus mellifluo vocis suæ oraculo, quod erat lyra spiritus,

Christi mysteria, gentiumq; vocationem personabat.

Hirundini Apostolus assimulatur: Quoniã sicuti Hirundo sub ini-
tio Veris ad nos transuolans amenioris temporis prænuntia, in tectis
nidificat, & loca quæ inhabitat à venenis immunia seruare dicitur:
ita Paulus ima impietatis caligine decussa, Christoq; agnito rè vestigio
omnibus posthabitis, sese gregi Dominico aggregauit, fermentum
pharisaicum atque Iudaicum extirpauit, & Ecclesiam sponsam Christi
à telis hostium vindicans, purum ac nudum Christum prædicauit, le-
gemq; gratiæ cunctis annunciauit, & ab Hierusalem usq; ad Illyricũ, *Rom. 15.*
vniuersa Christi Euangelio repleuit. Nam cùm prius à lumine aber-
rans, supra modum persequeretur Ecclesiam Dei, & expugnaret illam, *Galat. 1.*
proficeretq; in Iudaismo supra multos coętaneos suos in genere suo *Act. 8. 9. &*
abundantius, existens paternarum traditionum æmulator, ex blasphe- *22. cap.*
mo factus est verbi diuini assertor, ex persecutore gentium doctor: vio
lentissimus siquidem persecutor, repentè à Christo factus est ardentis-
simus prædicator. Et sicut Hirundinis ea natura est, vt incessanter vo-
litet, dum semel apto tẽpore anni volitare cœpit: Ita profectò Paulus,
posteaquam ex Christianorum persecutore, factus est Euangelij prædi-
cator, illud veluti indefessa quædam Ecclesiæ Hirundo (vt non mul-
tò post loquitur Chrysostomus) cunctis annunciauit, prædicauit.

Cicadæ Paulus comparatur, & satis si natura eius inspiciatur accom
modè. Quemadmodum enim illius natura est, semper maximè verò
sæuiente æstu canere: Ita Paulus, summo feruore animi pietatisq; ze-
lo, nullas persecutiones, nullorum minas, flagra siue tormenta quæ-
cunq; tandem pertimescens, audacter atq; intrepidè Christum eiusq;
Euangelium vbiq; prædicauit, ita quidem assiduè, vt ne vnum quidem
diem passus sit in otio atq; quiete pertransire, hic in prædicandi ardo-
re ipso igne vehementior, illic indesinenter benefaciendo omnibus:
Et simulatq; salutifero ex fonte conscendit, plurimamq; in se flam-
mam ipse succendit, non pericula timuit, non irrisiones erubuit & op-
probria Iudæorum, neque sermonem suum ab illis respui indignanter
tulit: Quin potius summa constantia, quasi pro vno quodam totius
mundi grege inuigilans, omnes gentes à tyrannide Diaboli, ad Chri-
stum reduxit, impietatem Iudæorum atq; gentilium quasi fornicatio-
nem mentium vno fidei mucrone confodit, & ad vnam fidem Chri-
sti diuersos populos attraxit, gentilium abominationes dissipauit ac
perdidit, Christiq; ortum voce sonora spirituq; æstuanti, cũctis omni-
nò Gentibus indefessè occinuit.

Παῦλος καὶ Πέτρος, οἱ ζευκτοὶ βόες τῆς Ἐκκλησίας.

Paulus & Petrus, iugati Boues Ecclesiæ &c.

QVomodo gloriosi hi Apostoli, veluti duo quidam boues, simul idẽ
iugum traxerint, pulcrè idem hic Chrysostomus declarat di-
cens,

cens,eos ſimul æquè pro Eccleſia laboraſſe, inſignemq; operā toti terrarum Orbi nauaſſe,& loco iugi,Crucem, labores atq; agones ſubijſſe varios,periculaq; plurima: Pro ſeſſore autē iumenti, Saluatorē ipſum portaſſe & prædicaſſe cunctis: Pro iugi vinculo, vniuerſam Veteris ac noui teſtamenti ſcripturā: Et pro iugi ſtimulo,Spiritus ſancti gratiam, quæ & res gentium proſtimulet corroboretq; ,& illorum laborem ſimul ac prædicationem confirmet.

Παῦλος,τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς.

Paulus vas Electionis &c.

Ambroſius Serm. 68. de Natali SS. Apoſtolorū Petri et Pauli.

DE hoc ſi placet audi Diuum Ambroſium : Paulus,inquit,à Domino vas electionis eſt nominatus.Nam bonum vas in quo pretioſa mandatorum Chriſtiani præcepta conduntur. bonū vas de cuius plenitudine,ſubſtantia vitæ populis ſemper erogatur & plenum eſt. Optima Apoſtolorum nomina,petra & vaſculum,neceſſaria domui Saluatoris,domus enim fortitudinis,petra conſtruitur, vtilitate vaſis ornatur. Petra ad firmitatem ne labantur ſuſtētat populos, vas ad cuſtodiā, ne tententur operit Chriſtianos &c.Et hæc de Apoſtolorum nominibus ex Ambroſio. Quomodo verò ex Perſecutore,cooptatus fuerit in vas electionis,præclarè ex actis Apoſtolicis docet D.Hieronymus: Paulus,inquit,cum interfuiſſet neci Stephani martyris,& acceptis à Pontifice templi Epiſtolis,ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret: reuelatione compulſus,ad fidem quæ in actis Apoſtolorū ſcribitur,in vas electionis de perſecutore trāſlatus fuit &c.

Act. 9. 22. & 26. Hieronym. in Catal. Script. Eccleſiaſt.

Ὁ τρίπηχυς καὶ τῶν οὐρανῶν ἁπτόμενος.

Qui tricubitalis eſt & Cælum contingit &c.

HOc non tam παροιμιακῶς ceu per modum Prouerbij, quàm verè de exigua ſtatura Pauli dici, conuincitur vel ex ipſo Paulo, qui ad Corinthios ſcribens,de ſeipſo cōfitetur,quod præſentia corporis eius infirma ſit,& ſermo contēptibilis &c. Ad quem ſanè locū reſpexiſſe videtur ipſe Chryſoſtomus, trium cubitorum ſtaturam, hoc eſt infirmā ſiue exiguam ſatis Paulo attribuens,quæ τρίπηχυς ceu tricubitalis ideò ab eo appellatur. Quin & Sententiæ huic adſtipulatur,ſubſcribitq; in Eccleſiaſtica ſua hiſtoria Nicephorus, Paulum corpore fuiſſe paruo & contracto & quaſi incuruo atq; paullulum inflexo,expreſſis verbis dictitans: Pluresq; eiuſdem ſunt ſententiæ,quam etiam nonnullæ antiquiores picturæ Vrbis Romæ,haud obſcurè repreſentant. Vnde perſpicuum euadit,quantum errent illi, qui neſcio quam giganteam formā huic S. Apoſtolo in pingendo affingunt: niſi tamen planè παροιμιακῶς (neq; nimis grandem neque nimis exiguam, at ſanè communē & mediocrem ſtaturam intelligendo) id à Chryſoſtomo forſan dictum velimus: quemadmodum alibi uocat & Eliam prophetam, trium cubitorum

2. Cor. 10. cap.

Nicephor. lib. 2. c. 37.

rum hominem : ſicuti videre licet in Homilia illa in SS. Petrum Apo
ſtolum & Eliam Pro phetam, quæ apud Simeonem Metaphraſten ipſi
Chryſoſtomo adſcribitur. Quoniam ita quiuis etiam Homo in com-
paratione ad Cœlū, dici haud iniuria τρίπηχυς id eſt, tricubitalis mere
bitur: Sed optimè meo quidem iudicio, ſententiá Chryſoſtomi expli
cuerimus: ſi vtrumq; in voce τρίπηχυς, diuerſo tamen reſpectu, intelle-
xerimus. Verùm hæc altiori iudicio ſecum expendant Docti.

Ὁ τρίτον οὐρανὸν διελθὼν, καὶ εἰς παράδεισον εἰσελθών.
Qui tertium Cælum peruaſit, & Paradiſum ingreſſus eſt &c.

PRæclarè hoc ipſum & alibi, ſub hac verborū forma, amplificat idem
Chryſoſtomus: Conſideremus ergo quantis illum honoribus, etiā [Chryſoſt. ho-
ante tempus reſurrectionis extulerit. In paradiſum rapuit, & in tertiū [mil. 2. de lau-
Cęlum ſublimauit, ineffabilis arcani participem effecit, taliumq; my [dibus Pauli.]
ſteriorum conſcium, quæ nulli hominum fas fuerit confiteri. Nec im-
meritò : nam Paulus in terris gradiens, ſic ſe gerebat in cunctis, quaſi
angelorū ſocietate frueretur: Nam paſſibili adhuc colligatus corpori,
illorum perfectione gaudebat, tantiſq; fragilitatibus ſubditus, in nullo
inferior ſupernis virtutibus apparere certabat &c. Idem de Pauli in
tertium cęlum raptu, refert D. Euſebius Emiſſenus, inquiens : Petro [Emiſſen. in
quidem claues regni cęlorum, Domino committente, creduntur: Sed [vita Petri et
Paulo ſiue in corpore ſiue extra corpus, vſq; ad thronum tertium ſu- [Pauli, quæ
blimato, cælorum ſecreta reſerantur: Et in paradiſo, arcana quoq; ver [habetur in li-
ba quæ non licet homini loqui panduntur. Quæ cùm ita ſint, penè ſu [bro Homil.
pra hominem eſt, cui creduntur eloquia homini non loquenda &c. [eius, de San-
ctis.]

Πέτρος ἡ στερεὰ τῆς πίστεως πέτρα.
Petrus firma fidei Petra &c.

PEtrus pro ſoliditate deuotionis eccleſiarum nuncupatur Petra, ſi-
cut ait Dominus: Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Ec [Matth. 16.]
cleſiam meam: Petra ſiquidem dicitur, eo quòd primus in nationibus
fidei fundamenta poſuerat, & tamquam ſaxum immobile totius ope-
ris chriſtiani compagem molemq́, contineat. Petra ergo pro deuotio-
ne Petrus dicitur : Et Petra per virtutē Dominus nuncupatur, ſicuti
ait Apoſtolus: Bibebant autem de ſpirituali conſequenti eos Petra, Pe- [1. Cor. 10.]
tra autem erat Chriſtus. Rectè conſortiū meretur nominis, qui con-
ſortium meretur & operis &c. Ita Ambroſius, qui in Hymno illo, quē [Ambr. ſerm.
Auguſtinus lib. 1. Retractationum cap. 21. citat, de eodem ſic habet: 47.]
Hoc (id eſt) gallo gallinaceo canente, ipſa Petra Eccleſiæ culpam di- [Auguſtin.]
luit &c. Vbi non ſolum Petrum vocat petram ſimpliciter, ſed & Petrā
Eccleſiæ, atq; adeò ipſam Eccleſiæ petram &c. Baſilius in Concione de [Baſil.]

pœnitentia. Petrus petra est propter Christum petram, largitur enim Iesus suas dignitates: Petra est, petram facit &c. Vnde idem Chryso-
Chrysost. stomus Homil. 27. ex varijs in Matthæum locis, sic enarrat: Princeps Apostolorum Petrus, super quem Christus fundauit Ecclesiam, verè
Augustin. immobilis petra & firma confessio &c. Augustinus Psal. 69. Petrus
Greg. Naz. Christum confessus erat filium Dei, & in illa confessione appellatus
Epiphan. erat petra, supra quam fabricaretur Ecclesia &c. Ita Greg. Nazianz.
Paulin. in Oratione, de modo & ratione in disputationibus seruanda. Epipha
Maxim. nius in ancorato. Paulinus ad Seuerũ Epist. 4. Maxim. Taurin. Episc. in
Cyrill. Natali Petri & Pauli, Homil. 1. Cyrill. in Ioannem, lib. 2. cap. 2. Pro-
Prosp. sper de vocatione gentium, lib. 2. cap. 28. Greg. magnus, lib. 6. Epist.
Greg. mag. 37. Damascen. in Historia Iosaphat & Barlaã. Theophilact. in ca. 22 Lu
Damasc. *Theophil.* cæ. Euthym. in 16. Matthæi. Concilium Chalcedonẽ. in Act. 3. Et
Euthym. hæc obiter presentis loci occasione, adducere visum est.

Cõcil. chalc. Ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰληφώς.

Qui claues Regni cælorum ab ipso Domino accepit &c.

O Præmium Vicario Christi constituto dignum, & à Pontificum Maximo Pontifice profectum: vt enim quanta confessionis eius esset magnitudo constaret, Christus ob hanc ei concessit, ut antè claues regni cœlorũ acciperet, quàm ipse cœli ianuas introiret. Sed quid Clauiũ appellatione, nisi Ecclesiæ catholicæ principatum designauit: cùm & frequens in Euangelio, per Regnũ cœlorum, catholica Ecclesia
Matt. 25. intelligatur: vti cùm Regnum cœlorum in Euangelio perhibetur simile decem virginibus, quinq; fatuis & quinque prudentibus &c. Petro autem singulariter id concreditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma proponitur, manetq; Petri priuilegiũ, ubicumq; ex ipsius æquitate fertur iudicium, neq; nimia est seueritas aut remissio, vbi nihil erit ligatum nihilue solutũ, nisi quod Petrus antè ligauerit aut sol-
Leo Papa. uerit &c. Et hæc ex Leone Papa, in Serm. de Apostolis Petro & Paulo.

Τῶν μὲν ἄνω τὰς κλεῖς εἰληφότες.

Supernarum quidem rerum Claues accipientes &c.

AMbo claues à Domino perceperunt: Scientiæ iste, ille potentiæ: diuitias immortalitatis ille dispensat, scientiæ thezauros ille largitur. Petro sicuti bono dispensatori, clauẽ regni cœlestis dedit: Paulo tamquam idoneo doctori, magisterium Ecclesiasticæ institutionis iniunxit, scilicet ut quos iste erudierit ad salutẽ, ille suscipiat ad quietem, & quorum corda Paulus patefecerit doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. Clauis autem dicenda, quòd ea ad fidem peccatorum, dura reserantur, mentium secreta pandũtur, & quidquid intrinsecus clausum tenetur, in palam rationabili manifesta.

festatione producitur. Clauis inquam est, quę & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem mysterij salutaris includit &c. Atq; illud dogma Ambrosij existit: vnde quomodo vtriq; Principum Apostolorum claues fuerint concreditæ, perspicuum euadit abundè. *Ambros. Sermon. 66.*

Πέτρος ὁ ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ παραλυτικοὺς σφίγγων καὶ θάνατον
λύων. Παῦλος ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτοῦ.

Petrus sua ipsius vmbra paralyticos solidauit, & mortem
destruxit. Paulus vestimentis suis &c.

ACta Apostolorũ, monumentaq; Patrũ, varia Petri & Pauli commemorant Miracula: vti de Claudo illo à Petro admirabili quodam *Acto. 3. & 4* modo, sanitati restituto. Ananiæ atq; Sapphyræ morte ineuitabili illa- *Act. 5.* ta. Tabitha puella vitę restituta. Cornelio Centurione ad fidem con- *Act. 9.* uerso. Aenea triginta octo annos cum lecto affixus esset, solo verbo *Act. 10.* sanato &c. *Act. 9.*

Fama quoq; inauditorum anteà miraculorũ Pauli valde increbuit, *Act. 19.* adeò vt sudaria quædam & semicinctia (tenues scilicet fasciæ) quæ corpus eius attigissent, cùm morbos curarent tum demonibus formidolosę essent. Eutychum etiam mortuum Troadæ (cùm è fenestra *Act. 20.* verborum Pauli suauitate delibutus, dormiens excidisset) Paulus vitæ restituit: Vipera venenosa, suo ictu (quod multis admirationi *Act. 28.* erat) Paulo non nocet, cùm serpentem è manu dependentem, excussum in flammam conijcit. Aliaq; præclara à Paulo in Melite sunt edita miracula, cùm vehementes febres, & dysenteria, quæ mala Publij pa *Act. 28.* trem dudum vexabãt, solo Pauli attactu pelluntur. Alij præterea quá plurimis afflicti morbis, mox omni dolore atq; cruciatu liberati, pri- *Ibidem.* stinæ valetudini restituti sunt.

Lubet & hoc admirandum commemorare quod Theodoritus in *Theodorit.* sua Religiosa historia, (quam φιλόθεον, siue θεοφιλῶν ἱςορίαν inscribit) in vita Symeonis Monachi, obiter recenset, quomodo cùm vmbra Domini numquam fecerit miraculũ: magni Petri vmbra & mortem fregit, & morbos exegit, & dęmones fugauit. Sed hæc Dominus per seruos suos miracula fecit, secundum illud: Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet & maiora his faciet &c. Ioan. 14.

Οἱ μυρία διὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπομείναντες, ἐν
φυλακαῖς κατακλειόμενοι.

Qui infinita mala propter Ecclesiam sustinuistis,
carceribus inclusi &c.

LVcas in Actis, multa admodum pericula Petri & Pauli percurrit, in quæ persępè inciderunt: Ac Petri quidẽ, quo pacto manibus in eũ

Act. 4. c4. coniectis, positus sit in custodiam, quod populum doceret & Iesu resurrectionem à mortuis annunciaret, unde & minis prohibitus loqui amplius in nomine Iesu, ipse interim cum fiducia locutus est verbum
Act. 5. Dei &c. Flagris & contumelijs exceptus, quòd loqueretur cum alijs in nomine Iesu, gauisus est à conspectu Concilij, quod dignus haberetur pro Christo contumeliā pati &c. Inter multa, lubet & hoc commemorare: quomodo ab Herode Agrippa captus sit, & in carcerē coniectus, ac quattuor militum quaternionibus traditus, qui eum seruarent, & quod dies essent Azymorum, volens post Pascha eum producere populo, atq; ita mortem præsentem constituerit: nō aliò spectās, quàm vt Iudæorum in eo votis satisfaceret, exspectantium Petro sublato, se facilè & alios Apostolos superaturos &c. verùm Dominus hæc preuidēs, misit Angelū suum qui Petrū è vinculis liberauit, & de manu Herodis, & de omni exspectatione plebis Iudeorū eripuit &c. vide Actorum caput 12. Licet ex eodem quoq; Actorum, Libro discere de Paulo, quomodo virgis cæsus sit, & in Carceres coniectus, apud Ephesios periclitatus, Hierosolymis captus, & in castris flagellis cęsus ac torturæ subiectus: In eum quo pacto variæ factæ sint coniurationes & accusationes delatę, ipseq; naufragia passus sit &c. Atque hæc ferè sunt, quæ de malis atque periculis Petri & Pauli, Actorum liber enarrat. De Paulo autem qui plura nosse velit, Epistolas eius percurrat: & Homilias Chrysostomi, maximè de laudibus Pauli. 3. 4. 5. 6. 7. & octauam sedulò fideliterq; legat.

Act. 12. (margin)
Act. 16. 19. 21. 22. 23. 24. 26. & 27. cap. (margin)

Χαίροις πέτρε, ὁ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἀπολαύσας, καὶ καθ' ὁμοίωμα τοῦ διδασκάλου.

Gaudeas Petre qui Ligno Crucis fruitus es, & ad magistri similitudinem &c.

PEtrus Crucis sicut Saluator exitum tulit, & à dominicæ deuotionis similitudine, nec morte discretus est: scilicet vt quem imitabatur fide, imitaretur & passione. Cæterùm non rectâ figura, sicut Dominus noster, sed capite in terrā deuoluto crucifigi voluit: Atq; istud summam eius in Magistrum reuerentiam significat, cùm semper summus ille Apostolus Magistro suo reuerētiam & primatum, vt par erat, tribuerit, suamq; humilitatem illius sublimitati atque potentię subiecerit: atq; hinc se planè reputabat indignum, vt sic Crucifigeretur, vti passus erat Dei filius. Ita habet Egesippus, in vita Petri & Pauli, lib. 3. de excidio Hierosolimitano cap. 2. Ita Ambros. serm. 68. de Natali Apost. Pet. & Pauli. Maximus serm. 1. in Natali eorumdem. Hieronymus in lib. de viris Illustribus, in vita Petri. Theodoritus in Oratione περὶ τῆς ἀγάπης recēter à nobis cōuersa & in lucem edita. Ita sentit & Gaudentius Episcopus Brix. lib. 3. Sermonū D. Zenonis nu. 47. Aure-lius

Egesipp. Ambros. Maxim. Hieronym. Theodorit. Gaudent. (margin)

lius Prudentius in suo Peristephano, de passione Petri & Pauli. Isidor. Ispal. Episcop. de Patribus noui Testamenti, in Vita Petri. Metaphrast. serm. de adoratione Catenarum & gladij Sancti Petri. 16. Ianuarij.

Metaphrast. Isid. Ispal. Prudent.

Ὦ δ᾽ εὐλογημένοι ἧλοι. οἵτινες τὰ ἅγια ἐκεῖνα μέλη διῆλθον.

O clauos illos beatos qui mēbra illa sanctissima penetrarunt &c.

QVod S. Petrus clauis affixus fuerit cruci, & non funibus alligatus, sicuti quidam nolūt, ex hoc loco Chrysostomi cuiuis euadit perspicuum: Dicit enim manifestè, quòd claui membra Petri penetrarint. Cuius auctoritas si non suffecerit, probatur etiā eadem veritas in primis ex communi modo loquendi Patrum, conformiter asserentium, Petrum auersis vestigijs cruci fuisse affixum, & non funibus alligatum: sicuti quidam hactenus existimarunt, fictitijs picturis potius quàm veris Historijs persuasi. Hoc addo, quòd veteres picturę siue sculpturę Romanæ, vbiq; clauorum fixuram in Petro crucifixo referant: sicuti in Vaticano apparet, ex figura illa Petri super ciboriū quod uocant Sacelli magnorum Apostolorum Petri & Pauli, vbi eorū recondita sunt corpora: & in Porta illa ærea porticus Basilicę eiusdē S. Petri de Vrbe, olim Ecclesiæ eidem tēpore Concilij Florētini ab Eugenio 4. affixa: in qua Martyrium Petri & Pauli ex auctoritate & traditione antiquiorū, miro quodam modo, cum fixura Clauorum in manibus & pedibus Petri, reperitur insculptum. Eandem quoq; crucifixionem videre licet Romæ (vbi verè Petrus crucifixus est) & in aliarum Basilicarum siue Ecclesiarum picturis atq; sculpturis antiquioribus, quibus multum sanè tribuendum censeo. Quod si communis illa Patrum loquendi ratio, ac picturarum & sculpturarum antiquiorum cōsuetudo alicui fortè nō suffecerit, uniuersi cœtus ortodoxorum Patrum sententię, conformiter illud tradentium, credat necesse est. Ita enim ex multis sentit Egesippus uetustissimus Auctor (qui tempore Aniceti fuit, immo Apostolicorum temporum teste Hieronymo vicinus) lib. 3. eiusdem de excidio Hierosolimitano cap. 2. Ita Ambrosius serm. 68. de Petro & Paulo: Et in Oratione eiusdem de tradendis Basilicis, quę habetur lib. 5. Epistolarū suarū, idem traditur. sic D. Maximus Episcop. Taur. serm. primo, de Natali Apostolorum eorumdem. Gaudentius lib. 3. Sermonum Zenonis num. 47. Prudentius in suo Peristephano, de passione Petri & Pauli. Bernardus serm. 2. in Vigil. magnorū Apostolorum Petri & Pauli. Ita quoq; Diuus Hieronymus lib. de viris illustribus in uit. Petri & Pauli. Et Isidorus Episcopus Ispalensis in vit. Petri: ac Damasus Papa in suo Pontificali, in vita eiusdem. Qui omnes conformiter tradunt, Petrum auersis vestigijs capite in terram deuoluto, fuisse Cruci suæ affixum: atq; illa affixio siue crucifixio (ut ita loquar)

D. Petrum clauis Cruci suæ fuisse affixum, copiose demonstratur.

Nota.

Egesipp. Ambros. Maxim. Gaudent. Prudent. Bernard. Hieronym. Isid. Ispal. Damas. Pap.

quar) proculdubio penetratione clauorum per manus & pedes eius, quemadmodum clarè, hic testatur Chrysostomus, facta est: Sicuti etiā exui verbi προσηλωθῆναι, à nobis in Scholijs nostris in Theodoriti Orationem περὶ τῆς Ἀγάπης, clarissimè ostensum est. Hinc quoq; Simeon Metaphrastes in illis, quæ huic de Apostolis Orationi, vel de suo vel ex Chrysostomo, in fine eiusdem annectit, sic habet: Sit mihi ensis ille pro corona, & claui Petri pro lychnitibus gemmis infixis in Orbem diadematis &c. Et in Oratione de Certaminibus, laboribus, & peregrinationibus, ac Consummatione magnorum Apostolorum Petri & Pauli, idem Metaphrastes quasi circa mediū, de eodē sic enarrat: Petrū illum magnum Domini Apostolum inuersum Cruci affigunt: Quamobrē cum et Clauorū dolores similiter atq; Christus Deus noster, ipse quoq; sustinuisset, puram & immaculatam suam animam, in manus Dei deposuit &c. hæc ille. Atq; ex his & alijs veritati subsistentibus Historijs, constat Petrum Clauis fuisse Cruci suę affixum: funibus verò, aut alio quouis modo eum alligatum eidem fuisse, minimè comperio.

Symeon Metaphrast.

Παῦλος δὲ ὁ μακάριος τὴν κεφαλὴν ξίφει ἀποτμηθη.

Beatus autem Paulus cui caput Ense præcisum est &c.

D. Paulū nō securi, sed Ense cæsum esse conuincitur.

EX hoc loco Chrysostomi manifestissimè conuincitur eorum error, qui volunt Paulum non Gladio sed Securi percussum, quomodo etiam hactenus perperam nimis eius Decollationē depingere solebāt plurimi, fictis potius traditionibus, pingendiq; consuetudinibus, quàm ueris Historijs innitentes. Vt autem cuiuis persuasissimum sit, Ense siue gladio & nequaquā Securi, Paulo fuisse caput præcisum: Vides hic consequenter tribus vicibus ab Auctore meo, ensis seu Gladij mentionē fieri, neq; id casu aut temerè; sed quod res ita gesta sit crede. Cuius etiam veritatem confirmant omnes illi Patres atq; Scriptores, quos iam breuiter super fixura clauorum, quibus Petri membra Cruci affixa erant, adduximus: Pluresq; alij, immo quorū Auctenticæ sunt historiæ, omnes ita sentiunt. Et cùm hæc communis sit Patrum sententia: si qui ex vno aut altero Apocrypho forsan magis quàm vero scripto, hanc nostram Historiam infringere ausi sint, nihil effecerint. Quare hinc uelim admonitos omnes Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores, Pictores ac Sculptores & Statuarios, vt in Decollatione S. Pauli exprimenda, deinceps veritatē rei gestæ (quam hinc discere poterunt) ob oculos habeant, neq; temerè amplius, ac falsò Securim pro Ense siue gladio affingant reponantq;.

Ποῖος τόπος τὸ σὸν ἐδέξατο τὸ αἷμα, τὸ γαλακτοειδὲς ὀφθέν.

Qualis locus tuum Paule sanguinem excepit, qui lacteus apparuit &c.

Occasionem ex Græco Latinam faciendam typisq; committendam præsentem hanc Orationẽ de magnis illis Apostolis, vel solus hic locus Chrysostomi (quod pro sanguine, lac è collo Pauli, desecto capite defluxerit) dedit: Cùm enim nonnulli Miraculum illud aut Apocryphon haberent, aut sanè à Chrysostomo (eò quod inter impressa eius hactenus opera nusquā reperiretur) id positum negarent: ideoq; perperam in Octaua Apostolorum Petri & Pauli, de mense Iulio, sub nomine Chrysostomi in Breuiario Romano, ex Decreto Sacrosancti Concilij Tridentini restituto, & Felic. recor. Pij V. Pont. Max. iussu nouissimè edito repositum, censerent: factum est vt ego, super veritate eiusce requisitus, Illustrissimum ac Reuerendissimū Cardinalem Sirlettum Romæ consulerem: & quia diuina ei est rerum lectarum memoria, & cuiusuis generis antiquiorum librorum, maximè verò manuscriptorum, hactenusq; nondum editorū suppellex, eum rogitarē: num eiusmodi miraculum sese apud Chrysostomū quem familiarissimum habet, vspiam legisse meminisset, aut inter manuscripta illius Opera nondum edita, contineri sciret: ipse sibi tempus cogitandi, ac inquirendi ad biduum aut triduum, vt mihi & alijs fieret satis, tribui concediq; iussit: quo elapso, mihi ad eum redeunti protulit manuscriptum quoddam huiusce Orationis sub nomine D. Ioannis Chrysostomi Exemplar, in quo dicti miraculi enarrationem è verbo ad verbum, sicut in Breuiario reperitur, descriptam ostendit. Vnde quoq; factum est, vt ego tamquam diuturnam quandam sitim explere cupiẽs, ad eam ipsam Orationẽ, cum vno adhuc aut altero Exẽplari, Romæ quoq; postea oblatis collatam, ex Græco Latinam faciendam, & in lucẽ sub nomine veri sui Auctoris Chrysostomi proferẽdam, animum adiecerim: Idq; vel hac potissimum de caussa, vt illi qui prædicti miraculi enarrationem non Chrysostomo, sed Metaphrasti hactenus attribuerunt, discant minus leuiter, deinceps super dictis ac scriptis Patrum iudicium ferre: norintq; hinc quod illorum pace dixerim, se neq; Chrysostomi, vt & multorum aliorum, omnia vidisse: neq; ipsum Metaphrasten rectè legisse, qui præterquam quod in fragmento huius Orationis quam integram non protulit (ut in prima hac nostra Editione ex Autographis desumpta patebit) singulare atq; insigne hoc Miraculum non recenset, etiam multa alia quæ hinc verè Chrysostomi cognosces, omittit: Cuius rei haud leue mihi præbuere testimonium plerię; codices tam in Germania, quàm Italia ante hac visi, ac potissimum Romæ, antiquis-

antiquiſſimum quoddam inter alia, manuſcriptum Exemplar Bibliothecæ Vaticanæ Græcum ipſius Metaphraſtis, atrio 2. Pluteo 1. in parte ſuperiori, numero 528. poſitum: in quo nulla prorſus fit lactis mentio: vt verba ipſa fol. 77. columna 2. ſub finem cõmoſtrant. Quæ ſigillatim atq; minutim adducere viſum eſt, vt modeſtè atq; ſyncerè potius quàm curioſè, de ſcriptis Patrũ, multi antiquitate membranis adhuc contenta, minus ſeſe oblectantes, ſuas proferre ſententias, in poſterum diſcant. Et vt de tanti huius Miraculi veritate, conſtet omnibus: Teſtes profero omni exceptione maiores: pro Latinis, Sanctũ vnũ

Ambroſ. Ambroſiũ ſerm. 68. de Natal. Apoſtolor. Petri & Pauli, hoc ipſum atte-

Chryſoſt. ſtantem: Et pro Græcis, Diuinum hunc noſtrum Chryſoſtomum, præſenti hac Oratione, quam ſub eius nomine damus, eiuſce miraculi veritatem aſſerentem: quos duos vel ſolos tamquam Corypheos, in eodem ponendo Miraculo, imitati ſunt & Poſteriores.

Nota. Miraculoſus autẽ ille Lactis è ceruice Pauli effluxus, qui verè integritatis ac innocentiæ illius ſignum dici poteſt, ferientis Barbari animum melle quouis (vt optimè hic refert Chryſoſtomus) dulciorẽ reddidit, eiuſq; ad Chriſtum cõuerſionis cauſſa extitit, & triginta quinq; adhuc alios ſeruos, omni cum promptitudine atq; alacritate, Chriſto Domino ſubdidit. Ita Chryſoſtomus inter Græcos, Ambroſius inter Latinos, alijq; poſteriores tenent traduntq;.

Ἀνεπαύσατο τῷ ἑξήκοντα ὀκτώ.

Perfecto octo & ſexaginta annorum vitæ curſu, quieuit &c.

Paulum octo & Sexaginta annorum fuiſſe probatur. Habes hic inſignem Diui Pauli octo & ſexaginta annorũ ætatem, à Chryſoſtomo expreſſam: ad quam etiam facilè perueniſſe Paulum, vel ex eo conuincitur, quòd ſeipſum in Epiſtola ad Philemonem, πρεσβύτην, hoc eſt ſenem (licet enim verbo eius vti) appellat. Volens ſiquidem Philemonem in ſuam ſententiam pertrahere Paulus, rogat eum inter alia, vt talis ſit, ſicut Paulus iam ſenex. ita Chryſoſtomus Homil. 2. ſuper eandem Pauli Epiſtolam. Grandis enim fuit Pauli præſentis honor & gratia: Pauli inquam, poſt ætatem ſenectutis expreſſam &c. vide Chryſoſt. Homil. 3. ſuper eandem ad Philemonem Epiſtolam &c.

Ceterùm quod nonnulli permoti verbis Actorum, vbi Paulus Adulescens appellatur, volunt Paulum nequaquam ad tantam ætatem perueniſſe: præſertim cùm poſt Conuerſionem ſuam, triginta quinq; annos dumtaxat ſuperuixerit: & in lapidatione Stephani, teſtes dicantur depoſuiſſe veſtimenta ſua ſecus pedes Adoleſcentis qui vocabatur Sau-

Act. 7. cap. lus, vt eſt in Actis Apoſtolicis.

Breuiter vt multis ſatisfiat, & Auctoris mei ſuper certa illa Diui Pauli Aetate, quam primò omniũ ab eo poſitam atq; expreſſam reperi, ſentẽtia ſaluetur; Quæro ex contrariæ ſententiæ Aſſertoribus (qui

vel in

vel in eo ſolo omnem difficultatē mouent, quòd Paulus dicatur Adoleſcens fuiſſe in lapidatione Stephani) cuiuſmodi adoleſcentem ipſū tum fuiſſe Paulum exiſtiment? quindecimne, aut viginti annorum duntaxat? ita proculdubio dicent: Sed ego Aetatem eius potius ſcripturæ vſu, quàm noſtro loquēdi more limitādo, multò tunc maiorem fuiſſe, facilè oſtendero. Non enim in his & ſimilibus ipſius vulgi, ſed vſitata ac venerāda Scripturæ ſeruāda eſt appellandi cōſuetudo: Quomodo etiam Iſaac Gen. 24. Puer vocatur, cùm Rebeccam in vxorem duceret, quando tamen ex verbis etiam Scripturæ Gen. 25. vel ad litteram, conſtat eum fuiſſe annorum quadraginta. Quid, quòd eodem loquēdi modo, Tres illi Sidrach, Miſach, & Abdenago in Fornacē miſſi, etiam pueri appellantur, cùm tamen eoſdem viros fuiſſe conſtet, vt patet Danielis 3. vbi non ſemel virorū appellatio ijſdem attribuitur. Numquid & Chriſtus ipſe diſcipulos ſuos Pueros appellauit, Ioannis vltimo, vbi ſic eos compellat: Pueri numquid pulmentarium habetis &c. cùm tamen dubitandum non ſit, Petrum qui inter illos erat, ſi non plurium, ſaltem non pauciorum annorum tunc quadraginta fuiſſe, ſicuti ex eodem hoc cap. Ioannis, ex Chryſoſtomo alijsq; demonſtrabimus alibi. Et quid mirum, si dicamus eodem loquendi modo, à Luca in actis Apoſtolicis Paulum, dum lapidaretur Stephanus, dictum adoleſcentem, licet tres & triginta, ſi non plures, tum habuerit annos; Quam ſanè ætate, facilè ab eo, in paſſione Stephani, fuiſſe completam, ſi ex ante dictis, à ſimili, ſatis probatum non ſit: probabo duplici alia ratione, etiam in eodē Actorū libro fundata: primū quidē ex eo quod Act. 8. Saulus dicitur deuaſtaſſe Eccleſiā, & viros ac mulieres per domos intrans, traxiſſe tradidiſſeq; in cuſtodiā &c. Quodq; Act. 9. dicitur adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, petijſſe à Principe Sacerdotum Epiſtolas in Damaſcum ad Synagogas, vt ſi quos inueniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hieruſalem: tum quòd poteſtatem habuerit à principibus Sacerdotū, alligandi omnes qui inuocabant nomen Domini &c. Et cùm hi omnes actus ſint viri potius quam adoleſcentis aut pueri, ſicuti nos communiter illorum appellatione vtimur: certum eſt Paulum tum virū & non adoleſcentem, noſtro loquendi modo fuiſſe. Huius vt maior tibi à nobis fiat fides, probatur idem ſecundo, vel ex eo quòd Paulus etiā priusquā conuerſus eſſet, à Luca vir appelletur, vt eſt Act. 9. ſi rectè obſeruaueris, vbi Ananias reſpondit: Domine, audiui à multis de Viro hoc, quāta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalem &c. Cuius autē ætatis vir fuerit, tu ipſe ex actis & factis eius antecedētibus conijce: mihi quidem ex his quæ adduximus, euidenter ac neceſſario concludi poſſe videtur, Paulum in lapidatione Stephani, ſi non plurium, ſanè nō pauciorum annorum 33. eſſe potuiſſe, vt & vſus loquēdi Scripturæ intelligatur, & ſententia Auctoris mei ſaluetur. Sed iam quoq; conſi-

Nota.

Act. 7.

Nota.

F deremus

deremus, quot adhuc annos post ſuam ad Chriſtum conuerſionẽ ſuperuixerit Paulus, quod vt liquido cõſtet, vniuerſum tempus vocationis siue conuerſionis, ac Prædicationis eius vſq; ad Martyrium ipſius, attendamus neceſſe eſt: Primumq; ponamus cum Iſidoro Iſpal. Epiſcopo, alijsq; tempus inter paſſionem Domini, & Pauli Conuerſionẽ ſtatuentibus, inter hoc & illud, biennium interfluxiſſe: cùm communis hæc ſit omnium ſententia, Stephanum leuitam ac Protomartyrem (cuius Martyrio intererat Paulus, tunc adhuc Saullus) à Iudæis nõ longè poſt Aſcenſionem Domini lapidatũ eſſe, eodẽ ſcilicet anno, & Paulũ ſecundo poſt Aſcenſionem Domini anno, conuerſum: Statuamusq; cũ Euſebio Pamphili, quem in hanc partẽ citat Metaphraſtes, Paulũ viginti & vnũ annũ prædicaſſe pietatẽ in Chriſtũ, & alios duos annos Cęſareæ tranſegiſſe in Carcere, quibus & coniungit Euſebius duos priores annos quos egit Romæ, & vltimos decem, vt eius quoq; prædicationis & vocationis vniuerſum tẽpus ſit triginta quinq; anni. Atq; hunc eundẽ annorum numerũ, à Paulo poſt vocationis tempus vſq; ad Martyriũ, completum ponit & D. Hieronymus, ſic de eo ſcribens: Hic ergo decimoquarto Neronis Anno, eodem die quo Petrus Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultusq; eſt in via Oſtiẽſi, anno poſt paſſionẽ Domini trigeſimo ſeptimo &c. Et ne hic aliquam ſubeſſe exiſtimes diſcrepantiã, animaduerte Metaphraſten ex ſententia Euſebij, computare annos quibus poſt Conuerſionem ſuam ſuperuixit Paulus, atq, ita 35. ſtatuere, cùm ſecundo poſt Aſcenſionem Domini anno, conuerſus ſit: Hieronymum autem à die Paſſionis Domini, & ſic 37. ponere, ex quibus ſi biennium illud tollas, 35. remanebunt. Quibus ſic poſitis, euidenter concludo ex tribus illis & triginta, ſi nõ pluribus annis, quos ante Conuerſionem ſuam habuit Paulus, & alijs 35. quibus poſt Conuerſionem ſiue vocationem ſuam ad Apoſtolatũ, vſq; ad tempus Martyrij ſui ſuperuixit, ſaluari ſententiã Chryſoſtomi, ac S. Paulum cùm pateretur, non potuiſſe pauciores annos ſexaginta octo habuiſſe. Eodem etiam modo, Lectori vt per omnia ſatisfiat, Aetatem Petri, ex firmis coniecturis verisq; rationibns atq; Auctoritatibus, tempore ſui Martyrij fuiſſe Octuagenariam, breui ſpero demõſtrabimus alibi.

Iſid. Iſpal. in vita Pauli de patrib. noui teſtam.

Act. 9.

Metaphraſt. in comment. de certaminibus peregrinat. & laboribus ac conſummat. Petri & Pauli ſub finem.

Hieronym. in vita Pauli de viris illuſt.

Nota.

D. Paulũ nõ pauciores annos 68. habuiſſe cõuincitur.

Ἐστὶν οὖν ὁ μακάριος Πέτρος ἀπὸ Βιθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας.

Eſt autem Beatus Petrus à Bethſaida Galileæ &c.

HIc breuiter Principis Apoſtolorum, & Doctoris gentium deſcribitur Patria: Erat ſiquidem Simõ Petrus Filius Ionæ, prouinciæ Galilęę ex vico ſiue oppidulo Bethſaida (vnde & Philippus oriũdus erat) frater Andreæ Apoſtoli, Apoſtolorũ Princeps, & fortiſſimus fidei agonotheta. Paulus autem qui antea Saulus dictus erat, de tribu Beniamin oppido Iudęę Giſcalis fuit, quo à Romanis capto, cum parẽtibus ſuis

Patria Principũ Apoſtol. Iat.e Pauli. Ioannis. 12.

suis Tarsum Ciliciæ cōmigrauit. Vnde & in Actis Paulus se hominē Iudæum à Tarso Ciliciæ, non ignotæ ciuitatis municipem appellat. De quo Hieronym. in Catal. Script. Ecclesiast. Quoad verò nomina Patris & Matris Pauli, ea memoriæ non esse prodita, alibi notat Chrysostomus, asserens tamen Iudæum fuisse patrem eius & ciuem Romanum, Hæbrǫum de tribu Beniamin, & Israelitā ex semine Abrahæ, vt ex actis Apostolicis, & ipsius Pauli Epistolis maximè euadit perspicuū.

Actor. 21. & 22. Chrysost. in 1. Cor. ca. 5. homilia. 15. Rom. 11. 2. Cor. 11. Philipp. 3.

Κεκοίμηνται δὲ ἐν τῇ μεγαλοπόλει Ῥώμῃ τῇ ἀρχαίᾳ,
μηνὶ ἰουνίῳ εἰκάδι ἐννάτῃ.

Obdormiere autem in magna Vrbe Roma veteri,
vigesimo nono die mensis Iunij &c.

EX hoc loco, & diem & locum Martyrij gloriosorum Apostolorum Petri & Pauli disce, neq; absq; caussa factum puta, quod gloriosissimi illi Christianæ fidei principes, vno die (qui vt hic doceris à Chrysostomo, erat uigesimus nonus mensis Iunij) vno loco, vnius Tyranni tolerauere sententiam: Vno die passi sunt vt ad Christum pariter peruenirent. vno in loco, ne alteri Roma deesset. sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute decretus est. Et in quo tandem loco Martyrium pertulerunt? In Vrbe Roma quæ Principatū & caput obtinet nationum: Scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret Sanctitatis, & vbi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiarum principes morarentur. Ambo inquam vno die passi sunt, scilicet vt quos vna fides seruitio deuinxerat, vna dies Martyrio, coronaret &c. Atqui hæc ex Doctrina Ambrosij, serm. 68. Maximi homil. 5. in Nat. Petri & Pauli. Isid. Ispalen. in uita S. Pauli, lib. de Patrib. nou. test. & aliorū. Quod autē in Vrbe Roma, vno eodemq; nō solū die sed & anno simul Petrus & Paulus passi sint, rationibus simulac auctoritatibus quāplurimis ijsq; irrefragabilibus, à nobis demonstrabitur alibi.

Cur Petrus & Paulus uno & eodē die, in vna Vrbe, & sub vno Tyrāno passi sint.

Ambros. Maxim.

Ἐν τῇ μεγαλοπόλει Ῥώμῃ τῇ ἀρχαίᾳ.

In magna Vrbe Roma veteri &c.

DIcit (in Roma veteri) Chrysostomus, ad distinctionē Romę nouę, quæ est Constantinopolis, quem modum loquendi fere seruatum videmus ab antiquissimis Scriptoribus Ecclesiasticis Græcis, Græcorumq; Concilijs. Vnde ad hanc differentiam modumq; loquendi alludens alibi Chrysostomus, de loco Sepulturæ S. Petri sic enarrat: Consentaneum inquam fuit seipsum, his qui per eum Christo crediderant distribuere atq; impertiri, & Romæ quidem ueteri, venerandi sui corporis depositionem ac Sepulturam largiri, huic autem Regali & nouę

Differentia inter Romā veterem & nouam.

Chrysost.

vrbi (de Conſtantinopoli loquitur) eorũ quę paſſus eſt ſymbola atq; inſignia relinquere,& ſacratiſſimi Corporis loco, ſuauiſſimarum catenarum munere, Vrbem hanc afficere &c. Ita Metaphraſtes,in Oratione quam ſub nomine Chryſoſtomi circumfert, de laude Catenarum & gladij S. Petri Apoſtoli.16. Ianuarij.

Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ ἀνομωτάτου βασιλέως ἀναιρεθέντες.

Sub iniquiſsimo Imperatore Nerone è medio ſublati &c.

Greg. Tur. lib. 1. Hiſt.

Sueton. in uita Neronis.

Euſeb. cæſar. lib. 2. Hiſt. Eccles. c. 25.

Lin. Pap. de Paſs. Pet. & Pauli. Marcellus in vita Petri. Chryſoſt. in Orat. aduerſus eos qui prohibēt fieri Monachos. Ita Metaphraſtes, ī Commēt. de peregrinat. et consūmat. Pet. & Pau.

CVm nomen Chriſti per populos magis magisq; dilataretur à glorioſiſſimis Apoſtolis,oritur contra hoc antiqui ſerpētis inuidia, & totis ſe Imperatoris præcordijs ſæua immittit malignitas. Nam Nero ille luxurioſus, vanus atq; ſuperbus,virorum ſuccuba, & rurſus virorũ appetitor, matris, ſororum, ac proximarũ quarumcũq; mulierũ ſpurciſſimus violator,ad complendam malitiæ ſuæ molem,primus contra Chriſti cultum,perſecutionem excitat in credentes, primumq; Petri & Pauli tamquam ducum & ſigniferorũ in populo Dei necem expetiuit,ac hunc quidem capite deorſum deuoluto,cruce: illum verò Enſe,interficiendum curat. Sed quanam cauſſa commotus ? In cauſſa ob quam eos Martyrio ſubiecerit crudeliſſimus Nero, omnes in eo cõueniunt, quòd impia atq; iniuſta exſtiterit:ſed diſcrepantia exiſtit, quòd alij velint Neronem id temporis in eos fuiſſe commotum, propter fœminas quę in Dominum crediderant,& pudicè caſteq; viuere ſtatuerant,neq; cum eo amplius congredi ſuſtinebant,ſed ab immund oillo congreſſu ſeſe penitus liberabant. Alij in id cauſſam crudelitatis illius referunt,quod illi inter cetera mirabilia, etiam Magum illum Simonem Orationibus ſuis,de vacuo Aeris præcipiti, ruina proſtrauerint, illumq; in multis confuſum reddiderint, cùm & eo potiſſimum conſilio, Petrum Romá acceſſiſſe ſcribat Clemens,qui ei quarto loco ſucceſſiſſe creditur: vt Magi illius (quæuis impiè de ſe iactantis & inter alia mortuorum reſuſcitationem) errores refutaret. Ita ſentit Egeſippus celebris & antiquus admodum Auctor lib.3. eiuſdem, de excidio Hieroſolimitano cap. 2. Ita Maximus Epiſcopus Taur. Serm.1.de Natali Petri & Pauli,clariſſimè tenet. Ita Gregor. Tur. lib. 1. Hiſtor. Nicephorus lib. 2. Hiſtor. Eccleſiaſticæ,cap.16.& 17.cum plurimis alijs, quos hic longum foret nimis recenſere,ſuſtinent. Sed quoniam iam Coronis huic Cõmentariolo noſtro in Magnos illos duos Apoſtolos, imponēda eſt: hoc ſolum reſtat conſiderandũ, quem Exitum,quemue impiæ illius ſuæ tyrannidis fructum conſecutus ſit Nero, eiuſq; præſtigiator flagitioſiſſimus Simon Magus.

Quis fuerit Exitus siue interitus tam Neronis, quàm Simonis Magi.

CVm verum sit malos malè perdi (ut est in Euangelio) id si in alijs, sanè in teterrimo illo Reip. busto Nerone, eiusq; præstigiatore Simone Mago omnium vitiorum ac turpitudinum lerna, locũ habuit: quorum illi, cùm quattuordecim annos præter paucos admodũ menses Imperium administrasset, ad summam eius insaniam hoc fuit reliquum: ut mente per intemperiem captus, manus tandem sibiipsi afferret &c. Ita Nicephorus. Huius quoq; funestum exitum exponens Gregorius Turonensis, sic de eo commemorat: Cùm Petrũ Cruce, Paulum gladio interficiendos iussisset Nero, excitatam super se seditionẽ fugere tentans, quarto ab Vrbe lapide propria se manu interfecit &c. Haud dissimile de eiusdem interitu, narrat etiã Suetonius in vita Neronis. Et Tacitus, vitam eius lib. 13. 14. 15. & 16. percurrens. Ita quoq; de eodem habet Paulus Orosius lib. 7. cap. 7. Et post hos D. Honorius Augustudunẽsis præsbiter, in speculo suo Ecclesiastico, Sermone quodam de Petro & Paulo, hoc amplius referens, quòd Nero post internecionem Apostolorum, à Populo Romano propulsatus, in siluis delitescens, à Lupis deuoratus sit. Vtut sit, probrosa eius mors exstitit, & funesta: cùm & à Romanis profligatus sit, & sibi ipsi violẽtas manus intulerit. Sed iam eius Præstigiatoris, mortis quoq; genus expedamus, vt funesto impiorum exitu terreantur mali, & hinc consolationẽ aliquã accipiant boni: Simon magus præstigiator Neronis & seductor populi, dæmonum ope in cęlum euolare contendens, ne hac specie Christianus populus deluderetur, præcibus Petri effectum est, vt implicatis remigijs alarum quas sumpserat, pręceps in terram corruerit, non tamẽ statim exanimatus, sed fracto debilitatoq; crure (vt est apud Egesippum) Ariciam concessit, ibiq; mortuus est. Ita quoq; aduersus Simoniam hæresim sensisse videtur Epiphanius: ita habet & Maximus Episcop. Taur. serm. 1. de Natali Apostolorum. Quin & hunc, secundo post eius ex aere lapsum die, demum interijsse, refert alibi Metaphrastes, in hæc verba: Simon Magus lapsus ab aere, ad terram fertur casu misero & miserabili, & cõtrito toto infelici corpore, secundo post die miseram emittit animam, acribus cruciatus doloribus &c.

Matt. 11.

Niceph. lib. 2. cap. 37. et lib. 3. ca. 5.

Grego. Tur. lib. pri. Hist. in vit. Petri.

Sueton.

Tacit.

Oros.

Honor. Augustud.

Ita cõmunis Historiæ habet traditio.

Interitus Simonis Magi.

Egesip. lib. 3 cap. 2.

Epiphan.

Maxi. Taur.

Metaphrast. de certam. laborib. peregrinat. & cõsummat. Petri et Pauli.

Alij autem volunt illum non superuixisse sed statim ex illo casu perijsse, atq; ita sentit Nicephorus, sic de eo scribens: Simon se Christo æquiparãs, in cęlum volare, dæmonibus eum quibus se permiserat ducentibus, conatur. At Petri Oratione Simon dæmonum ope in cęlos euolans, statim præceps deorsum versum fertur, & humi allisus mortuusq; rumpitur &c. De eo verò Honorius Augustud. loco antè citato sic enarrat: Simon, inquit, Magus promittens se cęlum ascensurũ & Neronem ad se de terris auocaturũ, si ei alta turris fiat, ex qua cęlum petat,

Nicephor. li. 2. hist. Eccl. cap. 36.

Honor. Augustud.

petat cùm id inter peccatores fieri nō conueniat. Iussit igitur Nero, aduocata multitudine artificum, ligneam turrim exstrui, ad quod spectaculum totus populus Romanus confluxit. Simon verò laureatus cępit volare, atq; à dęmonibus portatus aera penetrare, quos Petrus adiurat, & ne eum vlterius ferant, per Christi nomen imperat: mox ab eis relictus cecidit, & in multa frusta dissilijt &c. Hæc ille. Ceterùm grauior antiquiorq; ac proinde & verior habenda est sententia priorum, asserentiū Simonem Magum non statim atq; corruisset mortuum, sed post suum illum casum Aritiam concessisse, ibiq; acribus cruciatū doloribus fuisse exstinctū: an autē sub Claudio aut potius Nerone (quia dubitant nonnulli) priusquam concludamus, videndum certiq; quid statuendum nobis erit.

Simō Magus Aritiæ interijt.

Quod Simon Magus sub Nerone verius quàm Claudio perierit ostenditur.

TAmetsi non desint qui sub Claudio potius quàm Nerone, Simonē Magum bustum Christianę Reip. pestilentissimum, perijsse contendant: me tamen vt contrarium magis verum credam, grauissima longeq; clarissima, quæ in medium proferre visum est, conuincunt testimonia, principalioresq; in solum Neronem conueniunt caussæ. Et vt hoc primum, fidedignissimorum testium comprobem auctoritatibus: Egesippus insignis & vetus auctor, loco supra citato, scribit Neronem simulatq; intellexisset exitialē amici sui Simonis Magi casum, caussas quæsijsse Petrum & Paulum occidendi &c. In huius confirmationem accedit, quod Damasus Papa in suo Pontificali recenset, Petrum cum Simone Mago multas disputationes habuisse, tam coram Nerone Imperatore quàm coram populo, & quos beatus Petrus ad fidem Christi aggregabat, ille per magias & deceptiones segregabat &c. Non potuit igitur coram Nerone Imperatore disputare, quem tu sub Claudio qui Neronem in Imperio præcessit, mortuum arbitraris.

Egesippus. lib. 3. de excidio Hierosol. cap. 2. Damas.

Quin & Maximus Taur. Episcopus affirmat Petrum a Nerone occisum, quòd inter cętera mirabilia, etiam Magum Orationibus suis de aeris vacuo præcipiti prostrauerit &c. Gregorius autem Turonensis refert, quòd Nero secum habuerit Simonem Magū virum totius malitiæ omnisq; magicæ artis Magistrum, quo eliso per Apostolos Domini Petrum atq; Paulum, commotus in eos Petrum Cruce, Paulum gladio interfici iubet &c. Atqui hæc Nerone imperante gesta esse quis dubitat. Huc accedit quod Nicephorus Calistus non obscurè de eodem, in hæc verba recitat: Nerone imperante Simon Magus Romę miracula per imposturas & præstigia edebat &c. Et alibi apud eundē sic reperitur: Diuus Petrus orbe peragrato, sub Neronis Imperio Romam venit, ad Simonem Magum perturbatorem Euangelij Christi

Maxim. ser. 1. in Natali Pet. et Pauli

Greg. Tur.

Niceph. li. 2. hist. Eccles. cap. 27. Et lib. 2. ca. 37

coarguen-

coarguendum &c. Eiusdem quoq; est sententiæ D. Honorius Augustud. vbi supra, qui inter alia habet, quod Nero ob casum atq; interitum Simonis magi, quem à Petro aiebat procuratum, furore repletus, iusserit Apostolos supplicijs interire, qui ilicò carcerali custodia, nouem mensibus macerantur &c. *Honor. Augustud.*

Sed & principaliores caussæ si quærantur, in solum Neronem conuenire reperientur: Neq; enim ob Christi doctrinam, veteres scribunt Petrum à Nerone interemptum: Sed quod in Christi doctrina, & Magum vnicas Neronis delicias, planè confusum reddiderit ac quasi ad necē coegerit: tum quod duas eius amicissimas pellices ab illo impurissimisq; eius libidinibus, ad fidem in Christum pietatemq; traduxerit. Quæ vni Neroni Imperatori sęuissimo conuenire; ibit inficias peritorum Ecclesiasticæ Historiæ nemo. Quod si quis refragetur, illi ex sacra vetustate. pro priori parte, testes oppono omni exceptione maiores, Egesippum antiquissimum & celeberrimum auctorem lib. 3. de excidio Hierosolymitano cap. 2. Maximum Episcopum Taur. serm. 1. de Natali Petri & Pauli. Gregor. Tyron. lib. 1. Histor. Niceph. lib. 2. Hist. Eccles. cap. 16. & 17. aliosq; complures, quos hic citare in re clara & certa, longum aut potius superuacaneum foret nimis. Posterioris sententiæ Auctores ne putentur deesse, etiā dabo aliquot antiquitate simul & auctoritate celebres, Linum Pap. de Pass. Petri & Pauli, Marcell. in vit. Petri: Et post hos Chrysost. in Orat: aduersus eos qui prohibent fieri Monachos, Metaphrast. in Comment. de peregrinat. & consummat. Petri & Pauli. Ex quibus omnibus infero atq; concludo, Simonem magum vnicas delicias Neronis, Imperante ipso Nerone, & non Claudio (vt quidam malè legentes, aut potius intelligentes sacras Historias volunt) interijsse. Atq; hic Finis prioris Commentarij nostri in magnos illos Apostolos Petrum & Paulum, esto. *Nota. Egesipp. Maxi. Taur. Grego. Tur. Niceph. Lin. Pap. Marcell. Chrysost. Metaphrast.*

GERAR-

GERARDI VOSSII
COMMENTARIVS
IN SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLEOS

Homiliam in Sanctos Duodecim Apostolos.

ARGVMENTVM.

N hac Homilia quæ ipsis ferijs Pentecostes videtur habita, Chrysostomus aureo quodam verborũ flumine, tractat de Vocatione ac electione Duodecim Apostolorum, eorumdemq; ad prædicandum verbum Dei per singulas quasq; orbis Terræ Prouincias dispersione, infidelium ad Christum per eos cęterosq; discipulos conuersione, forti eorumdem aduersus Barbaros certamine, & de plurimis miraculis quibus adhuc viui claruerunt. Deniq; pulcra Petri & Pauli ponitur ὁμοίωσις, & ad eosdem instituitur Apostrophe, varia elegantiq; sanè Anthitheti & Paronomasia (quę in Gręco melius quàm Latino perspicitur) cum Amplificatione admodum accommoda, illustrata.

Τὴν τέχνην αὐτῶν μετέθηκεν ἐπὶ τὸ θειότερον, λέγων· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς τῶν ἀνθρώπων.

Artem ipsorum in id quod est diuinius commutauit, inquiens: Venite post me, & faciam vos Piscatores hominum &c.

Matt. 4. Ecce qui prius pisces capiebant suis arundinibus, secuti Christum mox piscatores euasere hominum, artemq; suam vilem atq; humilem, cum professione sublimi atq; diuina commutant: Ex piscatoribus siquidem facti sunt doctores, vt scilicet reti verbi (sicuti alibi enarrat Chrysostomus) comprehendant homines de hoc mundo falso & fluctuabundo: tempestuoso & instabili, perfido & semper periculoso, neminiq; umquam tuto, vbi homines non ambulant sed feruntur inuiti quasi nolentes: Nam violentia diaboli concupiscentias multas inoperans,

Chrysost. homil. 7. ex ca. 4. super Matheũ in 2. expositione.

perans,eis mentitur ſe: quia cum delectatione compellit in mala. Vbi homines alterutrum ſe comedunt, ſicuti piſces ſemper fortiores, deuorantes infirmiores: vt tranſlati viuant in terra, corporis Chriſti facti membra in terra fructifera,in terra dulci ſemperq; tranquilla, vbi non eſt tempeſtas ad demerſionem: vbi fortes ad tentationem fidei, & patientiæ fructificationem: vbi homines ambulant,non ferũtur, vbi ſe alterutrum non comedunt habitantes,ſed fouent &c. Hæc Chryſoſtomus. In medijs autem occupationibus exiſtentes illos poſt ſe venire iubet,oſtendens ſui ſequelam cunctis rebus mundi præponẽdam, cùm nemo(vt alio quodam in loco idem habet Chryſoſtomus) queat terrenis frui,& perfectè ad celeſtia peruenire. Itaq; Apoſtoli ſuam vocationem minimè negligendã cenſentes,omnibus relictis ſecuti ſunt Chriſtum,non arundine,ſed ſermone atq; prædicatione(vt eſt in conſequenti ſerie huius Orationis) hominũ greges ſapienter expiſcantes. *Chryſoſt. Hom. 14. in cap. 4. Matt.*

Πέτρος ἐντεῦθεν μαθητεύει τὴν Ῥώμην. Παῦλος ἐκεῖθεν εὐαγγελίζεται κόσμον. Ἀνδρέας τῆς ἑλλάδος σοφοὺς διορθοῦται.

Petrus hinc Romam erudit. Paulus inde mundo Euangelium annuntiat. Andræas Græciæ ſapientes corrigit &c.

EGregia ſanè munium Apoſtolicorum partitio,eorumdemq; per orbem diſtributio. Etenim cùm Apoſtoli,accepto per Spiritum Sanctum dono variarum linguarum,diſtributis ſibi terrarũ partibus,vniuerſum mundum prædicatione Euangelij imbuendum ſuſcepiſſent: Beatiſſimus Petrus Apoſtolici ordinis Princeps,ad arcem Romani deſtinatur Imperij,ſcilicet vt lux veritatis quæ in omnium gentium reuelabatur ſalutem,efficacius ſe ab ipſo capite per totum mundi corpus diffunderet &c. Itaq; cùm prius Antiochenæ Eccleſiæ aliquot annos præſediſſet, inde ad magnam & antiquam Vrbem Romam, ad expugnandum Simonem Magũm,ſecundo Claudij anno perrexit,vbi & eundem poſtea euicit,ibidemq; Cathedram Epiſcopalem totos 25. annos tenuit, cruceq; in Vaticano vitam cum morte commutauit, Octogenarius (vt alibi demonſtrauimus) exiſtens. *D. Petrus Romam venit.* *Petrus Octogenarius.*

PAulus qui antea Saulus, Apoſtolus gentium, extra numerum duodecim,de tribus Beniamin, & ex oppido Iudææ Giſcalis,Iudeorum aduocatus, à Chriſto de cęlo vocatus,fulminiſq; ictu in terram proſtratus,qui viſum deperdens cecidit, eodemq; recuperato ſurrexit, ex perſecutore factus uas electionis, & ex lupo agnus, inter Apoſtolos vocatione nouiſſimus, & prædicatione primus: hic toto orbe peragrato, Chriſtiq; nomine gentium populis ad quos adhuc prius non peruenerat patefacto, poſt innumerabiles labores, variaſq; perſecutiones hinc à gentibus,inde à Iudæis ſuſceptas, vltimo Romæ vno eo- *Act. 9. 22. & 26.* *Hieron. de Scriptor. Eccleſiaſt.*

demq; tempore ac die,cum Petro auersis vestigijs in Crucem adacto, sub iniquissimo Nerone,gladio plexus, & in via Ostiensi sepultus est, perfecto annorum octo & sexaginta numero.

Ætas Pauli.

Andræas frater Petri,Græciæ sapietes correxit,multis prædicationibus, viteq; innocentiæ exeplis, ac varijs miraculis clarus,tandē ab Aegea proconsule Achaiæ,ob prædicationem Euangelij comprehensus,in vincula conijcitur,Deinde grauissime cæsus in Cruce suspenditur,in qua adhuc biduum superuiuens, ea quæ Christi sunt non cessauit populum edocere. Ita de S. Andrea scriptis prodidere Presbyteri & Diaconi Ecclesiarum Achaiæ, qui plene vitam & passionem eius conscripserunt. Bernard. in serm.in vigilia S. Andreę. Ado Eipscop. Treu.in Martyrol.pridie cal.Decemb.

Præsb. Acha. Bernard. Ado Treu.

Simon Iacobi frater & Iudæ,ad Barbaros profectus, eos (ut hic enarrat Chrysostomus) Deum edocuit, Egyptoq; Idolis dedito, verum Dei cultum & fidem prædicauit, cunctisq; in ea prouincia Idolis expugnatis, Hierosolymam reuersus est, & Iacobo fratri suo defuncto Episcopus suffectus, plenus ætate annorum 120. forti animo Crucem tulit,in illa Magistro & consobrino assimulatus, sub Traiano Cęsare,spiritum Deo reddidit. Euseb. cæsar. lib. 3. hist. Eccles. cap. 32. Isidor. Ispal. de patribus noui testam.

Aetas Simonis Apost. Euseb. Isidor.

Thomas lateris cicatrice in Corpore Christi explorans,de ipsius Resurrectione mundū certiore reddidit,veritatemq; Euangelij quam sensibus ipsis erat expertus,prędicauit Parthis,Medis,Persis,ac Æthiopibus (quos & sacro,vt hic ait Chrysostomus, dealbauit baptismate) & id genus Barbaris alijs,ipsis quoq; Indis superioribus, apud quos prædicationē suam vsq; ad titulum suę passionis perducens,lanceis transfixus occubuit,& Calaminæ (quæ est Ciuitas Indię) Apostolatus honorem,Martyrij corona decorauit,suorumq; laborū præmia recepit, vbi & cum honore sepultus est. vide Isidorum de uita & obitu Sanctorū, cap.76.Ruffinū,lib. 11. cap. 5.Sophronium de viris illustribus.cap.8.

Iacobus Maior in ijs quæ fidei sunt & Religionis Christianæ,Iudęā erudit, tribubusq; quæ sunt in dispersione gentium atq; Hispanię, & occidentalibus locis Euangeliū prędicat,luceq; prædicationis effulget.Qui deniq; in Marinarica Achaię ab Hærode tetrarcha gladio cesus occubuit,ibidemq; sepultus creditur.Vide Euseb.lib.2.hist.Eccles. cap.9.ac Clemente Alexandrinū in septimo Dispositionum suarum libro.Isidorū de vita & obitu Sanctorum quorumdā vtriusq; testam. cap.73.Bedā in Martyrol.26.maij.Sophron.de uiris illustribus cap. 5.

Euseb.cæsar. Clem.Alex. Isidor. Beda. Sophron.

Marci thronum ab Alexādria quę est ad Nilum salutari, hic inquit Chrysostomus: Quoniā Marcus assumpto Euāgelio quod ipse cōscripserat, & D. Petrus approbauerat, perrexit in Aegyptum,& primus Alexandriæ Christū adnuntians,Ecclesiā tanta doctrina vitæq; continentia constituit,ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui facilè

coegerit.

coegerit. Octauo Neronis anno naturę concessit, & Alexandrię sepul tus, sibi succedēte Aniano. De hoc lege Euseb. lib. 2. Hist. Ecclesiast. cap. 15. & 16. D. Hieronym. de uiris illustribus cap. 18. & Isidor. de vita & obitu SS. Patrum cap. 85. & Bedam in Martyrologio. *Euseb. Hieronym. Isidor. Beda.*

LVcas Euangelista, medicus Anthiochenus, Pauli discipulus & indiuiduus eius peregrinationis comes, Euāgelij prout à Paulo alijsq; Apostolis illud audierat, & Apostolicæ Historię, secundum quod rem geri viderat, conscriptor. Qui postquam summo cum labore atq; vigilantia, Euangelicę prędicationis opus exercuisset, octuagesimo quarto ætatis suę anno, mortalem hanc vitam cum immortali semperq; beata commutauit. vide Hieronymum in libro de viris illustribus cap. 17. & Isidor. de ortu & obitu quorumdā Sanctorū vtriusq; testam. ca. 80. *Aetas Lucæ. Hieronym. Isidor.*

MAtthęus Apostolus & Euangelista, primus scripsit Euangeliū, vitam & doctrinā Christi cōplectens, litteris & sermone Hebræo: mox Aethiopibus prędicauit, unde magos expulit victos, Egippi regis filium Euphronem à morte suscitauit, eiusq; filiam Iphigeniam virginem castam Christo cōsecrauit, cuius nuptias Hirtacus tyrannus concupiscens, Apostolum illas impedientem, ē medio tollendum & à tergo ante altare gladio incautē transuerberandū curauit: Sicq; S. Matthæus vndecimo calen. Octobris, munus Apostolicum Martyrij gloria cumulauit, dierum plenus (ut vult Metaphrastes) existens. De quo Euseb. lib. 3. Hist. Eccl. cap. 24. & 39. Hieron. de viris illustribus cap. 4. Isidor. de vita & obitu Sanctorum cap. 75. *Metaphrast. in vit. Matt. 16. nouēb.*

IOannes Apostolus & Euangelista, nouissimus ab Asię Episcopis rogatus, conscripsit Euangeliū, diuinitatis Christi amplissimum testimonium, quod quidem tam alto aggressus est initio, vt totus mundus penè capere nequeat, quę ipse parua admodum depinxit pagella. Composuit & Apocalypsin, velamenta siue Prophetias secretissimis mysterijs plenissimas, sibi in pathmos insula à Spiritu Sancto manifestatas, vbi plura ferè mysteria quàm verba continētur. Qui exilio cruciatus inter Græcos, Inter Latinos Romæ feruētis olei dolio decoctus, at nō lesus, plenus dierum adhuc Ephesios in fidei veritate (vt de eo hic refert Chrysostomus) confirmauit: Et sexagesimo octauo post Passionem Domini anno secundum Hieronymum, obdormiuit. *Hieron. lib. de vir. illust.*

BArtholomęus Lycaoniam in sortem prędicationis accepit, eamq; maiori temperantia imbuit, Indis Euangelium secundum Matthęum interpretatus, In Albano maioris Armenię Ciuitate, vbi Palęmonis Regis filiam dęmoniacam curauit, Regis Astiagis iussu, ab iniquissimis postquam actus fuit in Crucem, adhuc viuus excoriatus, & demum capite plexus est: Sicq; ad gloriam immortalitatis & felicitatis æternę migrauit. De hoc plura qui volet, uideat Hieron. de uir. illustrib. cap. 7. Isidorum Episcopum Ispal. de Patrib. noui testamenti, antiquioresq; alios Martyrologos. *Metaphrast. in S. Barth. Hieronym. Isidor.*

Ioan. 12. PHilippus Bethsaidæ Galilææ natus (vnde & Petrus) ceteris putatur iunior: Is Gallis dicitur prędicasse Euangelium, Barbarasq; gentes tenebris ac tumenti Oceano vicinas, ad scientiæ lucem fideiq; portū deduxisse, & Schytas à serpente siue Dracone vexatos liberasse: Ad vltimum Hierapoli, quę est ciuitas Phrygię, crucifixus lapidatusq; est ab
Euseb. Isidor. Hebionitis, ibiq; sepultus. De quo Euseb. lib. 3. hist. Eccl. cap. 31. Isidor. de Patrib. vet. ac nou. test. c. 75. Atq; hæc pro instituto Auctoris mei, de Apostolis simul & Euangelistis, qua fieri potuit breuitate, à me obiter dicta sint. quibus grate frueris Lector, donec maiora & pleniora tibi de omnibus simul Apostolis atq; Euangelistis, sicuti Deo adiuuante decreuimus, prompserimus.

Τούτῳ προσπελάσας χωλὸς, ἀρτίπους ἀνέλυσεν, ἐκείνῳ συντυχὼ παράλυτος κλινοφορεῖν ἐκελεύετο.

Huic Claudus appropinquās, sanus & integer pedibus rediÿt; In illum paralyticus incidens, lectum portare iussus est &c.

Miracula Petri & Pauli. DE Petri & Pauli Miraculis, habes historiam in Actis Apostolorum, vbi traditur quomodo per manus Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe, unde & magis augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas eijcerent in-
Act. 5. firmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro saltē vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis: Concurrebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Hierusalem, afferens ægros, & vexatos à spiritibus immundis, qui curabantur omnes. Atqui hęc de Petro, Actorum quinto capite le-
Act. 9. cap. guntur. Alibi habes, quo pacto Lijddæ Aeneam ab octo annis in grabato iacentem Paralyticum sanarit, solo verbo dicens, Aenea, sanet te Dominus Iesus Christus: Surge & sterne tibi. Et cōtinuo surrexit &c.
Act. 9. Et in Ioppe, Tabitha mortua ad vitam à Petro solo verbo (surge) reuo-
Actorum. 3. cata est &c. Et alibi in nomine Iesu, claudum à Natiuitate, consolidatis basibus è plantis eius, rectè ambulare fecit &c. Reliqua vide supra.
Actorū. 14. Quin & Paulus (vt est in eodem Actorum libro) claudo cuidam Lystris ex vtero matris suę, qui numquam ambulauerat, sanitatem & integritatem pedum restituit, magna voce dicens, Surge super pedes tuos rectus. Et exilijt, & ambulabat. Alibi quoq; puellam quan-
Actorū. 16. dam habentem Spiritum Pythonis, ab immūdo illo spiritu liberauit, inquiens: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit ea-
Actorū. 19. dem hora &c. Apostolica etiam acta tradunt, quomodo à corpore Pauli sudaria & semicinctia, super lāguidos delata sint, & recesserint ab eis languores, & spiritus nequam egressi &c. Hinc & multi credentium veniebant, confitentes & annuntiantes actus suos &c. Deniq;
Actorū. 20. Troade, cùm quidam adulescens nomine Eutychus super fenestram

federet

sederet vt Paulum audiret: quo diutius disputante, somno oppressus, cecidit de tertio cenaculo deorsum, sublatusq; est mortuus, ad quem descendens Paulus, illum ad vitam non citra maximam omnium consolationem, reuocauit &c. Viperam etiam citra nocumentum è manu sua excussit, & Publij Patrem à dysenteria & febribus liberauit &c. Et hæc sunt miracula omnia quę Diuo Petro & Paulo in Actorum libro, attributa reperi, de quibus & in Commentario superioris Orationis in Petrum & Paulum, à me actum est, pag. 18. *Actorũ. 28.* *Ibidem.*

Παῦλος ἀπὸ λύκου ἀμνός, ὁ ἐξ ἀκανθῶν βότρυς. ὁ ἐκ ζιζανίων σῖτος, ὁ ἀπὸ ἐχθροῦ φίλος.

Paulus ex lupo factus est agnus, ex vepribus racemus, ex Zizanijs frumentum, ex inimico amicus &c.

EGregia sanè Antithesis est Paronomasiæ coniuncta, cui non minus lepidè quàm artificiosè, hic Oratorum more insistit Chrysostomus, qui eodem Ornamenti genere etiam in alijs suis Homilijs, ad dilatandam illustrandamq; Orationem (in quod vim suam exerit Contrariorum collatio) non citra festiuitatem vti solet libenter: In quo & illum meritò alij Cōcionatores studiosè imitari deberent, tamquā optimum dicendi Magistrum. Ceterùm Antithesis huius loci, in Græco facilior audituq; suauior quàm Latino, quod conferendo græca cum Latinis, verum esse deprehendet vtriusq; linguæ peritus Lector.

Quomodo autē Paulus ex lupo factus sit agnus &c. præclarè in quodam sermone disserit Augustinus, vbi sic habet: Paulus ex persecutore Christianorum, annuntiator factus est Christi, percutiens eum Christus & sanans, occidens & viuificans, occisus agnus à lupis, & faciens agnum de lupis, prædictū enim erat in præclara illa prophetia, cùm Iacob Patriarcha benediceret filios suos, præsentia tāgens & futura prospiciens, quod in Paulo contigit: erat autem Paulus sicut ipse testatur, de tribu Beniamin &c. Sed videatur consequenter D. Augustinus, admodum pulcrè eandem Historiam enarrans, & D. Paulo applicans. *August. ser. 54. de sāctis qui est serm. 1. de Cōuersione B. Pauli Apostoli.*

Ὁ μετὰ Πέτρου λυτρωτὴν λαχὼν εἰς τάφον καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ταύτην μὴ παραδραμὼν τὴν Συχέμ.

Qui cum Petro Redemptorem sortitus es in sepulcro, & cum eo hanc quoq; non sprevisti Sychem &c.

VVlt Chrysostomus dicere, Paulum & Petrum vno tempore migrasse ad Dominum, quem simul sortiti sunt vereq; possederūt in morte siue sepulcro suo: Non autem videtur rectè intelligi posse de sepulcro

cro Domini,ad quod quidem Petrū poſt Reſurrectionem veniſſe certum eſt, Paulum autem (qui Chriſtū in carne non viderat) iſthuc cum Petro veniſſe,ſicq; Redemptorē in ſepulcro ſortitū eſſe, minimè conſtet. Niſi aliam velimus ſequi lectionem,pro λυτρωτὴν hoc eſt,Saluatorem, Ῥώμην, id eſt,Romam ponendo,ſicuti in alio quodam manuſcripto Exemplari legit: vt ſit ſenſus facilior,hic ſcilicet, quòd Paulus cum Petro Romam ſortitus ſit in, vel ad ſepulcrum: vbi ſimul paſſi ſunt & ſepulti,hic quidē in Vaticano,alter autē in via Oſtienſi. Quod quoq; non obſcurè innuit adiecta clauſula, Et cum eo hanc quoq; non ſpreuiſti Sychem: per Sychem intelligendo locum paſſionis & ſepulturæ, Romam ſcilicet,alludens ad locū ſepulturę Iacob,qui in Sychem erat,
Act. 7. vt ex illo Actorum patet: Et deſcendit Iacob in Aegyptum, & defunctus eſt ipſe,& Patres noſtri, Et tranſlati ſunt in Sychem,& poſiti ſunt in ſepulcro,quod emit Abraham pretio argenti à filijs Emor filij Sychem &c. De eodem ſepulturæ loco, legitur Geneſios 23. & 25. cap. quòd erat in ſepultura duplici in agro Ephron, ab Ephron comparata, vbi & Abraham cum vxore Sara ſepulti ſunt &c.

Ὁ κατὰ τὸν Βενιαμὶν τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφός, καὶ κατὰ τὴν Θέκλαν καὶ τῶν παίδων πατὴρ καὶ διδάσκαλος.

Qui ratione Beniamin, Ioſeph frater fuiſti, & ratione Theclæ, filiorum Pater atq; Magiſter &c.

PAulus Apoſtolus ex tribu Beniamin,minimi natu fratris Ioſeph,perhibetur fuiſſe: ratione cuius,& ipſum modo quodam loquendi, fratrem Ioſeph nuncupare videtur,quòd is maximè etiam fratri ſuo Ioſeph carus eſſet; Cuius Hiſtoria legitur Geneſios 42. 43. 44. 45. & demum 49. vbi de eo dicitur: Beniamin lupus rapax,mane comedet prędam: & veſperi diuidet ſpolia &c. Quod & ſi quidam ad Hieruſalem referant, quę fuit in ſorte Beniamin, quæ dicitur lupus rapax,eo quòd
Matth. 23. ſanguinem Prophetarum & ipſius Chriſti fuderit, & mane egreſſionis de Aegypto,prædam id eſt, legem qualem à Deo exortam accepit, & adhuc eam comedit; at in veſpera mundi, diuidet ſpiritum viuificantem,à littera occidenti &c. Non deſunt tamē qui illud de Paulo intel
Act. 9. 22. & 26. ligendum velint, qui fuit de Beniamin: quiq; prius fideles perſecutus,poſtea fidelis eloquia Dei & gradus Eccleſię legitimè diſpenſauit: & ſicut illa tribus multum fuit bellicoſa,ita Paulus ex maximo Chriſti perſecutore,ardentiſſimus eius factus eſt amator, & ſancti ipſius Euangelij ſtrenuus Prædicator. Porro quod Chryſoſtomus ratione The-
Nota. clę, uocat Paulum filiorum Patrē atq; Magiſtrum,id facit, non quòd liberos ſecundum carnem habuerit, ſed quia Theclam ex illuſtribus
Ambros. lib. 2. de virgin. parentibus Iconij natam, in Chriſto parturierit,eamq; fidei præceptis inſtituerit, vt omnibus fidei conſtātia,vitæ morumq; integritate præluxerit,

uxerit, & insigne sui exemplum reliquerit. hinc ratione illius, modo loquendi accommodo, Chrysostomus suum Paulum, filiorum Patrem atq; Magistrum nuncupat &c. *Ad. in suo Martyrol.*

Ἵνα ὁ μὲν σταυρούμενος, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν τεμνόμενος, μίαν πίστιν κηρύξαντες, ἕνα δρόμον τελέσαντες.

Vt ille quidem Cruci affixus, hic verò truncatus capite, vt qui vnā fide prædicauerint, vnū q; cursum cōsummarint &c.

QVod in superiori Oratione de Martyrio Principum Apostolorum Petri & Pauli fusius dicitur, in hac Homilia breuioribus attingitur: Circa quod, id dumtaxat cum Eusebio adnotandum duxi, Crudelissimum Neronem (quandoquidem sese apertum diuinitatis pietatisq; hostem profitebatur) primum ipsorum Apostolorum, quippe qui Duces & signiferi erant in populo Dei, expetijsse neces: dum Paulum (vt hic recenset Chrysostomus) capite, Petrum autem Crucis patibulo, impius condemnat impiè. Et hæc quidem in Vrbe Roma gesta fuere, quemadmodū in superiori Apostolorū Petri & Pauli Encomio, cōtestatū est satis: ipsorumq; monumenta atq; Trophæa quę magna ibidē sunt, vel ipsi sensui visus quantumuis cęcutienti, clarissimè ostendunt. Quod etiā Caius ille antiquissimus scriptor cum Zephyrino Episcopo Romano, aduersus Proculū quemdā Catafrygam disputans cōfirmat, & hæc de Apostolorum Martyrij loco ac tempore luculenter enarrat: Ego, inquit, Apostolorum habeo trophæa quæ ostendam. si enim procedas ad viam regalem quæ ad Vaticanum ducit, aut viam Ostiensem, inuenies trophea defixa, quibus ex vtraq; parte statutis, Romana cōmunitur Ecclesia. Quod autē eodē tēpore passi sint (vt fusius à nobis spero demonstrabitur alibi) Dionysius Corinthiacus Episcopus, cùm in Vrbe positus esset, & scriptis disputaret, testimonium præbet, inquiens: Sed & vos habentes commonitionem à Petro vel Paulo, plantationem Romanæ, & Corinthiorum Ecclesiæ, coniūxistis: Ambo siquidem simul aduentantes, & in nostra Corinthiorū Ecclesia docuerunt, & per omnem Italiam atq; in hac Vrbe simul docentes, etiam Martyrio pariter vno eodemq; tempore coronati sunt. Atq; hæc vel ob id referuntur, vt Historia cunctis sit confirmatior ac certior. Vide Euseb. Ecclesiast. Hist. lib. 2. cap. 25. Quoniam verò vltima illa Consummatio gloriosorum horum Apostolorum, multum consolationis omnibus meritò afferre poterit pijs, visum est priusquam finem Commentarijs meis imponam, pro præsentis loci occasione incidenter de ea cuiusmodi fuerit, paucula quędam ex priscis Scriptoribus in medium adducere.

Euseb. lib. 3 Ecclesiast. hist. cap. 25. *Caius. Zephyrin.* *Dionys. Corinth.* *Euseb. cæsar.*

De

De Vltima glorioforum Apoftolorum Petri & Pauli confummatione.

QVandoquidem ex Duabus hifce Auctoris mei Chryfoftomi Orationibus,noftrisq; in eafdem Illuftrationibus, cuiuis pefpicuum effe poteft,quibus quantisq; perfecutionibus gloriofi illi Principes terræ Petrus & Paulus conflictati fint,vt ad gloriofam Martyrij palmam inuicti pariter peruenirent:tum quanto animi ardore atq; conftantia non minas iudicum,non contumeliam,nõ mortem deniq; ipfam curantes, Chriftum prædicarint,fuoq; vel fanguine facrũ Chrifti Euangelium Romanis fignatum reliquerint. Iam reftat, vt breuiter Commentarijs finem imponendo, explicemus Vltimę illorum Confummationis,atq; ab hac fragili & ærumnofa vita ad cęleftem illam longè feliciorem femperq; beatam,Emigrationis rationem: Quæ quantum ex antiquiorum Monumentis colligere potui,ferè talis extitit.

Petro ad Vaticanum ducto vt ibi crucifigeretur,Paulus eodem tempore ac die ad viam Oftienfem rapitur. Petrus loco & morte minus honorifica,nã Cruce & ad Neronis circulũ,vbi probrofa morte affici cõmuniter folebant multi,necatur. Paulus verò tamquã ciuis Romanus nobiliori morte ac loco moritur: siquidẽ gladio perẽptus eft,quo fupplicij genere multabantur nobiles,& in via Oftienfi. Petrus cùm ad fupplicij locum,qui in Vaticano Mõte erat,magna cum populi comitante caterua perueniffet,intimo quodam animi affectu, his qui eũ fecuti ex pietate erant,valefaciens: Crucem primum adorat,feq; in ea Dominum fequi paratiffimum offert,non tamen recta ficut Dominus nofter Crucifixus erat figura: fed potius pedibus in altum erectis, & capite in terram deuoluto; In qua fic clauis affixus, ipfe populum lacrymabundum confolari,ac Chriftum pro fua Ecclefia deprecari non deftitit. Poft multas autẽ voces confolatorias datas, uariasq; ad Deum preces fufas, mox vt populus ille totus qui ad Martyrij locum piè conuenerat, magna voce ad vltima illa verba Apoftoli fui, Amen. refpondiffet:Petrus ex hac lacrymarum valle,magna negotiatione perfecta,lætus ad Chriftum migrauit, eiq; fpiritum fuum reddidit. Cuius Corpus Marcellus cariffimus eius difcipulus è veftigio nullius expectans fententiam,proprijs manibus vna cum S. Clemente, de Cruce depofuit,illudq; nitidiffimè vino ac lacte ablutũ,Myrrha diuerfoq; aromatũ genere optimè condiuit, & iuxta locũ in Vaticano, vbi crucifixus erat,fepeliuit. Sed quo pacto Paulus ad Martyrij locũ perrexerit, illudq; fubierit, tũ quomodo fe ante mortem,in morte,& poft mortẽ gefferit,ediffere? Paulus ex altera parte(vt vera Hiftoria refertur) cùm ad locũ fupplicij properaret,tranfiens per portam Oftiẽfem,fibi obuiã habuit præcipuam quandam matronam Romanam,nomine Perpetuã altero

Nota.

Ita cõformiter habet hiftoria,cõmunisq; Patrũ affenfus.

Linus in Paffione Petri. Marcellus in vita Petri. Metaphraft. in vita eiufdem.

Ita antiq. græcũ Anon.

altero oculo cęcam (vt habet antiquissimũ quoddã Card. Sirletti manuscriptũ Exẽplar græcũ anonymũ cõtinẽs acta & Martyriũ magnorũ Apostolorũ Petri & Pauli, ante hac non editũ, iam vero recẽs per nos conuersum, & propediem spero in lucem edendum) quam tamẽ communior Scriptorum sentẽtia tenet fuisse Plautillã sororẽ D. Clemẽtis: nõnulli etiã, vt Dionys. areop. in quodã scripto suo agens de Martyrio D. Pauli, eiusq; in hoc sequaces, D. Antoninus, & plæriq; alij eã Limobiã nuncupant, fortè quòd duplex hoc ei nomen impositũ fuerit: Vt ut appellata sit, hoc vnum certum est, hanc fuisse gloriosis hisce duobus Apostolis deditissimam discipulam, veræq; religionis ac pietatis feruentissimam cultricem, quam intuens Apostolus, hac sua compellat voce: Vale Plautilla æternæ salutis filia, tuum mihi commodato præbe peplum quo caput tegis, quo sudarij vice mihi morituro obuelẽ oculos, illud ego tibi paullò post restituam. Quod cùm ab illa Paulus accepisset, recta ad Martyrij locum (qui antiquitus Massa aquæ saluiæ vocabatur tribus ab Vrbe millibus distans) perrexit: vbi oculis manibusq; in cęlum sublatis, cùm Orientẽ versus nõ citra lacrymas diutius orasset, deoq; gratias egisset, dedit pacem, siue panem (vt quidam volunt) fratribus qui eũ secuti erant, ita ijs valedicens. Interea flexis genibus, Perpetuę siue Plautillæ velo sibi ad oculos appẽso, se signo S. Crucis muniẽs, ceruices suas percussori prębuit, in hæc extrema verba prorumpens: Domine Iesu in manus tuas commendo spiritũ meum. atq; sic caput ei abscissum est, statimq; ex ipsius collo pro sanguine lac manauit, ac sudariolũ in ipso ictu sanguine plenum explicuit, eoq; modo obuolutũ ab ipso Paulo ad Perpetuã aut si mauis Plautillã delatũ est, quod ita roseo perfusum sanguine, ipsa palpebris suis admouit, eiusq; cõtactu miraculosè visum recuperauit, illudq; ipsa in verũ hoc modo restituti sibi pepli ac recuperati visus testimonium, reuertentibus militibus exhibuit, non citra admirationem multorum. Ipsum autem caput, tertio è terra nomen Iesu clara voce personans resilijt, & in quouis saltu fons è terra miraculosè scaturijt, ita vt tres insignes ijq; limpidissimi fontes, nõ absq; miraculo, singulis trinis saltibus pullularint: In cuius facti memoriam, ædificata ibidem reperiuntur tria sacella, alterum altero depressius, & singula singulos fontes continentia, à quibus & tota Ecclesia Trium fontium seu ad tres Fontes, appellationem suscepit, & ad hoc vsq; tempus semper obtinuit retinetq;. Cui loco à multis Pontificibus diuersæ concessæ sunt Indulgentiæ. Atq; hæc de vltima Consummatione magnorum Apostolorum Petri & Pauli obiter à nobis dicta sint, quæ vna cum alijs quæ damus ad insigniũ istorum Athletarum Christi gesta ac facta laudibus celebranda, admirationiq; eorumdem trophæa cunctis proponenda, placido gratoq; animo syncere Lector accipe, & hos tibi pro veris Patronis delige ac imitare. Quod si obtinuero, satis hisce Lucubrationibus meis apud te profecisse videbor.

Lin. de Pass. Pauli et cõis trad. histor. Dion. areop. Antoninus part. 1. tit. 6. cap. 5.

Ita Lin. de Pass. Paul. et cõis historia traditio.

Ita vetus illud græcum Anon. et cõis traditio. Metaphr. in vita Pauli.

De hoc vide portam æneã Basil. S. Pet.

Ita antiquũ illud Anon.

Ita pia veterũ traditio, fontesq; adhuc hodie in Ecclesia triũ fõtiũ Romæ scaturientes testantur.

H GERAR-

GERARDI VOSSII
APOSTROPHE
AD PETRVM ET PAVLVM
SVMMOS APOSTOLICI ORDINIS PRINCIPES,
& Tutelares Vrbis Romæ Patronos.

OS verò Petre & Paule præclarissima duo mũdi lumina, qui sacramentum cœlestis regni vno ore eodemq; spiritu prædicastis,& sub vnius Passione Dei,vestrã doctrinam pio sanguine morteq; fortissima inuicti consecrastis, qui tamquã Principes Ecclesiarum facti,dispensatione cœlesti Romam petentes,sacratissima vestra corpora in illius Vrbis arce recondidistis,quæ principatum & caput ceterarum nationum gerebat, ad id scilicet vt vbi caput vniuersæ superstitionis fuerat, ibi caput Ecclesiæ supereminerer, vbi Gentilium Principes alta sua palatia defixerant, ibi vos Ecclesiarum coryphæi moreremini,vbi orbis Monarchia constituta erat,ibi vos à Christo tamquam veri Regni sui Principes constitueremini. In hac siquidem Vrbe,quandoquidem diligentissima superstitione erat collectũ, quidquid vsquã impijs erroribus fuerat imbutũ: inter multa,falsę sapientię opiniones erant tollendæ,delubra gentilium dissoluenda, impius idolorum cultus extirpandus, varij errores quibus homines inuoluti iacebant, erãt confutandi. Huc tu Petre firma Ecclesiæ Christi Petra ac firmamentum, summe Apostolorum vertex,cum pretiosissimo illo electionis uase, coapostolo ac consorte glorię tuæ Paulo approperas, eam tu tenebricosissimam frementium bestiarũ siluam ac veluti turbulentissimæ profunditatis pelagus ingrederis, populo prius apud Orientem qui ex circumcisione crediderat edocto, AntiochenaEcclesia fundata,Ponto, Galatia,Cappadocia,Asia,Bithynia,alijsq; Orientis partibus, Euangelicæ prædicationis legibus ritè illustratis: Huc tu destinaris,vt lux ueritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, sese ab ipso capite efficacius per totum mundi corpus diffunderet. Hic tu viginti quinq; annos Christi Vicarium in terris egisti,cumq; non satis esse putares in arce illa Romani imperij, diuini verbi semen spargi, & ad reliquas occidentis plagas illud voluisti diffundi,neq; vero per te solum, sed & discipulos qui se tibi ad opus ministerij Euãgelici aggregauerãt, quorũ hos in vtramq; Germaniam,illos in Galliam,alios in Hispaniã, alios verò in Britanniam ceterasq; Occidentis partes misisti,ad consti-

tuendas

tuẽdas Ecclesias,& confirmãdos eos qui credituri erant Dei Euãgelio. Tibi claues Regni Cælorum ab ipso Domino traditæ sunt, vt quæ in terra ligasses atq; soluisses,eadem in cęlis ligata atq; soluta essent. tu propter Christum omnia reliquisti,ut illum solum possideres à quo & mortis & vitæ adferendæ potestatem acceperas,qui quasi quædam columna es è terra ad cęlos vsq; deducta, isthuc viam patefaciens omnibus qui rectà ad cęlestia illa regna peruenire contendunt, qui rudis artificiosam Græcorum orationem expugnasti,diuino spiritu loquẽs solo verbo ipsos Gentiles quo voluisti,miro quodam modo flexisti.Tu uerus & ardens fuisti Christi discipulus, qui præ ceteris orationis libertate vsus,ipsum viui Dei filium prædicasti. Tu veræ fidei merito & integræ prædicationis obtentu,fundamentum Ecclesię definitus es,ac diuino Domini ore ob id etiam Petrus cognominatus, qui fuisti primitiæ electionis Domini, Apostolorum primus,cui & primo Deus Pater filium reuelauit,& Christus competenter beatitudinem contulit, qui vocatus es & electus conuiua Domini, tamquam bonus & probatissimus discipulus,qui ex Oriente missus obscuriorem mundi partem occidẽtem quasi omniũ potentior illuminare à Dño iussus es,integreq; Domini præceptum explere potuisti. Quid multis?

Tu ceterorum Apostolorum caput designatus es atq; magister,perfidorum Iudæorum refrenator,Orthodoxę fidei principium,templum Dei,dulce Ecclesiæ spectaculum,vniuersi mũdi splendor, columba castissima, tu prior in uineam Domini conductus es, boni Pastoris primogenita ouis,ad vocationem celer,& in fide minime dubius,in omnibus feruens Domini administer, ex humili piscatore, magnus Apostolus, Apostolorum doctor,spiritu ardens, angelus & homo, gratia plenus, firma fidei petra,senilis Ecclesię sapientia,Idiotę miraculũ, & illiterati sapientia,qui ob puritatem beatus & filius colũbę dictus es à Domino, & ab eodem eximius sacrorum Ecclesiæ interpres ac dispensator constitutus, qui claues Regni cælorum & per eas potestatem ligandi atq; soluendi in cælo ac terra, ab ipso Christo accepisti, qui tua ipsius vmbra paralyticos solidasti,ac mortem destruxisti,plurimisq; miraculis vel ante tuum ex mortali hac vita discessum,apud homines claruisti,ijsq; sanam tuam doctrinam ac veram ipsius Christi cunctis comprobasti,qui deniq; ne quid minus deesset,Christum Saluatorem nostrum Crucis martyrio, capite in terram demolito confessus es,scilicet vt quem imitabaris fide, imitareris & passione,cuius Vicarium gesseras in terris, illius gloriæ particeps fieres in cęlis.

Varia Epitheta D. Petro ex duab. hisce Chrysost. homilijs attributa.

Quid etiam de te referam gloriosissime Paule in quo Dominus fidem nominis sui dum ipsam fidem persequeris elegit,qui dum velut acerrimus persecutor Christianam vastares Ecclesiam,inimico adhuc tuo in pectore sibi amicum cor Christus reperit, dumq; ad supplicia rapis Christianos, ipse cito raperis ad gratiam, qui ex lupo factus es

Epitheta hoc opere à Chrysost.d. Paulo attributa.

agnus, ex uepribus racemus, ex zizania purũ frumẽtũ,ex inimico amicus, ex Hebræis Chriſtianus, apud illos Saulus ſpirans necem & cędem Chriſtianorum,apud nos verò Ieſu Chriſti dictus Apoſtolus,qui prius perſecutor eras,poſtea Euangelij prædicator, prius blaſphemus poſtea theologus,prius ſegregator poſtea paſtor, prius pirata poſtea cuſtos,prius hoſtis poſtea defẽſor,ex nouiſſimis primus, ex abortiuis uir perfectus,Romanus & Phariſęus,& omnia omnibus ꝑpter fidẽ factus.

Tu ex coriariorũ tabernaculis ad faſtigiũ Apoſtolatus euectus es,& in nationes lõgè miſſus,ex vaſe cõtumelię in vas electionis mutatus,tu verus & ardẽs in tuo Apoſtolatu Chriſti fuiſti miniſter, gentiũ exhortator,neceſſarius Eccleſiæ nuntius,vniuerſi terrarũ orbis gloria,decus Eccleſiæ, in cęlis homo & in terris angelus,organũ Domini, vigilans Chriſti miles,qui citra vllã intermiſſionẽ Dño eiq; deſpõſatę Eccleſię inſeruijſti, fideliſſimus omniũ Dñi Apoſtolus:pro tuarum remuneratione virtutũ vltra humana merita raptus es ad tertiũ vsq; cęlũ, unde cęleſtia illa cognouiſti ſecreta,ut Eccleſiarũ futurus doctor, inter Angelos diſceres,quod inter homines prædicares, de ſacramentis dñicis nõ ſolũ audita loquereris,ſed etiã viſa teſtareris.Tu deniq; es ille qui ceruices quas aduerſus Chriſti nomen ſuperbè erexeras,easdẽ barbarorũ gladio feriendas, poſtea humillimè pro eius honore ſubmiſiſti, pro quo Martyriũ nõ ſubterfugiſti,quem antea verè viuere & in cęlis poſt mortem regnare probaueras:unde etiã factum eſt,vt qui pro fide Chriſti apud varias gẽtes fortiter intrepideq; certaueras,te veluti inuictũ Athletam mundiq; victorem, Roma ad triumphum ſuſciperet.

Vos igitur Apoſtoli duę Eccleſiæ columnæ,qui diuini verbi ſemen per vniuerſum terrarum orbem longè lateq; ſparſiſtis, qui Romanis Chriſti Euangelium veſtro ſanguine ſignatum reliquiſtis,aſpicite pręſentem humanarum rerum ſtatum,contuemini turbulẽtiſſimam modo Eccleſiæ faciem,per uos olim corroboratam nunc verò deſolatam, olim tanto feruore Sacerdotum cuiuſuis ordinis ornatam, iam verò viduã & abiectã: Vos inquã ſummi Apoſtolici ordinis Principes,qui in duobus corporibus eſtis anima vna,Chriſtianorum muri,Barbarorum aduerſarij,Hæreticorũ refrenatores,eſtote iam ſuffragatores eius quam vt congregaretis,vniuerſum orbem adſcendẽte in vobis Domino,velut equi velociſſimi curſitaſtis.Subueni ſubueni Petre ouibus & agnis tibi à Chriſto tanta ſollicitudine concreditis:Vide Paule gentiũ Doctor,quid paſſim Gothica & wandalica barbarie, gregi Dominico impij moliantur Hęretici,ſacra prophanãtes & quæ optimo ordine à vobis bijugis conſtituta erant,planè conturbantes.Vos qui dęmonũ legiones abegiſtis,ꝓcul & à finibus noſtris modo repellite inimiciſſimũ Chriſtiani nominis hoſtẽ Turcã,qui Gręcorũ delubra euertiſtis,Religionis demolimini ſchiſmata,unionem fidei inducite, vt in vno ouili vnum colant Paſtorem vniuerſi.

GERARDI VOSSII
APOSTROPHE
AD IPSAM VRBEM ROMAM
EX PRAESENTIA ATQ. VENERANDO TROPHAEO PETRI ET PAVLI TRIVMPHANTEM.

Ed ad te magna & antiqua Roma meum conuerto sermonem, te nunc compello, quam licet multi tamquã caput & reginã mũdi suspiciãt, teq; prę reliquis orbis ciuitatibus maximè celebrẽt; hinc ab antiquitate tua, populi multitudine, Palatiorum magnificentia, variorum monumentorum splendore, summa potentia, omniumq; rerum abundantia; inde à virtute bellica & studio pacis, frequentissimis victorijs, quibus olim aucta ius imperij tui terra ac mari protulisti, cunctorumq; Regnorũ sceptra ad tuam potentiam atq; dominatum conuertisti: Hęc etsi magna sint, te tamen maiorem longeq; illustriorem euasisse puta, ex præstantissimis illis tuis Corypheis maximisq; duobus mundi luminibus Petro & Paulo, qui te non ab his quę vulgus magna æstimat illustrarunt, sed sola sua præsentia atq; venerando triumpho, omnibus planè totius mundi Vrbibus prętulerunt.

Hi sunt per quos tibi Euangelium Christi primo Roma cara resplẽduit, vt ex magistra erroris facta sis discipula veritatis: Hi tamquam parentes veriq; tui pastores regnis cęlestibus te inserendam multò rectius feliciusq; condiderũt, quàm quorum studio prima mœniũ tuorum fundamenta iacta sunt: Inter quos qui tibi nomen Roma imposuit, parricidiali te cęde fędauit. Qui te cunctis totius orbis ciuitatibus, rebus à sese nequiter gestis, illustriorẽ reddere studebant, hoc ipso te maximè obscurabant alijsq; exosam reddebant. In quo te suis trophæis notam, posteritatiq; vniuersę admirabilem reddere putabant, in eo gloriam tibi omnem, crudelitatis suæ relinquendo insignia, detrahebant. Deniq; in quo Petrum & Paulum impiè occidendo, Christianam religionem procul à finibus tuis propellere se posse sperabãt, in eo illos veros ac primos Romanorum coriphęos, inuictosq; Christianæ militiæ athletas vniuersis declarabant, tibiq; Roma vel præter suam opinionem Christi Euangelium sanguine tuorum Apostolorũ signatum relinquebant. Hi igitur tui sunt Principes quos verè suspicere ac venerari debes Roma. Hi tui sunt Duces, quos te sequi, & sub

S. Leo. ser 1. in Natiuit. Apostol. Petri & Pauli.

corũ vexillo syncerè atq; legitimè Christo in terris militare oportet.

Per hos eo splendoris & gloriæ prouecta es, vt gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis ac regia, & per Sacram Beati Petri sedẽ caput Orbis effecta, latius religione diuina quàm dominatione præsideres terrena. Licet enim plurimis tuis ab hostibus reportatis victorijs Imperium tibi subditum longè lateq; per Mare per Terras extenderis, multò tamen minus esse consiteare quod bello propriaq; industria acquisiuisti, quàm quod largitione diuina paceq; Christiana tibi postea

Leo Papa sermone I. in Natiuit. Petri et Pauli.

accessit. Disposito siquidem diuinitus operi congruebat maximè, vt multa regna vni confœderata essent Imperio, & cito peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen ciuitatis. Tu vero Roma adhuc cęcutiens, & prouectionis tuæ Auctorem ignorans, cùm omnibus penè dominareris gentibus, omnium quoq; gentium seruiebas erroribus, magnamq; tibi satis videbare assumpsisse religionem, quoniam nullam respuebas falsitatem. Vnde quanto eras per inimicum cacodęmonem arctioribus vinculis cõstricta, tanto admirabilius à Christo es absoluta: quanto ab omni pietate eras remotior, tanto ex prædicatione atq; Martyrio Petri & Pauli, Christo facta es coniunctior. Nam cùm Dominus Orientis regionem propria passione illustrarit, Occidentis plagam, ne quid minus esset, vice sui, Apostolorũ doctrina ac sanguine illuminare dignatus est. licet verò ipsius Passio nobis suffecerit ad salutem, horum tamen Martyrium etiam nobis conferri voluit ad exemplum.

Gaude igitur Europa quæ tales fidei tuæ atq; salutis habueris auctores. Exulta Roma, quam ter quaterq; beatam prædico quod illos muris tuis concludere merueris, quorum documentis tibi patefacta est via ad salutem; quos in terris adhuc viuentes conspexeris atq; audieris, illorum Sancta corpora (cùm apud te vitam finijssent) retinueris possederisq;. Quare etiam hinc magis quàm à quibuscumq; rebus alijs commendaris, vt non immeritò magnus ille Petri & Pauli admirator, eorumdemq; trophæorum celebrator

Chrys. serm. 32. in moral. exhort.

Chrysostomus aureo quodam vocis suæ oraculo, propter insignes hosce duos Coryphęos, in laudes tuas proruperit, sic inquiens: Considerate & videte quale spectaculum visura sit Roma, Paulum scilicet repente ex theca illa cum Petro resurgentem, in occursum Domini ferri sursum. Quale munus Christo mittet Roma. cuiusmodi duabus coronis vrbs illa exornatur, cuiusmodi catenis aureis cincta est, cuiusmodi fontibus claret? Hinc mihi hæc vrbs est admirationi, non ob copiam auri, non ob columnas, neq; quàmcumq; rem aliam, verum ob columnas illas Ecclesiæ. Quis mihi nunc dabit circumfundi corpori Pauli, affigi sepulcro, videre puluerem corporis illius, qui adhuc in Christo deerant adimplentis, stigmata illius gestantis: prædicationem Euangelij seminantis, puluerem inquam oris illius per quod

Christus

Christus locutus est, per quod lux emicuit, quouis fulgore clarior, & vox exilijt dæmonibus quouis tonitru terribilior. Et quid necesse est recensere singula? Vellem videre sepulcrum quo recondita sunt illa arma iustitiæ, arma lucis, membra nunc viuentia, cum verò in hac vita essent, emortua: in quibus omnibus viuebat Christus, quæ mundo fuerant crucifixa, membra Christi, quæ Christum induerant, quæ templum fuerant spiritus sancti, sanctaq; ædificatio, quæ ligata erant spiritu, confixa timore Dei, habentia stigmata Christi, hoc corpus Vrbem hanc munit, quod quauis turre innumerabilibusq; mœnibus ac vallis est tutius. *Chrysost. sub finem eiusdē Homiliæ 32.*

In hoc Roma formidolosa es Barbaris, admirationi Orientalibus pariter ac Occidentalibus, totiq; terrarum orbi veneranda. Quare tu Vrbium & Orbis vnicum caput, agnosce beneficia, quibus præsentia atq; venerando magnorum tuorum Apostolorū Petri & Pauli triumpho, ex gloriosis illorum certaminibus Martyrijq; corona parta, exornata es. Perpende obsecro quantum mutata sis ab illa, quæ ante aduentum horum tuorum Corypheorum eras. quibus quantisq; non vanis dico ac turgescentibus, sed planè diuinis præfulgeas honoribus: vt quæ olim omnis superstitionis vaniq; idolorū cultus caput eras, horum beneficio ac opera, Ecclesiæ vereq; religionis caput euaseris, quæ prius fuisti receptaculum Principū gentilium, iam facta sis sedes Principum Ecclesiarum, sedes inquam Petri, & propugnaculum fidei.

A nullo crede vmquam Monarcha quantumuis potente & bellicoso, tantum consecuta es honorem nominisq; claritatem, quantum à duobus hisce tuis signiferis ac ducibus cælestis militiæ Petro & Paulo, qui te gloriosiorē reddiderunt, quàm magnus ille Alexander suam Macedoniā, potentiorē quàm Iulius ille Cæsar vniuersam suā Monarchiam, famosiorem thesauris pretiosissimis, quàm Crœsus opibus atq; pecunijs famosissimus, suam Lydiam cuius gerebat sceptrum. Vbi enim modo est Alexander ille cognomine magnus, cum omni sua gloria, quam suis reliquit Macedonibus? vbi Cæsaris potentia ac virtus bellica in suo ostensa imperio? Vbi Crœsus rex Lydiæ, cum cunctis suis quas collegit reliquitq; opibus? Dic mihi. sed non poteris. Res Principum illorum gentilium etiam sui ignorant proprij, horum verò norunt & Barbari, ac propter sola illorum in te merita, beneficiaq; innumerabilia, te vnicam prædicant suspiciuntq; vniuersi.

O ter quaterq; beatā & inter alias vrbes totius Christiani Orbis maximè regiam vrbem Romā, quę illorū corpora atq; trophæa refers, qui tibi tutelares veriq; post Deum in terris existunt Patroni, illorum præsentia venerandoq; aspectu cotidie frueris, quorum doctrina primum instructa es ad salutem. Enitere enitere, vt quorum præfulges honore, eorum imiteris & exempla, quiq, ciuibus & incolis tuis Ro-

manis alijsq; Christi fidelibus, vel suo reliquerunt sanguine signatum Christi Euangelium, hoc ipsum & illi ab impia Hæreticorum vellicatione, retinere velint purũ. Contende Roma, contendite inquã cuncti Christiani, vt sub duobus hisce tuis gloriosissimis Principibus terræ, tamquam optimis inuictissimisq; Ducibus, ita syncerè atq; legittimè decerteris in terris, vt eosdem aliquando videre & cum ijsdem regnare possitis in cælis. Quod nobis omnibus largiatur qui præclarissima illa duo mundi lumina, ad Apostolatus apicem euexit, Sanctamq; Romanam Ecclesiam per eos fundauit, & vniuersum terrarum orbem eorum doctrina illustrauit, Christus Iesus benedictus in secula.

FINIS.

INDEX
RERVM ET PERSONARVM HOC OPERE CONTENTARVM ABSOLVTISSIMVS, ORDINE ALPHABETICO DISTRIBVTVS.

FINIS.

Errata ſic lege.

Primus numerus folium, ſecundus paginam primam aut ſecundam, tertius lineam oſtendit.

Græca

Folio.5.pag.1.lin.11.pro ὃς lege ὁ. 5.1.23. ἀφιξιν. *lin. vlti.* μεγαλοπόλει. *lin.*10. ἀξιώσω. 6.1.23.*&* 13.1.21.*&* 22. ἀπεσχίνισιν. 7.1.6. τῇ τῆς ἁμοβιούσης ἀφῇ. *lin.*29. πρέβατον. πίτρος *&c.pone ac lege coniunctim. idemq; multo magis* 7.2. *lin. penult. & vlti. eam coniungendo cum ſequent. obſeruato.* 8.1.11. ἐπάνω. *lin.*12. ἔλθοι. *lin.*16. ἐκ. 8.2.*lin.*23. ἐσοιντο. *lin.penult.* τειχίσατε. 9.1.6. ἀσπλαγχνία. 26.2.12. τουτῳ *ead, lin.* συντυχών.

Latina

Fol.2.pag.1.lin.3.lege tabernaculorũ ſutori. 9.1.*è regione lin.*26. *in marg. ponatur locus ſcripturæ Matth.7.cap.* 10.1.4.*reuerenter.* 11.1.28.*penetret qui.* 13.2.26.*ſepulcrum.* 15.1.23.*pro ſcaſellum, ſcalpellum. & lin.*24.*docuerit.* 19.2.3.*ex vi.* 26.2.30.*& plantis.* 30.1.18.*Domino.* 32.2.4.*pro tuis, lege veſtris &c.*

REGESTVM.

✠ A B C D E F G H I

Omnia ſunt folia integra.

